

Міжнародні науково-практичні інтернет-конференції за різними юридичними напрямками

Можливості та перспективи забезпечення верховенства права в Україні

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

www.lex-line.com.ua

Юридична лінія

16 травня 2017 р.

Можливості та перспективи забезпечення верховенства права в Україні: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. - Тернопіль, 2017- 105 с.

УДК 340 (063)
ББК 67.0я43

В роботі зібрані кращі доповіді з юридичних питань, які оприлюднені на інтернет-сторінці www.lex-line.com.ua.

Збірник матеріалів науково-практичної інтернет-конференції включаються до наукометричної бази даних "PIHЦ/RSCI".

Адреса оргкомітету:
46010, м. Тернопіль, а/с 1079
тел. 0979074970
E-mail: lex-line@ukr.net

Оргкомітет міжнародної науково-практичної інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. В збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірність несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерело є обов'язкове.

**BALANCING SOVEREIGNTY OF INDIVIDUAL AND STATE WHEN
IMPOSING SANCTIONS**

Yurii Sheliazhenko

LL.M., postgraduate at KROK University of Economics and Law

Founders of Ukrainian Independence in 1991 proclaimed right and obligation of Ukrainian people to build democratic state to guarantee rule of law, reality of human rights and sovereignty of the individual [1]. Unfortunately, latest controversial measures for the protection of state sovereignty are deeply infringing personal autonomy, human rights and democracy in Ukraine.

By the decision of National Security and Defense Council of Ukraine "On the imposition of personal special economic and other restrictive measures (sanctions)", enacted with Presidential Decree No 133 on 15 May 2017 [2] [3], all providers must restrict access to popular social network Vkontakte, mail service Mail.ru and search engine Yandex.ru, used by millions of Ukrainians.

That decision formally based on Law of Ukraine on Sanctions [4], but doesn't include concrete motivations demanded by Article 3 of that Law and doesn't meet with principles of sanctions imposition, prescribed by that Law, such as legality, transparency, objectivity, proportionality and even effectiveness.

Unmotivated restrictions isn't transparent, as well as informal explanation that forbidden services supposedly encouraging radical activism. Claiming that named services is threats to national security of Ukraine is not objective because no real threats were proved. Total restriction of those services is disproportional, because temporary comfort of neglecting doesn't worth of loosed permanent safety of critical reception. As for effectiveness, in the expert's view it is technically impossible now to impose demanded sanctions. Instruments of suppressive internet control, of course, can be imported from China's, Turkey's or other authoritarian regimes in a short time, undoubtedly jeopardizing individual freedom.

Internet censorship violates guaranteed by Article 19 of the Universal Declaration of Human Rights [5] everyone's right to freedom of opinion and expression, freedom to hold opinions without interference and to seek, receive and impart information and ideas through any media and regardless of frontiers. In the similar situation with blocking Google Sites service in Turkey to stop political criticism of government European Court of Human Rights in the case of Ahmet Yıldırım v. Turkey [6] found violation of Article 10 of Convention

for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Such restrictions in access to popular Internet resources revealed instability of Ukrainian legal system and low level of rule of law, cause predictable rebellions of people against suppression, such as finding technical possibilities to overcome internet restrictions.

References:

1. Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine "About the referendum on the question of independence of Ukraine", 11 October 1991. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1660-12>
2. Presidential Decree No 133 (2017). Available at: <http://www.president.gov.ua/documents/1332017-21850>
3. President Poroshenko blocks access to Russian social networks, experts say: impossible. Available at: <http://uacrisis.org/56242-ukraine-blocks-russian-sm>
4. Law of Ukraine on Sanctions (2014). Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18>
5. Universal Declaration of Human Rights, adopted by the United Nations General Assembly at its 183rd meeting, held in Paris on 10 December 1948.
6. European Court of Human Rights (2013). Case of Ahmet Yıldırım v. Turkey. Available at: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-115705>

ДЕФЕНЗИВА – ЯК РЕПРЕСИВНИЙ АПАРАТ НА ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД

Верьовкін Віктор Васильович

*кандидат історичних наук, Рівненський державний базовий медичний
коледж*

Під час польської окупації західноукраїнських земель у 20 – 30-х роках ХХ століття для придушення революційного руху польський уряд сформував спеціальні каральні експедиції в складі військових частин, жандармерії, шпигунів, провокаторів і особливо дефензиви, яка була самою репресивною структурою у польських окупантів.

Історики права, такі як В.С. Макарчук, М.М. Страхов, К.Г. Федоров, О.О. Шевченко, О.В. Кузьминець, В.С. Кульчицький, Б.Й. Тищик та інші у своїх дослідженнях розкривали репресивну діяльність дефензиви.

Дефензива (польс. Defenzywa – оборона, охорона) – таємна поліція у 2-й Речі Посполитій (1918-1939). Це апарат репресивно-політичного придушення противників існуючого державного ладу та національно-визвольних рухів, які домагалися відокремлення певних етнічних територій. В переслідуваннях членів нелегальних Комуністичної партії

Західної України (КПЗУ) та Організації українських націоналістів (ОУН) дефензива широко використовувала провокаторсько-репресивний і терористичний досвід політичної поліції інших країн, співробітничала з експозитурою – зовнішньою розвідкою Польщі [1].

Влітку 1930 р. польський уряд вдався до надзвичайних засобів придушення революційного руху. У 800 селах Західної України була проведена «пацифікація», так зване утихомирення. Сотні чоловік були розстріляні, повішені, забиті, тисячі борців кинуті до в'язниць. Тільки за ґрати Луцької тюрми у 1930 р. потрапили близько 200 чоловік [2, с. 80].

Восени цього ж року польський уряд за допомогою дефензиви заарештував 175 активістів національно-визвольної боротьби. Слідчий поліції С.Заремба, прозваний катом Волині, застосовував при допитах середньовічні тортури, провокацію, шантаж, щоб домогтися від арештованих зізнань. Але дефензива була неспроможна зламати дух і волю борців за народну справу.

У Луцькій тюрмі у 1931 р. була ув'язнена львівська письменниця-революціонерка, актриса і режисер А.Матулівна.. На захист письменниці виступила демократична преса багатьох країн, письменники, вчені, діячі культури. Під тиском світової громадськості тяжко хвору А.Матулівну звільнили з тюрми.

Під тиском світової громадськості уряд Польщі змушений був надіслати до Луцька комісію для розслідування злочинів, які там чинилися. Комісія підтвердила факти катування політв'язнів. У зв'язку з цим навіть звільнили з роботи згаданого вище слідчого С.Зарембу. До речі, згодом Заремба знову повернувся в органи Луцької дефензиви [3, с. 107-109].

За роки окупаційного режиму Польщі західноукраїнських земель, репресивна діяльність дефензиви була розповсюджена на всій Західній Україні. Завдяки цієї діяльності постраждали тисячі західноукраїнців. Багато з них загинули, тисячі емігрували в інші країни, але не дивлячись на репресії, національно-визвольна боротьба з кожним роком зростала.

Література :

1. Симоненко Р.Г. Дефензива / Р.Г.Симоненко // Енциклопедія історії України / Редкол. : В.А.Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України.- К.: Наук. думка, - 2004.- 688 с.- Режим доступу : <http://www.history.org.ua/?termin=Defenzyva>.
2. Кравець М.М. Революційний рух на Волині в період світової економічної\ кризи 1929-1939 рр. / М.М.Кравець // 3 історії західноукраїнських земель.- К., 1956.- Т. 3.- С. 80.
3. Михайлюк О.Г. Історія Луцька / О.Г. Михайлюк, І.В. Кічий // Монографія .- Львів : Світ, 1991.- С. 107-109.

МОРАЛЬНОЕ ВОЗРОЖДЕНИЕ ОБЩЕСТВА – НОВАЯ ФИЛОСОФИЯ ПРАВА УКРАИНСКОЙ ДЕМОКРАТИИ

Воробйова Любов Сергіївна

доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та політології Університету державної фіскальної служби України

Долгое время господствующей нормой политического мышления и практики была идеология маккиавеллизма, в рамках которой политика и мораль рассматривались как вещи несовместные. Однако в XX веке, особенно во второй его половине, эта идеология в значительной мере исчерпала свой потенциал и моральное «оправдание». После того как политика стала публичной, народ постепенно осознал свое право и обязанность непосредственно участвовать в ней, и политика постепенно возвращается к своей изначальной сути — в ее аристотелевском понимании.

Аристотель «видел в политике продолжение этики, своего рода развернутую этику, этику *in concreto*, и в то же время рассматривал саму этику как высшую политическую науку». Еще Сократ в роли персонажа платоновской «Республики» говорил, что очень важную часть человека составляет его духовное начало — *thymos*. Именно оно подвигает человека совершать поступки, не находящие удовлетворительного объяснения в рамках материалистических, в том числе экономистских, представлений, а в предельных случаях — и жертвовать жизнью во имя отнюдь не материальных ценностей.

В сущности, та же мысль находила то или иное преломление и в философских системах Гоббса, Канта, Гегеля, Локка, Спинозы и многих других великих философов.

А с XV в., с начала эпохи гуманизма, «моральная философия» стала не только фактором общественной рефлексии, но и элементом системы образования в рамках так называемых наук о человеческом (*studia humanitatis*).

Одна из аксиом демократий гласит, что в демократических обществах от гражданских и моральных качеств людей зависит больше, чем от правителей и политических институтов. Например, американцы, у которых уж демократии-то стоит поучиться, так видят «четыре опоры плюрализма»: «свобода слова, добродетель, капитализм и ограниченное правление (что подразумевает ограниченную в своих полномочиях власть). Мы, американцы, не любим чрезмерной концентрации власти". Впрочем, последняя мысль имеет и европейские корни. Уже в начале XIX в. Вильгельм фон Гумбольдт писал, что ограничение объема деятельности государства — необходимое условие для сохранения в нем здорового

морального духа, а слишком пространная забота государства о гражданах наносит большой вред «энергии деятельности и моральному характеру людей». Думается, для украинцев моральное возрождение общества после серьезнейших долговременных моральных деформаций – не только необходимый, но, может быть, даже ключевой фактор. Процесс этот не обещает быть легким и быстрым.

В США первый Кодекс этики правительственной службы появился еще в 1958 г., правда, сначала в форме резолюции Конгресса; а с конца 1970-х гг. этические начала государственной жизни становятся объектом достаточно жесткого социального контроля и регламентации, в том числе и на законодательном уровне. Было признано, что жизнеспособность и легитимность политической системы страны во многом зависят от того, насколько государственные институты и высшие должностные лица отвечают господствующим в обществе ценностям и идеалам, а их поведение соответствует нормам общественной морали. [1]. Отсюда – и внимание к этическим кодексам (эти своды норм, определяющие стандарты поведения, могут иметь разные названия) во всех ветвях власти западных стран.

Люди, как известно, во многом живут в мире своих субъективных представлений о жизни, в том числе о власти, которая в демократическом обществе обязана стремиться к тому, чтобы улучшить эти представления, во всяком случае, чтобы на то были реальные основания. Поэтому моральный аспект поведения государственных служащих очень важен и с точки зрения публичной политики.

Еще в 1923 г. П.И. Новгородцев предвидел гигантскую сложность задачи нравственного возрождения нации после краха большевистского режима: «Русскому человеку в грядущие годы потребуются героические подвижнические усилия для того, чтобы жить и действовать в разрушенной и откинутой на несколько веков назад стране. Ему придется жить не только среди величайших моральных опустошений своей родины, но и среди ужасного развала всех ее культурных, общественных и бытовых основ... Среди этого всеобщего разрушения лишь с великим трудом будут пробиваться всходы новой жизни. Сколько новых темных чувств незаглохнувшей стихии опять появится! Сколько натворит новых бед суровая страсть порядка и покоя! Сколько тяжелых этапов пройдет и могучая потребность хозяйственного восстановления с ее неукротимыми инстинктами приобретения и накопления» [2]. За 80 с лишним лет, минувших с тех пор, как были написаны эти строки, ситуация лишь ухудшилась. Хотя сейчас многие процессы настолько ускорились, что века сжались до десятилетий.

В свое время Франклин Рузвельт сказал: «Одному поколению многое дано, с другого многое спросится, а некоторые поколения

встречаются с будущим». Мы встретились со своим будущим и, в отличие от тех, кто был до нас, держали и до сих пор, пусть в меньшей степени, держим его в собственных руках.

Литература:

1. Оболонский А.В. Бюрократия для XXI Века? М., 2002. – С. 120-124.
2. Новгородцев П.И. Об общественном идеале. М., 1991. – С. 577.

ЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВИ ЯК КОРПОРАЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕНІ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В УКРАЇНІ

Платоненко Дарина Сергіївна

*Товариство з обмеженою відповідальністю “Мінпрод Галичина” м. Львів,
Україна*

Розгляд сутності та покликання держави дещо змінюються у зв'язку із постійним розвитком країни у сфері економічних відносин, що виникають у межах та поза межами країни. Держава стає в певному розумінні корпорацією, оскільки відкривається зі сторони повноцінного суб'єкта суспільних відносин, мета якого забезпечити економічний розвиток, як держави в цілому, так і добробуту окремих її громадян. Саме економічне збагачення тягне за собою забезпечення розвитку права та законодавства до норм розвиваючого суспільства. Отже, державна корпорація стає гарантом економічного та правового добробуту громадян.

Поняття корпорації закріплене Українським законодавством, як договірне об'єднання, створене на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів підприємств, що об'єдналися, з делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам управління корпорації [1]. Таким чином, в Україні корпорації не здійснюють безпосередньо виробничу діяльність (хоча це і не заборонено), а є лише об'єднанням виробничих та інших юридичних осіб з метою централізованого регулювання. В українському законодавстві відсутнє будь-яке інше визначення корпорації, окрім наведеного вище. Водночас, окремі терміни, використовуючи похідні словоформи, досить часто неявно розуміють під «корпорацією» господарські товариства або безпосередньо акціонерні товариства. Прикладами такого використання терміну є: під терміном «корпоратизація» розумілось саме перетворення державного підприємства на акціонерне товариство (але не на корпорацію); під корпоративними правами розуміються права на частку у статутному капіталі учасника господарського товариства; під корпоративним управлінням розуміється

один із елементів управління акціонерним товариством.

Використовуючи визначення Господарського Кодексу України можна дати і генезу державної корпорації, як суб'єкта суспільних відносин, отже, - державна корпорація, це є об'єднане суспільство у державу як правову форму, з метою досягнення поставлених цілей та досягнення економічного, правового, соціального розвитку, шляхом делегування повноважень державній корпорації, як суб'єкта, який виступає від імені всього суспільства країни, та держави як правового формування. Єгорова З.О. дає визначення державній корпорації, як некомерційній організації, яка створюється на підставі спеціального закону, з метою досягнення соціальних, управлінських та інших суспільно корисних цілей поставлених законом, який визначає її діяльність та правовий статус [2]. Реалізація діяльності здійснюється через державні органи, які мають відповідну компетенцію на вчинення дій, метою яких, є всебічний розвиток права та економіки. Державна корпорація як суб'єкт правовідносин має в собі риси транснаціональності, оскільки, як зазначалося вище, її діяльність виходить за межі однієї країни. Основна мета державної корпорації є правовий та економічний розвиток, що може існувати тільки при чіткому дотриманні чинного права, що можливий тільки при дотриманні верховенства права.

Питання забезпечення верховенства права, не тільки на «папері», але і у реальному житті постало в Україні досить нещодавно, у зв'язку із тим, що суверена Україна є молододержавою, формування якої випало у складний час, насичений історичними подіями. В часи 90х- років, Україна займалася імплементацією радянського законодавства, що до повного його введення вже морально застаріло. Окрім того, відсутність матеріальної бази, яка після розпаду СРСР, залишилася, на той час, у новосформованій Російській Федерації, затягнула процес розвитку України у всіх сферах, в тому числі й економічній, політичній та правовій.

Верховенство права було передбачено у конституції України, та вказувало на те, що в Україні діє принцип верховенства права [3]. Встановлення принципу верховенства права є позитивним початком, але для його забезпечення мали діяти і інші закони, які у кожній сфері суспільних відносин мали встановити механізми реалізації його реалізації. Лише з початку 2000-их років приймаються необхідні кодекси та закони, що вже дозволяють певним чином розпочати реальне забезпечення принципу верховенства права. Сучасна Україна, у зв'язку із зміною політичного та економічного орієнтиру, який полягає у поступовій інтеграції країни у Європейський Союз, зобов'язалася розпочати реформи всіх сфер суспільного життя. На мою думку, саме зміна орієнтирів дозволила Україні перетворити державу на державну корпорацію, яка стає повноцінним економічним суб'єктом, що забезпечує свою діяльність

дієвим правом та розвитком суспільного життя.

Отже, розвиток державної корпорації є основним елементом сучасної України, що дозволяє розвивати право із чітким дотримання принципу верховенства права. Саме така форма, на мою думку, надасть Україні можливості розвитку країни у всіх сферах суспільного життя та суспільних відносинах, де право, стає основою для покращення правового та економічного добробуту громадян.

Література:

1. Господарський Кодекс України: від 16.01.2003 № 436-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР) // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>]
2. Егорова З. А. Бизнес в законе. Экономико-юридический журнал / Журнал №5, - 2009р., С. 228-230. // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [<http://cyberleninka.ru/article/n/gosudarstvennaya-korporatsiya-kak-subekt-finans-ovogo-prava&>].
3. Конституція України: від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР) // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>].

Науковий керівник: Кельман Михайло Степанович, доктор юридичних наук, професор кафедри теорії та філософії права Навчально-наукового Інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка»

РОЛЬ ВСТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВИХ ЗАБОРОН ТА ОБМЕЖЕНЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕНІ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В УКРАЇНІ

Платоненко Олександр Сергійович

аспірант 2-го року навчання без відриву від виробництва, кафедра теорії та філософії права, Інститут права та психології Національного університету «Львівська Політехніка», м. Львів, Україна

Забезпечення встановлення та захисту верховенства права у країні вимагає постійного розвитку держави, як основного регулятора суспільних відносин. Саме тому, держава зобов'язана реагувати на всі зміни, що відбуваються у суспільстві, незалежно від сфер їх виникнення. Враховуючи особливий сучасний стан України, однозначно можна дійти висновку, про те, що забезпечення верховенства права у ситуації, що склалася (революція «Гідності», формування громадського суспільства,

проведення «АТО», політика спрямована на інтеграцію в ЄС), як ніколи є у пріоритеті країни.

Верховенство права – система правового і суспільного устрою, де природні права і свободи людини знайшли законодавче закріплення, визнані найвищою цінністю суспільства, а їх забезпечення стає пріоритетом держави, де сама влада перебуває під контролем закону, обмежується правом, а саме право створює таку систему правовідносин, за якої максимально усуваються можливості свавілля чиновників [2, с. 74]. До прикладу, І. Кант розглядав державу як поєднання певної чисельності людей під верховенством права. Отже, на сучасному етапі розвитку держави, верховенство права є однією із її ознак, тому можна зробити висновок про те, що забезпечення верховенства права є процесом державотворення. Процес державотворення та забезпечення верховенства права здійснюється державними органами через застосування великої кількості прийомів та методів, мета яких полягає у регулюванні суспільних відносин, що існують та розвиваються. Одним із ефективних прийомів, що дозволяють встановити норми поведінки, які ефективно реагують на суспільні зміни, це прийом встановлення правових заборон та обмежень. Встановлення нових заборон та обмежень не має на меті обмежити демократію або права людини, а навпаки, основна мета є забезпечення дотримання прав та свобод людини у країні. Оскільки саме метод встановлення заборон є одним із основних методів регулювання суспільних відносин, та є методом, що забезпечує верховенство права. Його особливість полягає у тому, що він є простий у застосування та розумінні суб'єктами, що вступають у суспільні відносини, незалежно від сфер їх виникнення, а також, простота його формулювання дозволяє застосовувати його на аналогічні правовідносини, що виникли, та у певний період могли бути, навіть, законодавчо неврегульовані. Основною метою встановлення заборон та обмежень є досягнення вигляду «дозволено все, що прямо не заборонено законом». Саме у такому вигляді основні принципи демократії та верховенства права будуть забезпечені. Розуміння права не дає підстав для його ототожнення із законом, який іноді може бути й несправедливим, у тому числі, обмежувати свободу та рівність осіб [1, с. 32].

Існує багато теорій щодо тотожності та відмінності правових заборон та обмежень, але на мою думку, їх схожість дозволяє включити їх у одну категорію, оскільки їх основна мета є встановлення чітких рамок, щодо утримання від вказаних дій, або навпаки, зазначення чітких, які мають бути виконані. До прикладу: встановлення особливого режиму щодо окупованих територій, що включає в себе великий спектр заборон та обмежень; передбачення у ряді законодавчих актів спеціалізованих заборонних норм, що направлені на боротьбу із корупцією та інші.

Виходячи із вищезазначеного, застосування правових заборон та обмежень, та їх закріплення у законодавстві України, дозволяє забезпечити розвиток та стабільність верховенства права. Чітке дотримання принципів права, в тому числі і його верховенства, дозволить Україні посісти своє місце у системі розвинених країн Європи, та врешті-решт подолати законодавчі та економічні негаразди.

Література:

1. Андрощук С. Принцип верховенства права: визначення, співвідношення із суміжними поняттями, особливості законодавчого закріплення і реалізації. Юридичний журнал. – 2005. - #11. – С. 32 (<http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2008>)
2. Тertiшник В. Забезпечення верховенства права та концептуальні проблеми гармонізації законотворчого процесу / В. Тertiшник // Право України. – 2010. – №12. – С. 74-79.

Науковий керівник: Кельман Михайло Степанович, доктор юридичних наук, професор кафедри теорії та філософії права Навчально-наукового Інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка»

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ
ДОПОМОГИ**

Ажмякова Тетяна Геннадіївна
студентка юридичного факультету, Дніпропетровський Університет
митної справи та фінансів

Для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура.

Конституцією України (у редакції 1996р.)¹ було передбачено право на правову допомогу та було зазначено, що у випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно.

Для реалізації вказаних положень Конституції України Верховною радою України 2 червня 2011 року було прийнято Закон України «Про безоплатну правову допомогу» N 3460-VI (далі Закону)². Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону безоплатна правова допомога - правова допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел.

Безоплатна первинна правова допомога - вид державної гарантії, що полягає в інформуванні особи про її права і свободи, порядок їх реалізації, відновлення у випадку їх порушення та порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [2011, № 51, ст.577] далі БПД.

Безоплатна первинна правова допомога включає такі види правових послуг:

- 1) надання правової інформації;
- 2) надання консультацій і роз'яснень з правових питань;
- 3) складення заяв, скарг та інших документів правового характеру (крім документів процесуального характеру);
- 4) надання допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації.

Право на безоплатну первинну правову допомогу згідно з Конституцією України та цим Законом мають певні особи, які перебувають під юрисдикцією України.

Безоплатна вторинна правова допомога - вид державної гарантії, що полягає у створенні рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя.

Безоплатна вторинна правова допомога включає такі види правових послуг:

- 1) захист;
- 2) здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;
- 3) складення документів процесуального характеру.

Право на безоплатну вторинну правову допомогу згідно з цим Законом та іншими законами України мають лише певні категорії осіб передбачені законом.

Так ст. 9 Закону передбачено, що суб'єктами надання безоплатної первинної правової допомоги в Україні є:

- 1) органи виконавчої влади;
- 2) органи місцевого самоврядування;
- 3) фізичні та юридичні особи приватного права;
- 4) спеціалізовані установи.

Відповідно до ст. 15 Закону суб'єктами надання безоплатної вторинної правової допомоги в Україні є:

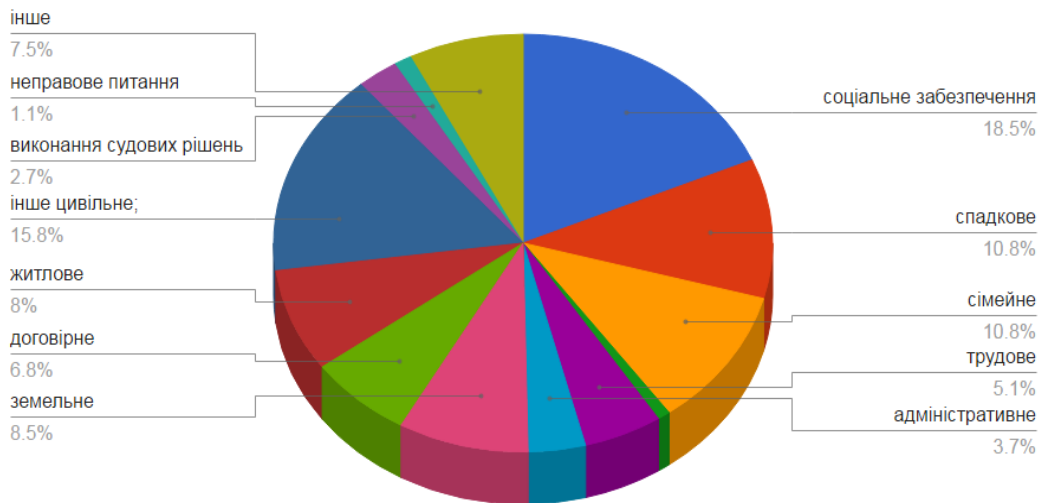
- 1) центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- 2) адвокати, включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу.

Центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги є територіальними відділеннями Координаційного центру з надання правової допомоги і утворюються з урахуванням потреб відповідної адміністративно-територіальної одиниці та забезпечення доступу осіб до безоплатної вторинної правової допомоги.

Центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги є неприбутковими організаціями, користуються правами юридичної особи, мають власні бланки, печатку із своїм найменуванням.

Прийняття Закону про безоплатну допомогу є сучасним та необхідним кроком розвитку правової системи України. Так, протягом 2016 року до всіх місцевих центрів БПД в Україні надійшло 275039 звернень. Кількість наданих роз'яснень, консультацій працівником центру 239164 Кількість виданих центром доручень про призначення адвоката 30720.³

РОЗПОДІЛ КЛІЄНТІВ МІСЦЕВИХ ЦЕНТРІВ З НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ВТОРИННОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ ЗА КАТЕГОРІЯМИ ПИТАНЬ

Таким чином, є всі підстави вважати, що вказаний Закон виконує свою позитивну функцію. В той же час, не зважаючи на позитивні моменти вказаного Закону, в рамках забезпечення надання населенню кваліфікованої правової допомоги, певні адвокати вказують на наявність проблем в реалізації положень вказаного Закону.

1. Адвокат Т. Ламах зазначив, що проблема полягає в тому, що вказаний Закон це можливість легально використовувати значні кошти з бюджету для утримання чиновників: *“Сотнями адвокатів керують тисячі чиновників по всій країні, всі годуються за наш рахунок і при цьому називаються - Безоплатна правова допомога”*. Також він зауважує, що порядок надання БПД створює ситуацію утримання під контролем держави не тільки обвинувачення (міліцію, прокуратуру), але й захист - адвокатуру. (<http://unba.org.ua/news/721-news.html>)⁴

Не зважаючи на те, що безпосередньо правову допомогу фактично надають адвокати, керують ними в цьому процесі посадові особи міністерства юстиції та створених ним підрозділів.

Тобто, є підстави вважати, що держава в особі своїх уповноважених органів може контролювати призначення адвоката в процесі, може як призначити адвоката так і прийняти рішення про його заміну. Держава приймає на себе функції обвинувачення та захисту, внаслідок чого захист особи може надаватись не належним чином і є підстави вважати, що адвокат не є незалежним в повній мірі при виконанні своїх обов'язків за призначенням.

2. Зауважує на зазначену проблему і в.о. Голови Ради адвокатів Чернігівської області В. Тасун в своєму інтерв'ю «Незалежність адвокатури - вимога європейської спільноти» він зазначив, що в Україні склалася ситуація, за якої держава через координаційні центри з надання

безоплатної вторинної правової допомоги фактично контролює процес залучення того чи іншого адвоката до участі у справі, встановлює механізми звітності щодо обсягу та результативності наданих послуг. При цьому, розподіл справ між адвокатами є нерівним і непрозорим. Є абсолютно очевидним, що в багатьох випадках безоплатна правова допомога надається тим особам, які обмежились лише заявою про бажання скористатись такою допомогою. Тобто, прокурори, слідчі та судді не перевіряють, чи входить особа до кола осіб, які мають право на отримання безоплатної вторинної правової допомоги згідно Закону. Отже, має місце зарегульований вплив на адвокатів з боку держави, що за своєю сутністю і є прямим посяганням на незалежність адвокатури України (<http://unba.org.ua/news/710-news.html>)⁵

3. Колишній Голова Ради адвокатів Дніпропетровської області Ю.В. Сиротенко зазначив, що Дніпропетровській області були випадки порушення Закону щодо оплати праці адвокатів, які знаходяться у ЄРАУ та є учасниками системи БПД. Охоплюючи декілька селищ та районів міста Дніпродзержинськ, працюючи майже цілодобово, адвокати на сьогодні, заробили певні кошти надаючи безоплатну правову допомогу, але казначейство не підписує їм рахунки на отримання гонорару мотивуючи тим, що надані послуги на суму зароблених коштів підпадають під тендерну процедуру! Тому постає питання: хто повинен вирішувати подібні протиріччя? (<http://unba.org.ua/news/790-news.html>)⁶

В той же час у договорі про надання безоплатної вторинної правової допомоги зазначаються обсяг правової допомоги, строк, протягом якого така допомога надаватиметься, та розмір плати.

Також ст. 29 Закону передбачено, що фінансування безоплатної первинної правової допомоги здійснюється за рахунок видатків Державного бюджету України на утримання відповідних органів виконавчої влади, місцевих бюджетів та інших джерел.

Фінансування безоплатної вторинної правової допомоги здійснюється за рахунок видатків Державного бюджету України.

Це питання прокоментував в своєму інтерв'ю директор Координаційного центру з надання правової допомоги А. Вишневський: «На жаль, видатки, закладені в кошторисі, та кошти, фізично наявні на рахунках у Державному казначействі, - це різні речі. Тому у деяких регіонах можливі накопичення істотної заборгованості перед адвокатами. Наскільки мені відомо, це загальна проблема на рівні Казначейської служби і не в нашій компетенції коментувати, чому в одних регіонах гроші виплачені у повному обсязі, а в інших регіонах так не сталося».

(http://zib.com.ua/ua/print/114202direktor_kc_z_nadannya_pravovoi_dopomogi_a_vishnevskiy_vid_z.html)⁷

Таким чином, основною перевагою Закону України «Про безоплатну правову допомогу» є той факт, що БПД надається особам які її потребують.

На мій погляд система безоплатної правової допомоги сьогодні складає з себе досить потужну системну структуру завдяки прийняттю Закону України «Про безоплатну правову допомогу» і є одним із ключових, найуспішніших елементів в реалізації положень статті 59 КУ щодо забезпечення особи права на правову допомогу. Система безоплатної правової допомоги забезпечує широкий доступ до правової інформації та консультацій.

В той же час, як зазначено вище, при реалізації вказаного Закону є певні проблеми. Для вирішення вказаних проблем на мій погляд, всі питання щодо надання безоплатної правової допомоги потрібно доручити Радам адвокатів регіонів, що призвело би до зменшення впливу Держави на призначення адвокатів по справам, дозволило би зменшити корупційну складову при призначенні адвокатів та виключило би оплату державою утримання центрів з надання безоплатної правової допомоги, тобто утримання адміністративних посад з боку держави.

Також, на мій погляд, для вирішення проблеми пов'язаною з оплатою адвокатам гонорару при наданні правової допомоги в рамках вказаного Закону необхідно законодавчо встановити прозору систему оплати правової допомоги адвокатів в рамках Закону України «Про безоплатну правову допомогу» з урахуванням всіх об'єктивних та суб'єктивних складових, а саме кількість осіб які мешкають на певній території, а також кількість адвокатів які надають безоплатну правову допомогу в рамках вище вказаного Закону, на вказаній території, що дозволить мінімізувати ризики затримки виплати винагороди адвокату за надані послуги.

В той же час, не зважаючи на наявні проблеми, система безоплатної правової допомоги продовжує розвиватися, прагнучи як найкраще відповідати сучасним викликам. Працівники системи та адвокати докладають значних зусиль для розвитку організації нового зразка, який орієнтований на потреби людей і вимоги суспільства.

Список використаних джерел:

1. Конституція України в редакції 1996р.,
2. Закон України «Про безоплатну правову допомогу» N 3460-VI, 2 червня 2011,
3. Статистичні данні місцевих координаційних центрів
https://docs.google.com/spreadsheets/d/1udXqqOyWsqWq3npYW_6-mXmLAyo6pFh0GAOS2lt4bXo/pubchart?oid=1576770372&format=interactive

4. Повідомлення прес-служби НААУ <http://unba.org.ua/news/721-news.html>
5. Інтерв'ю в.о. Голови Ради адвокатів Чернігівської області В.Тасун <http://unba.org.ua/news/710-news.html>
6. Повідомлення прес-служби НААУ Коментар Ю. Сиротенка, голови Ради адвокатів Дніпропетровської області щодо важливості єднання адвокатури України. (<http://unba.org.ua/news/790-news.html>)
7. Інтерв'ю Директора КЦ з надання правової допомоги Андрія Вишневського Закон і Бізнес http://zib.com.ua/ua/print/114202direktor_kc_z_nadannya_pravovoi_dopomogi_a_vishnevskiy_vid_z.html

Науковий керівник: Стрижак І.В., кандидат юридичних наук, доцент, Дніпропетровський Університет митної справи та фінансів

ХАРАКТЕРИСТИКА БУНДЕСРАТУ ЯК ОКРЕМОГО ОРГАНУ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В ФРН

Демченко Пилип Станіславович

студент 2 курсу ОР «магістр» юридичного факультету КНУ ім.

Т.Шевченка

Дана доповідь присвячена специфічному законодавчо-представницькому органу державної влади у Федеративній Республіці Німеччина – Бундесрату, який у українській юридичній літературі з конституційного права зарубіжних країн визначається також як Федеральна Рада Німеччини. Потрібно зазначити, що даний державний орган відіграє досить важливу роль у житті сучасної німецької держави, як інститут забезпечення представництва і захисту прав та інтересів кожної з 16 федеративних земель ФРН.

Попередньо потрібно зазначити досить цікаву особливість – досить часто у вітчизняній та зарубіжній юридичній літературі Бундесрат розцінюють як нижню палату німецького парламенту. На справді ця думка є хибною, оскільки єдиним законодавчим органом на рівні федерації у Німеччині є Бундестаг, основні положення організації та діяльності котрого закріплюються у статтях 38 – 49 Основного Закону ФРН від 23 травня 1949 року та детально визначається Регламентом Бундестагу від 28 січня 1952 року.

Компетенція Бундсрату визначена у статтях 50 - 53 Основного Закону від 23 травня 1949 року. Даний орган державної влади федерального рівня у ФРН складається з 69 осіб, які призначаються Ландтагами земель шляхом виборів з числа представників урядів земель,

відповідно до статті 51 Основного Закону ФРН від 23 травня 1949 року, на основі пропорційності населення землі – чим вище число населення, тим більше федеральна земля отримує місць у Бундесраті.[1] Строк їх повноважень не є обмеженим законодавчо, що вводить необхідність проведення ротацій після виборів у відповідний ландтаг конкретної землі. Також потрібно зазначити особливість діяльності Бундесрату в тому факті, що його депутати діють за умови імперативного мандату, а рішення на голосуванні приймається як правило на основі попередньо прийнятих рішень Ландатами з певного питання, що становлять інтерес окремої чи групи федеральних земель.[2 С.55-63]

Відповідно до статті 50 Основного Закону ФРН від 23 травня 1949 року «Через Бундесрат землі беруть участь у законодавчій та адміністративній владі Федерації». По суті Бундесрат є державним законодавчо-дорадчим та представницьким органом, основною метою діяльності відповідно до Основного Закону ФРН є представництво федеративних земель, а й інколи при певних обставинах допускається представництва окремих регіонів. Важливість цього органу полягає у тому, що через нього федеративні землі здійснюють своє представництво на рівні всієї федерації, що закріплює його як елемент германського федералізму. Виходячи з цього можна зазначити ситуації, коли бундесрат відстоює інтереси земель та не підтримує проекти нормативно – правових актів Бундестагу, у випадку погіршення правового стану земель.[3 С.103]

Кожний рік, відповідно до статті 52 Основного Закону ФРН, обирається голова Бундесрату з числа прем'єр – міністрів федеративних земель, який вступає на посаду з 1 листопада поточного року. Разом з тим ця посадова особа виконує функції Федерального Президента у випадку неможливості виконувати свої повноваження останнього.[1]

На думку Х.Мауера, Бундесрат не є повноцінним учасником законодавчого процесу, а виконує більше роль як дорадчо-представницького органу, який націлений на захист прав та компетенції 16-ти федеративних земель.[4 С.154]

Разом з тим, потрібно вказати про важливість визначення конституційно – правового статусу Бундесрату. Потрібно зазначити, що Федеральним Конституційним Судом ФРН свого часу приймалися рішення «Про вимоги житлового будівництва» від 21 травня 1952 року та «Про референдум» від 30 липня 1958 року де чітко зазначалося визнання Бундесрату конституційним та вищим федеральним органом державної влади у ФРН. На думку Знаменщикова Р.В. цей факт дає змогу стверджувати про самостійність та визнання Бундестагу як окремого органу державної влади федерального рівня [5 С.139]

Таким чином можна визначити три основні функції діяльності німецького Бундесрату, як окремого органу державної влади – захист

інтересів земель перед федерацією, впровадження змін у законодавство та управління земель федерації, загальнодержавна відповідальність за діяльність ФРН. З даних аргументації можна визначити Бундесрат як засіб протидії свавіллю Бундестагу та Федерального Уряду ФРН, а також важливим елементом врегулювання конституційно – правових відносин між федерацією та землями. Таким чином можна стверджувати про важливість даного органу державної влади, як складового елементу корпоративно – бюджетного федералізму у Федеративній Республіці Німеччина, головними принципами котрого є єдність в багатоманітності та компроміс й взаємодопомога.[6]

Можна зробити висновок, що досвід діяльності Бундесрату є позитивним з приладу захисту федеративних земель у ФРН як такий що може бути використаний в Україні в рамках проведення реформи децентралізації без зміни державного устрою з унітарної країни на федеративну. Створивши подібний окремий орган державної влади, що буде здійснювати представництво інтересів регіонів та забезпечувати співпрацю у законодавчій сфері з Верховною Радою дасть змогу вирішення великої кількості питань щодо забезпечення розвитку сталої регіональної політики в державі.

Список використаних джерел:

1. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland vom 23.05.1949 [Електронний ресурс] – режим доступу - <http://www.documentarchiv.de/brd/1949/grundgesetz.html>
2. Detterbeck S. Öffentliches Recht für Wirtschaftswissenschaftler, Staatsrecht, Verwaltungsrecht, Europarecht und Umweltschutz – 5., überarbeitete und erweiterte Auflage, München Verlag Franz Vahlen GmbH 2006 – 590 s.
3. Heinz Laufer, Das föderative System der Bundesrepublik Deutschland, Bonn 1992, 205 s
4. Maurer H. Staatsrecht. München, 1999 – 170 s.
5. Знаменщиков Р.В. Принципы федерализма в России и Германии (Сравнительное конституционно – правовое исследование) Диссертация кандидата юридических наук, Тюмень 2003
6. Лысенко В.Н. Нужно ли Совету Федерации становится Бундесратом?//Представительная власть. – 1996. -№6-7

Науковий керівник: Совгиря Ольга Володимірівна, доктор юридичних наук, професор, юридичний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ДОТРИМАННЯ ДИСЦИПЛІНИ ТА НОРМ ЕТИКИ ДЕПУТАТАМИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Думка Соломія Миколаївна

студентка 4 курсу, юридичного факультету, Тернопільський національний економічний університет

Верховна Рада України є законодавчим органом України. Її діяльність є надзвичайно ваговою для життєдіяльності держави як такої. Однак даний орган не може результативно працювати без певних правил поведінки та етичних норм. І хоча ці норми є законодавчо закріпленими, народні депутати все менше звертають на них свою увагу. З кожним роком ситуація погіршується і ми частіше спостерігаємо порушення дисципліни та норм етики депутатами, зокрема на пленарних засіданнях. Тож, слід зауважити, що питання дотримання дисципліни та норм етики депутатами та врахування міжнародного досвіду є актуальним в умовах сьогодення.

Насамперед, варто виокремити таке поняття як «парламентська етика». Парламентська етика – це вид професійної етики, що регулює відносини, що виникають в ході законотворчої та іншої парламентської діяльності, а також позапарламентської діяльності, пов'язаної з виконанням функцій народного депутата [1, с. 2].

Пропонуємо розглянути міжнародний досвід вирішення даного питання. Правила поведінки депутатів у багатьох парламентах світу регулюються різними правовими актами, моральними кодексами, окремими правилами етики. Порушення правил службової поведінки не лише впливає на імідж окремого депутата, але й створює негативний імідж парламенту загалом, що негативно позначається на ефективності законодавчого процесу. Парламенти країн розвинутої демократії, наприклад Австрії, Великобританії, Нідерландів, Польщі, США, Угорщини, Франції мають чіткі норми регулювання службової поведінки депутатів. Ці країни мають подібні положення про поведінку депутатів, які регулюють такі аспекти повноваження головуєчого як відповідальності за порядок; поведінку депутатів на пленарному засіданні; санкцію недопущення до засідання за порушення правил службової поведінки [1, с. 4].

Світовою практикою парламентаризму вироблено три основні моделі регулювання етичних норм поведінки членів парламенту.

Перша модель передбачає створення судового або квазісудового органу, який здійснює контроль за дотриманням депутатами норм етики у їх професійній діяльності. Труднощі пов'язані із застосуванням цієї моделі – будь-які порушення норм поведінки призводять до відкриття

кримінального провадження, що одночасно може призводити до порушення принципу парламентської недоторканності [2].

На нашу думку, дана модель є недосконалою та не може бути реалізована в Україні, адже створення нового органу потребує значного фінансування, що може викликати суспільне незадоволення та завдати збитків бюджету.

Друга модель спирається на саморегулювання парламенту. Вона передбачає створення спеціального парламентського комітету з питань етики депутатської діяльності, який повинен працювати зі звітністю, розслідуванням випадків можливої негідної поведінки та накладенням санкцій на парламентарів, підозрюваних у порушенні правил. Недоліком такої моделі регулювання є те, що вона перетворює членів парламенту на слідчих, суддів та присяжних замість того, щоб забезпечити їх існування у якості незалежного органу, який лише ратифікує рішення, прийняті незалежним суддею [2].

Ми погоджуємось із вище викладеною думкою, що друга модель є недосконалою, та вважаємо, що її реалізація може викликати зловживання службовими обов'язками з боку депутатів.

Третя модель поєднує у собі елементи перших двох. Нею передбачається створення незалежного спеціалізованого органу, який призначається та звітує перед парламентом. Цей орган розслідує справи та надає консультативну допомогу членам парламенту із питань, пов'язаних із застосуванням норм етики, але санкції за їх порушення (у разі виявлення такого факту у ході розслідування) накладає спеціально скликаний комітет парламенту [2].

Ми вважаємо, що третя модель є найбільш прийнятною, адже в її реалізації є найменший ризик зловживання службовими обов'язками.

Варто зауважити, що в Україні реалізується друга модель регулювання етичних норм поведінки депутатів. Контроль за дотриманням норм етики покладено в основному на Комітет Верховної Ради України з питань Регламенту, депутатської етики та забезпечення діяльності Верховної Ради України (який не є політично незалежним органом), а також головуєчого на засіданні Верховної Ради (у частині дотримання правил етики на засіданнях парламенту) [2].

В Україні норми депутатської етики переважно визначаються Законом України «Про статус народного депутата України» (ст. 8, ст. 24) та Регламентом Верховної Ради України (ст. 51-53). Відповідно до них народний депутат у своїй діяльності повинен дотримуватись загальноприйнятих норм моралі, уникати дій, заяв та вчинків, що компрометують його, виборців, Верховну Раду України, державу.

Регламентом передбачені наступні види дисциплінарних заходів щодо народних депутатів: попередження (за виголошення образливих та

непристойних слів, заклики до незаконних дій), припинення виступу (за виголошення образливих та непристойних слів, заклики до незаконних дій), позбавлення права виступу на засіданні (у випадку повторного порушення дисципліни), позбавлення права брати участь у пленарних засіданнях (до п'яти пленарних засідань) [3].

Основною проблемою дотримання дисципліни та норм етики депутатами є проблема відсутності механізмів реагування на порушення етичних засад і процедуру діяльності Верховної Ради України. А саме бракує механізмів реагування на порушення: дисципліни під час сесійних засідань; Регламенту чи інших законів, які унормовують законодавчу діяльність, процес розгляду законопроектів; вимог щодо особистого голосування чи переходу з однієї фракції до іншої [4].

На нашу думку, дана проблема з кожним роком все частіше проявляється, а дієвих механізмів її вирішення все ще не має. В умовах сьогодення поведінка депутатів Верховної Ради України часто не відповідає етичним та моральним нормам поведінки. Найтиповішими проблемами поведінки українських парламентарів є: систематичне голосування народних депутатів не особисто та пошкодження парламентського обладнання; відсутність депутатів у сесійній залі в години, відведені для голосування; непристойні висловлювання в бік інших депутатів; бійки народних депутатів; некоректна поведінка депутатів у сесійній залі та поза її межами; неприпустима манера спілкування народного депутата з виборцями та іншими особами і т.д. [1, с. 6].

Ми вважаємо, таку поведінку важко назвати взірцевою, а саме такою вона має бути, адже Верховна Рада є законодавчим органом держави.

Україна як країна, що прагне інтегруватися у європейське співтовариство, повинна вдосконалити своє законодавство у тій частині, що регулює етичну поведінку народних депутатів України, яке б встановило певні вимоги до депутатської діяльності, а також передбачало санкції за невиконання цих вимог [2]. Крім того, необхідно розробити «Кодекс поведінки для депутатів Верховної Ради України», що регулюватиме етичну поведінку народних депутатів України, який встановив би певні вимоги до депутатської діяльності, а також передбачив би санкції за невиконання цих вимог.

Отже, в умовах сьогодення актуальною є проблема дотримання дисципліни та норм етики депутатами, зокрема на пленарних засіданнях, а також не має механізмів реагування на порушення етичних засад і процедуру діяльності Верховної Ради України. З кожним роком дана ситуація загострюється і українське суспільство спостерігає не належну поведінку парламентарів, що певною мірою знижує рівень його довіри до парламенту. Відповідно до цього, а також до аналізу досвіду іноземних

держав в цій сфері варто внести зміни до Закону «Про регламент Верховної Ради України», які б передбачали, що санкції за порушення норм етики, які закріплені у Регламенті Верховної Ради, повинні встановлюватись за порушення всіх, а не лише окремих норм, а також розробити «Кодекс поведінки для депутатів Верховної Ради України», що регулюватиме етичну поведінку народних депутатів України, який встановив би певні вимоги до депутатської діяльності, а також передбачив би санкції за невиконання цих вимог.

Література:

1. Когут А. Етичне та правове регулювання поведінки парламентарів: міжнародний досвід та пропозиції для України [Електронний ресурс] / А. Когут, О. Савчук – Режим доступу до ресурсу: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28800.pdf>.
2. Токар-Остапенко О. В. Етика депутатської діяльності та інститут дисциплінарної відповідальності народних депутатів України: напрями удосконалення [Електронний ресурс] / О. В. Токар-Остапенко – Режим доступу до ресурсу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1036/>.
3. Закон України "Про Регламент Верховної Ради України" [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1861-17>.
4. Ключові проблеми парламентської етики. Реформа парламенту в оцінках експертів [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: parlament.org.ua/upload/docs/Rep_et23.ppt.

Науковий керівник: Цибалістий Тарас Олегович, кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права юридичного факультету, Тернопільський національний економічний університет

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА ОСОБИ НА СВОБОДУ ПЕРЕСУВАННЯ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ЧЕРЕЗ ЛІНІЮ ЗІТКНЕННЯ У МЕЖАХ ДОНЕЦЬКОЇ ТА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ

Шрам Єлизавета Олександрівна

студентка 2-го курсу, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Задля забезпечення переміщення осіб територією України в умовах триваючого збройного конфлікту на Сході України було прийнято Тимчасовий порядок контролю за переміщенням осіб, транспортних

засобів та вантажів (товарів) через лінію зіткнення у межах Донецької та Луганської областей, яким безпосередньо запроваджені обмеження права особи на свободу пересування. Однак введення в дію даного акту чи не одразу виявило практичні проблеми, зустріло обурення з боку населення. Слід зазначити, що за весь час дії документу його положення не були піддані науковому аналізу. Тож автор ставить на меті висвітлення основних його проблем, ефективності та доцільності зазначених обмежень.

У ст. 33 Конституції України закріплено право кожного на свободу пересування: кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом. Громадянин України не може бути позбавлений права в будь-який час повернутися в Україну [1].

Згідно зі ст. 3 Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» свобода пересування - право громадянина України, а також іноземця та особи без громадянства, які на законних підставах перебувають в Україні, вільно та безперешкодно за своїм бажанням переміщатися по території України у будь-якому напрямку, у будь-який спосіб, у будь-який час, за винятком обмежень, які встановлюються законом [2].

Підстави обмеження свободи пересування містяться в ст. 12 цього ж Закону шляхом переліку територій та осіб, на які можуть поширюватися обмеження. Так, свободу пересування може бути обмежено відповідно до ч.1 ст. 12 на тимчасово окупованих територіях. Відповідно до Постанови Верховної Ради України від 17.03.2015 № 254-VIII визнано тимчасово окупованими територіями окремі райони, міста, селища і села Донецької та Луганської областей, в яких відповідно до Закону України "Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей" запроваджується особливий порядок місцевого самоврядування, до моменту виведення усіх незаконних збройних формувань, російських окупаційних військ, їх військової техніки, а також бойовиків та найманців з території України та відновлення повного контролю України за державним кордоном України [3].

Відповідні обмеження права на свободу пересування встановлені Тимчасовим порядком контролю за переміщенням осіб, транспортних засобів та вантажів (товарів) через лінію зіткнення у межах Донецької та Луганської областей, затвердженим наказом першого заступника керівника Антитерористичного центру при Службі безпеки України (керівника Антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей) від 14 квітня 2017 року № 222ог (далі – Порядок)

шляхом запровадження пропускнуго режиму, зокрема дозвільного, та обмеження переміщень осіб через лінію зіткнення. Процедура отримання дозволу для фізичних осіб врегульована Розділом VII Порядку «Дозволи фізичній особі» [4].

Таким чином, обмеження права на свободу пересування полягають у наступному:

- заборона перетинання лінії зіткнення громадським пасажирським транспортом;
- вичерпний перелік підстав для в'їзду громадянина України на контрольовану (неконтрольовану) територію Луганської та Донецької області;
- обов'язок отримання громадянином України дозволу на в'їзд на контрольовану (неконтрольовану) територію Луганської та Донецької області та на виїзд з неї [5].

Такі обмеження є законними згідно зі стст. 1, 4, 7, 15 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» (№ 638-IV від 20.03.2003) і відповідно конституційними. Однак, на наш погляд, такі обмеження не відповідають реальним потребам суспільства.

Так, наприклад, існує судова практика щодо оскарження положень Порядку (справи № 826/12926/15, № 826/18980/15), що відображає позицію громадян щодо обмеження права на свободу пересування. Суд підтверджує законність та правомірність положень Порядку.

Також при реалізації положень Порядку, що запроваджують відповідні обмеження, виявляється їх недосконалість та неефективність.

Зокрема йдеться про надмірну складність процедури перетину лінії зіткнення. Процедура оформлення дозволів фізичній особі бюрократична, недосконала та є джерелом корупції. Значна частина проблем із дозволами виникає на стадії їх пролонгації (оскільки строк дії такого дозволу становить один рік). Водночас усі контрольні пункти в'їзду-виїзду на лінії зіткнення обладнані системами прикордонного контролю, що дозволяє проводити перевірку осіб, які мають намір перетнути лінію зіткнення [6, 17].

Також наголошується на відсутності контролю з боку України ділянки кордону з Росією в межах Донецької та частково Луганської областей загальною довжиною 408 км [6,17].

Заборона на регулярне пасажирське сполучення через лінію зіткнення вплинула на незахищені верстви населення. Вони не мають власного транспорту та вимушені користуватися послугами перевізників, що спекулюють на цих перевезеннях. Не маючи інших варіантів для перетину лінії зіткнення, представники незахищених верств населення вимушені погоджуватися на не вигідні умови перевізників. Разом з тим, пасажирів та перевізників, а також правозахисників наполягають на тому,

щоб автобусні та залізничні перевезення через лінію зіткнення здійснювалися офіційно [6, 17].

Ще однією проблемою для забезпечення свободи пересування є недостатня кількість транспортних коридорів через лінію зіткнення. Особливо це стосується Луганської області, де функціонує лише один транспортний коридор у Станиці Луганській. Здійснення переходу можливе лише пішки через зруйнований міст над річкою Сіверський Донець. Починаючи з осені 2015 року, сторони ведуть регулярні переговори стосовно відновлення роботи транспортного коридору «Золоте – Первомайськ». Кілька разів анонсувалося відновлення цього коридору. З контрольованої Україною території КПВВ «Золоте» повністю обладнаний та готовий до роботи, проте незаконні збройні формування безпідставно блокують проїзд людей через Первомайськ [6, 17].

Проїзд до населених пунктів «сірої зони» (територія, прилегла до лінії зіткнення у межах Луганської та Донецької областей) часто супроводжується безпідставними вимогами військових надати перепустку, яка видається для перетину лінії зіткнення або довідки внутрішньо переміщеної особи. Також на деяких блокпостах проїзд можливий лише за списком, який затверджений місцевою адміністрацією [6, 17].

Таким чином, вищенаведені відомості свідчать про недоцільність запровадження та реалізації таких обмежень права на свободу пересування.

15 листопада 2017 року Робоча група з Універсального періодичного огляду щодо дотримання прав людини у всіх країнах-членах ООН розглядатиме ситуацію з правами людини в Україні. Так, питання про доцільність таких обмежень права на свободу буде винесено на міжнародний рівень [7].

Отже, обмеження права на свободу пересування, викликані проведенням антитерористичної операції та запроваджені Тимчасовим порядком контролю за переміщенням осіб, транспортних засобів та вантажів (товарів) через лінію зіткнення у межах Донецької та Луганської областей, є законними та правомірними згідно з законодавством України. Однак істотним є те, що такі обмеження є неефективними й відповідно недоцільними. Дане питання буде досліджуватися Робочою групою ООН уже на міжнародному рівні. Однак слід зважати на Постанову Верховної Ради України 462-VIII від 21.05.2015 про затвердження Заяви Верховної Ради України «Про відступ України від окремих зобов'язань, визначених Міжнародним пактом про громадянські і політичні права та Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод», якою схвалено Заяву Верховної Ради України про відступ від окремих зобов'язань, зокрема гарантування права на свободу пересування та вільного вибору місця

проживання до повного припинення збройної агресії Російської Федерації, а саме до моменту виведення усіх незаконних збройних формувань, керованих, контрольованих і фінансованих Російською Федерацією, російських окупаційних військ, їх військової техніки з території України, відновлення повного контролю України за державним кордоном України, відновлення конституційного ладу та порядку на окупованій території України [8]. Дана Заява є юридичною базою для запровадження таких «надмірних» обмежень. Відповідно, за нашими прогнозами, при розгляді питання обмежень на міжнародному рівні йтиметься про певний компроміс та узгодження інтересів Уряду України та громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які на законних підставах перебувають на території України.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996, у редакції від 30.09.2016 [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141 - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» від 11.12.2003, у редакції від 16.04.2017 [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, N 15, ст.232 - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1382-15>
3. Постанова Верховної Ради України від 17.03.2015 № 254-VIII Про визнання окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей тимчасово окупованими територіями [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, №17, ст.128 - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254-19>
4. Тимчасовий порядок контролю за переміщенням осіб, транспортних засобів та вантажів (товарів) через лінію зіткнення у межах Донецької та Луганської областей, затвердженим наказом першого заступника керівника Антитерористичного центру при Службі безпеки України (керівника Антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей) від 14 квітня 2017 року № 222ог [Електронний ресурс] / Служба безпеки України - Режим доступу: <https://ssu.gov.ua/ua/pages/32>
5. Пропуск в зону АТО. Законно ли? [Електронний ресурс] / Адвокатское бюро Елены Прядко - Режим доступу: http://www.lawfirm-pryadko.com/video_review/propusk_v_zonu_ato_zakonno_li
6. Подання від коаліції «Справедливість заради миру на Донбасі» для Третього циклу Універсального періодичного огляду [Електронний ресурс] / Правозахисна коаліція «Справедливість заради миру на Донбасі»

- Київ, 2017. - Режим доступу: https://jfp.org.ua/system/reports/files/104/uk/UPR_ua-p.pdf

7. Совет ООН рассмотрит нарушения прав человека в Украине из-за войны на Донбассе [Електронний ресурс] / Українські новини - Режим доступу: <http://ukranews.com/news/489106-sovet-oon-rassmotryt-parushenyua-prav-cheloveka-v-ukrayne-uz-za-voyny-na-donbasse>

8. Постанова Верховної Ради України 462-VIII від 21.05.2015 Про Заяву Верховної Ради України «Про відступ України від окремих зобов'язань, визначених Міжнародним пактом про громадянські і політичні права та Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод» [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 29, ст.267 - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/462-19>

Науковий керівник: Сінькевич Олена Василівна, кандидат юридичних наук, доцент, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

**Цивільне та сімейне право. Цивільне процесуальне право.
Комерційне право. Житлове право. Зобов'язальне право. Міжнародне
приватне право**

**ПРАВО ВЛАСНОСТІ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ З
ПРАВ ЛЮДИНИ**

Дуняткіна Катерина Володимирівна
слухачка, Університет митної справи та фінансів

Поняття право власності – це саме велике право на майно. Власник володіє самим великим правом розпорядчими повноваженнями на відчуження майна, навіть на знищення речі.

Право власності - це основне речове право фізичних та юридичних осіб. Відповідно до ст. 41 Конституції України, кожен має право володіти, користуватися та розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної та творчої діяльності. Інститут права власності є важливим інститутом цивільного права. Крім Конституції України, норми інституту права власності містить ЦК України, Закон України «Про власність», а також деякі інші законодавчі акти. Відповідно до ст. 316 ЦК України, правом власності є право особи наріч, яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб. Прийнято розрізняти право власності в об'єктивному та суб'єктивному значенні. [1]

Право власності в об'єктивному значенні - це сукупність правових норм, що регулюють відносини власності і є юридичною підставою для реалізації права власності у суб'єктивному значенні.

Право власності у суб'єктивному значенні - це право особи володіти, користуватися та розпоряджатися річчю за власним розсудом.

Розвиток інституту власності диктується потребами суспільства, цивільного обігу й тому вимагає всебічної розробки теоретичних і практичних питань, пов'язаних, з набуттям права власності. Інститут набуття права власності постійно розвивається, оскільки важливо закріпити не тільки можливість набуття права власності, але й способи й підстави, за якими таке набуття буде законним. [2]

Право власності захищається на вищому рівні згідно зі ст. 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Перший протокол, Конвенція). Держави – учасниці Конвенції зобов'язані поважати це право й гарантувати його захист, передусім на національному рівні. Разом із тим право на власність – не абсолютне. За своєю правовою природою воно потребує регулювання з боку держави і може підлягати обмеженню. Тому держава вправі вживати певних заходів

втручання в право власності, в тому числі позбавляти громадян власності, проте в таких діях вона повинна дотримуватися усталених принципів дозволеного правомірного втручання. Як Конвенція, так і Перший протокол мають певні особливості застосування. Їх норми є де що абстрактними й містять значну кількість оціночних понять. З'ясування змісту норм Конвенції, Першого протоколу, а також їх практична реалізація відбуваються через тлумачення, яке дає в своїх рішеннях Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ).

Загальна проблема в переважній більшості – це те, що суддя Посилається напевне рішення ЄСПЛ, іноді цитує деякі його пункти, Вириваючи їх контекст у справи, і сприймає результат вирішення ЄСПЛ справи як безпосереднє «керівництво до дії» - тобто задовольняє позов у справі, яку розглядає, якщо і ЄСПЛ прийняв рішення про задоволення заяви.

Варто згадати рішення ЄСПЛ у справах «Стретч проти Сполученого Королівства» та «Федоренко проти України», які, напевне, найбільш популярні при обґрунтуванні вітчизняними суддями рішень, ухвалених за результатами розгляду спорів про повернення майна в державну власність. Дійсно, вдвох зазначених справах ЄСПЛ задовольнив вимоги заявників Стретча та Федоренка, визнавши порушення державами-відповідачами ст. 1 Першого протоколу. І в тому, і на іншому рішенні ЄСПЛ зазначив, що при втручанні держави в право власності заявників не буде додержано балансу інтересів. Але результат вирішення цих справ зовсім не означає, що такі рішення ЄСПЛ – абсолютна підстава для звільнення національного суду від оцінювання обставин кожній окремій справі, а висновок про задоволення чи відмову в задоволенні позову повинен обов'язково співпадати із результатом вирішення справи ЄСПЛ.

Для прикладу можна навести справу, яка була розглянута Судовою палатою у цивільних справах Верховного Суду України 18 вересня 2013р. (№ 6-92 цс13). Провадження в цій справі було порушено за заявою прокурора інтересах держави в особі міської ради. Прокурор вимагав, зокрема, повернення в комунальну власність земельної ділянки, яка перебуває в приватній власності відповідача, з підстави незаконності рішення міської ради про передачу такої земельної ділянки в приватну власність.

На обґрунтування вимог прокурор зазначав, що рішенням міської ради відповідачу було передано земельну ділянку в приватну власність для ведення садівництва як члену садівничого кооперативу.

Іноді українські судді в рішеннях у таких категоріях спорів зазначають, що витребувати майно у власників неможливо, оскільки при порушенні питання про повернення майна в державну власність відповідачу не пропонується компенсація. [3]

Використані джерела:

1. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/980_098
2. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://radnuk.info/posibnuk/advokatyra/470-dovidnuk/8237-510>
3. Я. Романюк «Втручання в право власності з точки зору його відповідальності статті 1 першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: критерії Європейського суду з прав людини та досвід України на окремих прикладах судової практики. Міжнародна конференція «ПРАВО ВЛАСНОСТІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ» УДК 347.23(4+477)(082) ББК 67.9(4Укр)404.1я43+67.9(4)404.1я43 П6

ПІРОТЕХНІЧНІ ВИРОБИ ЯК ДЖЕРЕЛО ПІДВИЩЕНОЇ НЕБЕЗПЕКИ

Костюченко Ангеліна Миколаївна

студентка 3 курсу, юридичного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України

Горіславська Інна Вікторівна

кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного та господарського права Національного університету біоресурсів і природокористування України

В теперішній час піротехнічні вироби загальнопромислового призначення широко використовуються для проведення видовищних заходів, світлових та шумових ефектів для кіно та телебачення [1].

Останнім часом жодне свято не обходиться без феєрверка. І діти, і дорослі у святковому ажіотажі скуповують феєрверки, петарди та бенгальські вогні, не думаючи про наслідки такої забави. Як результат – травми, пожежі та нещасні випадки, що відбуваються під час використання цих «іграшок». В липні 2011 року у Туркменістані (м. Абадан) виникли пожежа та вибух на складі піротехніки військової частини; при цьому пожежа виникла в результаті високої температури навколишнього середовища (зовнішня теплова дія). В квітні 2012 року у Росії (м. Чита) виникла пожежа та вибух на складі піротехніки, збитки склали 39,2 млн. рублів[1].

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Технічного регламенту піротехнічних виробів» - піротехнічний виріб - це пристрій, який призначено для створювання

необхідного ефекту (світового, іскрового, димового, звукового, змішаного) за допомогою горіння (вибуху) піротехнічного складу [2]. Порядок виробництва, зберігання, перевезення, торгівлі та використання піротехнічних засобів регламентується «Тимчасовими правилами обігу в Україні побутових піротехнічних виробів» [3].

Ст. 1187 Цивільного Кодексу України дає визначення, щодо поняття джерела підвищеної небезпеки [4]. Оскільки зазначена норма не містить вичерпного переліку видів джерел підвищеної небезпеки (видів підвищеної небезпечної діяльності), суд, беручи до уваги особливі властивості предметів, речовин або інших об'єктів, що використовуються в процесі діяльності, має право визнати джерелом підвищеної небезпеки також й іншу діяльність. До цих особливих властивостей слід відносити створення підвищеної ймовірності завдання шкоди через неможливість повного контролю за ними з боку людей [5].

Оскільки, загальні вимоги, які ставляться до піротехнічних виробів, зводяться до забезпечення громадської безпеки при їх виробництві, зберіганні, перевезенні і використанні. Питання про правове регулювання правил виробництва, зберігання та використання піротехнічних виробів і функціонування піротехнічних майстерень до цього часу було опрацьовано недостатньо і не отримало свого нормативного визначення. В той же час існує велика кількість відомчих інструкцій, правил, котрі по різному регламентують питання, пов'язані з піротехнічними сполуками та виробами. Це пояснюється тим, що піротехнічні вироби значно різняться одне від одного за своїм призначенням, конструкційними особливостями та багатьма іншими параметрами. Небезпечний чинник піротехнічного виробу - специфічний ефект, що його утворює піротехнічний виріб або піротехнічний елемент і який за певних умов здатний загрожувати здоров'ю людей та завдавати шкоди майну і навколишньому середовищу.

Проте, відповідно до статей 1166, 1187 ЦК України шкода, завдана особі чи майну фізичної або юридичної особи, підлягає відшкодуванню в повному обсязі особою, яка її завдала. Обов'язок відшкодувати завдану шкоду виникає у її завдавача за умови, що дії останнього були неправомірними, між ними і шкодою є безпосередній причинний зв'язок та є вина зазначеної особи, а коли це було наслідком дії джерела підвищеної небезпеки, - незалежно від наявності вини.

Дослідивши практику розгляду справ судами щодо використання піротехнічних засобів, зокрема: справа № 22-ц/796/5130/2014 за апеляційною скаргою представника Товариства з обмеженою відповідальністю «ПФ Танець Вогню» на рішення Святошинського районного суду м. Києва від 28 листопада 2013 року у справі за позовом ОСОБА_1 до Товариства з обмеженою відповідальністю «ПФ Танець Вогню», третя особа: Гіпермаркет FOZZY про відшкодування шкоди,

завданої внаслідок дефекту в продукції. У липні 2013 року представник позивача звернувся до суду із зазначеним позовом, в якому, з урахуванням уточнених вимог, просив стягнути з відповідача на користь позивача 50000,00 грн. моральної шкоди на підставі п. 5 ч. 1 ст. 4, 16, Закону України «Про захист прав споживачів», матеріальну шкоду у розмірі 5600,00 грн. на підставі ст. ст. 711, 1209-1211-1 ЦК України, ст.ст. 1-8 Закону України «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції» та понесені позивачем витрати на сплату юридичних послуг у сумі 2250,00 грн. Свої вимоги обґрунтовував тим, що внаслідок передчасного вистрілу піротехнічного складу з салютної установки, позивачу було завдано тілесні ушкодження, а саме, - важко пошкоджене праве око, гематома правого ока та пошкодження м'яких тканин обличчя, верхньої та нижньої повіки, крововилив у передню камеру ока та інші пошкодження, що підтверджується чисельними медичними документами та висновками лікарів.

Суди, при розгляді справ з відшкодування шкоди, завданої такими предметами, не визнають піротехнічні засоби джерелом підвищеної небезпеки. Враховуючи вищевикладене, було б доцільно виокремити піротехнічні засоби як окремий вид джерела підвищеної небезпеки та внести відповідні зміни до ст. 1178 ЦК України.

Література:

1. Кириченко О. В. Аналіз пожежовибухонебезпеки піротехнічних виробів у процесі їх зберігання, транспортування та застосування / О. В. Кириченко, О. С. Барановський, Є. П. Кириченко, Р. Б. Мотрічук // Пожежна безпека: теорія і практика. - 2015. - № 20. - С. 42-46. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pbtp_2015_20_8
2. Про затвердження Технічного регламенту піротехнічних виробів : постанова Кабінету Міністрів України від 3 серпня 2011 р. № 839 [Електронний ресурс]. / Офіційний сайт Верховної Ради України: Законодавство – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/839-2011-%D0%BF>
3. Про затвердження Тимчасових правил обігу в Україні побутових піротехнічних виробів : наказ МВС України від 23.12.2003 № 1649 [Електронний ресурс]. / Офіційний сайт Верховної Ради України: Законодавство – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0263-04>
4. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 40-44. – ст.356.
5. Про деякі питання застосування судами законодавства при вирішенні спорів про відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки : постанова Пленуму Вищого Спеціалізованого суду

АЛЬТЕРНАТИВНІ СПОСОБИ ВИРІШЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ СПОРІВ

Кривченко Дарія Сергіївна

*студент 3 курсу 1 групи, Інститут прокуратури та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Основний Закон України гарантує кожному право на судовий захист та надає право захищати свої права від порушень та протиправних посягань будь-якими незабороненими законом засобами. Як впливає із зазначеної норми, сьогодні, окрім судової форми захисту, існують ще й інші – альтернативні способи вирішення спору (далі – АСВС).

Вперше термін «альтернативне вирішення спорів» (англ. «alternative dispute resolution») виник в 60-і роки ХХ століття в США та використовувався в правовій доктрині США для позначення неформальних способів вирішення спорів, які мають більш гнучку процедуру та які виникли на протигагу неефективному та складному державному судочинству. Проте, слід зазначити, що єдиного уніфікованого підходу до визначення альтернативного врегулювання спору не має.

Аналізуючи зміст та особливості альтернативного врегулювання спору, Н.М. Леннуар говорить про те, що «під альтернативними формами вирішення правових спорів або конфліктів розуміються прийоми і способи вирішення спорів поза системою державного правосуддя». А на думку С.В. Ніколюкіна: «альтернативні способи вирішення спорів являють собою, по-перше, систему взаємопов'язаних дій сторін та інших осіб з розгляду існуючого спору, спрямованих на його позасудове врегулювання або вирішення з використанням примирних чи інших незаборонених процедур, що здійснюється, як правило, на підставі сумлінного волевиявлення сторін; по-друге, право вибору будь-якого (не забороненого законом) недержавного (приватного) способу розв'язання спору та/або врегулювання конфлікту, виходячи з конкретної ситуації.

В сучасній доктрині цивільного процесуального права виділяють наступні основні АСВС:

- 1) міжнародний комерційний арбітраж;

- 2) медіація (посередництво);
- 3) третейське судочинство та інші.

Міжнародний комерційний арбітраж – це розгляд спорів, що виникають із договірних та інших цивільно-правових відносин при здійсненні зовнішньо-торгівельних та інших видів міжнародних економічних зв'язків в міжнародному комерційному арбітражному суді, який є різновидом третейських судів. Інакше кажучи, це процедура розгляду спору (конфлікту) в комерційному арбітражному суді між сторонами, якими виступають особи різної державної приналежності. Поряд з постійно діючим арбітражем, існує ще так званий арбітраж *ad hoc*. Сутність останнього полягає у тому, що сторони можуть налаштувати процес вирішення спору арбітражем з урахуванням усіх особливостей їх справи. Арбітраж *ad hoc* створюється для вирішення конкретного спору.

Наступним АСВС є процедура медіації. Медіація є добровільною та конфіденційною процедурою, під час якої третя особа (медіатор) допомагає сторонам спору дійти компромісу та вирішити проблему. Така процедура має ряд переваг на відміну від класичного судового розгляду справи, серед яких:

- 1) добровільність процедури;
- 2) конфіденційність, яка розглядається у двох аспектах:
 - а) конфіденційність самого факту наявності спору між сторонами,
 - б) конфіденційність отриманої під час процедури медіації інформації;
- 3) рівноправність сторін;
- 4) нейтральність та неупередженість медіатора;
- 5) наявність структурованої процедури проведення тощо.

Сутність медіації полягає у тому, що вона орієнтована не стільки на спір або на виграш однієї зі сторін, скільки на конструктивний пошук рішень. Важливим є той факт, що в процесі пошуку консенсусу приймає участь третя сторона – медіатор, яка не має власного інтересу та яка допомагає знайти взаєморозуміння між учасниками такої процедури. Ще однією вагомою перевагою медіації є висока ймовірність виконання рішення. Стає зрозумілим, що якщо сторони самостійно дійшли згоди та знайшли компроміс спільно, ймовірність того, що рішення буде виконане, є вищою, аніж при виконанні рішення, прийнятого за сторін спору третьою стороною – у суді.

Найбільш вагомою перевагою третейського судочинства виступає договірний характер третейського судочинства. Так, сторони мають право особисто обирати тих осіб, які будуть розглядати їх спір; вибрати застосовне право при врегулюванні спору та місце проведення третейського судочинства. Третейське судочинство так, як і арбітраж, має дві форми: постійно діючий третейський суд та *ad hoc* (той, що створений

для вирішення конкретної справи). Третейський судовий процес виникає на підставі укладеної сторонами спору третейської угоди.

Якщо казати про Україну, то слід зазначити, що в нашій державі вже почалися певні зміни судової гілки влади. Так, першим кроком на шляху впровадження альтернативного врегулювання спору в судову владу України є законопроект № 7481 «Про медіацію», внесений до Верховної Ради України народним депутатом України Тищенком О.І., положення якого будуть сприяти розвитку громадянського суспільства і формуванню культури цивілізованого вирішення спорів.

ДО ПИТАННЯ РОЗМЕЖУВАННЯ СПІЛЬНОЇ СУМІСНОЮ ВЛАСНОСТІ ПОДРУЖЖЯ ТА ОСОБИСТОЇ ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ

Окіпняк Тетяна Ігорівна

студентка 3 курсу юридичного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна

За загальним правилом спільна власність поділяється на часткову та сумісну. Критерієм відмежування є визначення часток, спільна сумісна власність відрізняється від часткової тим, що частки співвласників заздалегідь не визначено. Дружина та чоловік можуть бути суб'єктами і права спільної часткової, і права спільної сумісної власності одночасно.

Важливими у регулюванні спільної сумісної власності подружжя є ч. 3 ст. 368 ЦК України та Глава 8 Сімейного Кодексу України.

Згідно з ч. 3 ст. 368 ЦК України: «Майно, набуте подружжям за час шлюбу, є їхньою спільною сумісною власністю, якщо інше не встановлено договором або законом» [1, ст. 368].

Згідно зі ст. 60 СК України, майно, набуте подружжям за час шлюбу, належить дружині і чоловікові на праві спільної сумісної власності незалежно від того, що один з них не мав з поважної причини (навчання, ведення домашнього господарства, догляд за дітьми, служба в армії тощо) самостійного заробітку (доходу) [2, ст. 60].

Таким чином, СК України закріплює традиційний підхід до майнових відносин подружжя: усе, що було нажите разом, є спільним. Такий режим спільної власності називають законним, оскільки він діє у силу закону в усіх випадках, якщо не встановлено договірний режим, за яким належність майна кожному з подружжя визначається укладеним ними договором [3, с. 63].

Водночас, необхідно наголосити на тому, що в ч.1 ст. 45 СК України передбачено, що недійсний шлюб, а також шлюб визнаний недійсним за

рішенням суду, не є підставою для виникнення в осіб, між якими він був зареєстрований, прав та обов'язків подружжя, а ч. 2 цієї статті встановлює, що якщо протягом недійсного шлюбу особи набули майно, воно вважається таким, що належить їм на праві спільної часткової власності [4, ст. 45].

Об'єкти права спільної сумісної власності зазначені в статті 61 Сімейного кодексу України наступним чином:

1. Об'єктом права спільної сумісної власності подружжя може бути будь-яке майно, за винятком виключеного з цивільного обороту.

2. Об'єктом права спільної сумісної власності є заробітна плата, пенсія, стипендія, інші доходи, одержані одним із подружжя.

3. Якщо одним із подружжя укладено договір в інтересах сім'ї, то гроші, інше майно, в тому числі гонорар, виграш, які були одержані за цим договором, є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.

4. Речі для професійних занять (музичні інструменти, оргтехніка, лікарське обладнання тощо), придбані за час шлюбу для одного з подружжя, є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя[4, ст. 61].

Не може бути об'єктом спільної сумісної власності подружжя майно, виключене з цивільного обороту.

Разом з тим, незалежно від наявності шлюбу, кожен з подружжя може мати майно, яке належить особисто йому. Відповідно до Сімейного кодексу України, таке майно називається особистою приватною власністю дружини та чоловіка (гл. 7 СКУ).

Згідно зі ст. 68 СК, розірвання шлюбу не припиняє права власності на майно, набуте за час шлюбу. Розпорядження майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності, після розірвання шлюбу здійснюється співвласниками за взаємною згодою відповідно ЦК України [4, ст. 68].

Якщо звернутися до судової практики, то 19.09.12 р. у справі №1-8/2012 Конституційний Суд України при офіційному тлумаченні ч.1 ст. 61 СУ України прийшов до наступних висновків: «На думку Конституційного Суду України, приватне підприємство (або його частина), засноване одним із подружжя, — це окремий об'єкт права спільної сумісної власності подружжя, до якого входять усі види майна, у тому числі вклад до статутного капіталу та майно, виділене з їх спільної сумісної власності. Таким чином, Конституційний Суд України дійшов висновку, що статутний капітал та майно приватного підприємства, сформовані за рахунок спільної сумісної власності подружжя, є об'єктом їх спільної сумісної власності»[5].

Підводячи підсумки, можна сказати, що сімейне та цивільне право з кожним роком розвивається все більше і більше. Завдяки цьому право спільної сумісної власності, а зокрема власність подружжя, стає більш

досконалим. Проте окремі питання, а саме термінологічні підходи до розуміння власності подружжя на думку окремих вчених мають спірне значення та потребують подальшого доопрацювання.

Використана література:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV // ВВР, 2003, №40-44.
2. Сімейне право України : підручник / Л.М. Баранова, В.І. Борисова, І.В. Жилінкова та ін. ; за заг. ред. В.І. Борисової та І.В. Жилінкової. – 3-тє вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – 264 с.
3. Сімейне право України: Навчальний посібник / За ред. Є.О. Харитоновна. – К.: Істина, 2008. – 200 с.
4. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року № 2947-III // ВВР, 2002, №21.
5. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням приватного підприємства „ІКІО“ щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 61 Сімейного кодексу України // Конституційний Суд / Рішення від 19.09.2012 – Справа № 1-8/2012.

Науковий керівник: Горіславська Інна Вікторівна, кандидат юридичних, наук доцент кафедри цивільного та господарського права, Національний університет біоресурсів і природокористування України

ПОЖЕРТВА ЯК РІЗНОВИД ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ

Поліщук Олена Юріївна

студентка 3 курсу, юридичного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна

Перевага в цивільному обігу еквівалентно-оплатних відносин не заперечує безоплатного передання майна однією особою іншій. Саме в таких випадках застосовують договір дарування. Особливим видом договору дарування є пожертва. Характерною ознакою такого договору є зобов'язання обдаровуваного використовувати предмет договору виключно для досягнення певної, заздалегідь обумовленої мети, оскільки за відсутності у договорі умови про мету використання його предмета безоплатна передача майна у власність вважатиметься звичайним даруванням. [1, с.349].

Згідно зі статтею 729 Цивільного кодексу України пожертвою є дарування нерухомих та рухомих речей, зокрема грошей та цінних паперів, особам, встановленим частиною першою статті 720 цього

Кодексу, для досягнення ними певної, наперед обумовленої мети [2]. Договір про пожертву є укладеним з моменту прийняття пожертви. Тому можна вважати, що цей договір розглядається саме як самостійний різновид договору дарування. Пожертва передбачає цільове призначення предмета такого договору. Пожертва, на відміну від договору дарування, значно звужує коло осіб, які можуть виступати при пожертві як обдаровувана особа. Сторонами у договорі пожертви можуть бути фізичні та юридичні особи, держава Україна, Автономна Республіка Крим та територіальні громади. Так само, як і договір дарування, договір пожертви може бути укладений від імені жертвувача його представником з дотриманням усіх вимог щодо оформлення доручення на укладення такого договору.

При укладенні договору пожертви необхідно дотримуватись вимог статті 719 Цивільного Кодексу України про форму договору, тому що договір може бути визнаний недійсним. Сторонами у договорі є жертвувач і обдарований. До договору про пожертву застосовуються положення про договір дарування. Згідно зі Статею 730 ЦК виділяють права жертвувача. Жертвувач має право здійснювати контроль за використанням пожертви відповідно до мети, встановленої договором про пожертву. Якщо використання за призначенням виявилось неможливим, використання її за іншим призначенням можливе лише за згодою жертвувача, а в разі його смерті чи ліквідації юридичної особи – за рішенням суду. Жертвувач або його правонаступники мають право вимагати розірвання договору про пожертву, якщо жертва використовується не за призначенням. Укладення договорів пожертви громадянами повинно здійснюватись з дотриманням загальних правил цивільного законодавства про їх дієздатність. Окрім того, п.2 ст. 720 ЦК закріплює додаткову гарантію захисту осіб, які перебувають під опікою або не досягли віку для повного рівня дієздатності — батьки (усиновлювачі), опікуни не мають права дарувати майно дітей та підопічних.

Щодо об'єктів державної власності, то відповідно до п.2 ст. 75 Господарського кодексу України, державне комерційне підприємство немає права безоплатно передавати належне йому майно іншим юридичним особам чи громадянам, крім випадків передбачених законом [3].

Договір пожертви завжди реальний і вважається укладеним з моменту прийняття пожертви, тобто з того часу, коли особа, якій передається жертва, підтвердить будь-яким чином свою згоду на її прийняття. М.І. Брагінський та В.В. Вітрянський зазначають, що передання дарувальником майна як подарунка обдарованому зумовлює безпосереднє виникнення в обдарованого права власності на подароване

майно. На відміну від інших реальних договорів, за якими передання майна має значення не лише факту укладення договору, але й виникнення зобов'язань сторін, укладення договору дарування не породжує жодних цивільно-правових відносин, а веде до набуття права власності в обдарованого [4, с. 336–340].

Якщо звернутися до судової практики, то із матеріалів справи, 01.08.2016 року позивач направила до Полтавської міської ради поштою проекти складеного нею договору пожертви у двох примірниках та правовстановлюючі документи. Позивач не передавала відповідачу фактично дарунок у вигляді заощень, що являються собою асфальтні покриття, оскільки виходячи із їх родових характеристик даного дарунку, його фактично направити неможливо, незважаючи на те що договір був направлений на адресу Полтавської міської ради, не свідчить про прийняття дарунка, оскільки дане майно являє собою асфальтне покриття, яке неможливо передати в натурі та направити за допомогою поштового зв'язку. Октябрський районний суд м.Полтави вирішив, що позов ОСОБИ_1 до територіальної громади м.Полтава в особі Полтавської міської ради про зобов'язання вчинити дії, визнання договору пожертви укладеним залишити без задоволення [5].

Отже, пожертва є різновидом договору дарування та має певні відмінності, які стосуються предмету договору. Предметом пожертви не можуть бути майнові права, на відміну від іншого майна, не вилученого з цивільного обороту, яке може бути предметом договору пожертви. При цьому річ не дарується конкретній особі, а здійснюється загальнокорисна ціль, крім того, пожертва передбачає цільове призначення предмету такого договору.

Література:

1. Цивільне право України. Особлива частина: підручник / за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. – 3-тє вид., перероб. і доповн. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 1176 с.
2. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] : за станом на 2 листопада 2016 р. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] : за станом на 8 грудня 2016 р. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/436-15>
4. Брагинский М. И. Договорное право. Кн. вторая : Договоры о передаче имущества — [изд. 4-е, стереотипное] / М. И. Брагинский, В. В. Витрянский. — М. : Статут, 2002.

5. Рішення Октябрського районного суду м. Полтави № 554/729/16-ц [Електронний ресурс] : Рішення від 08.12.2016 р. — Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/63459429>

Науковий керівник: Горіславська Інна Вікторівна, кандидат юридичних, наук доцент кафедри цивільного та господарського права, Національний університет біоресурсів і природокористування України

ПРАВА ЛЮДИНИ, ЇХ СУТНІСТЬ ТА РОЗВИТОК В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Радь Василь Михайлович

студент Інституту підготовки кадрів для СБУ Національного юридичного університету ім. Я.Мудрого

Актуальність дослідження прав людини в умовах глобалізації пояснюється і надзвичайною важливістю даного питання як для окремого індивіда, так і для держави та світу в цілому, і численністю наукових конференцій, які присвячені пов'язаним з цим питанням, і значною кількістю наукових робіт, в яких розглядаються певні аспекти вказаного явища.

Розвиток суспільства є безперервним процесом. Кожний етап розвитку людських відносин супроводжувався змінами в економічному, соціальному та культурно-правовому існуванні та безпосередньо торкався сутності особистості. Процес розвитку та трансформації сутнісного наповнення прав людини не зупинився й сьогодні.

Здавалося б, права людини декларуються всіма державами та існує широка система захисту прав людини на міжнародному рівні. Однак процес швидких глобалізаційних змін детермінує зміни й цього інституту. Під впливом глобалізації змінюється вся система соціальних відносин, правова сфера та більшість правових явищ. Права людини безпосередньо пов'язані з соціальним буттям, тому глобалізаційні виклики також впливають на вказаний інститут. Вже можна стверджувати про встановлення нових прав людини та розширення їх змісту. Якщо розглядати їх за допомогою математичної методології, то йдеться про так зване “четверте покоління” прав людини. Проте у межах загальнотеоретичної юриспруденції відсутній комплексний аналіз змін прав людини у зв'язку з глобалізаційними та трансформаційними процесами сучасної реальності.

Ключовим моментом глобалізації у сфері прав людини є універсалізація вказаної сфери. Універсальний характер прав людини

сьогодні, в принципі, не оспорується. Проте не можна сказати, що у науці сформовано однозначне розуміння універсальності прав людини. Так, М.М. Марченко визначає універсалізацію (у відношенні до прав людини) як все загальний, всеохоплюючий характер прав людини, різносторонність та адекватне застосування до будь-якої людини, соціуму, незалежно від їх особливостей. Універсалізація, на його думку, також означає адекватне сприйняття прав людини і однакове їх застосування як на глобальному, так і на кожному з регіональних рівнів.

А.М. Цукатова універсалізацію прав людини ототожнює із загальним сприйняттям єдиних стандартів прав людини, проголошених, зокрема у Загальній декларації прав людини.

Р.Ф. Хабіров зазначає, що універсальність прав людини основана на цінностях християнської (західної) цивілізації та ґрунтується на прийнятності та загально визначеності стандартів для кожної держави. Тобто, перед нами постає питання – у чому першочергово проявляється універсалізація прав людини: у декларуванні (визнанні, сприйнятті) єдиних стандартів у галузі прав людини, у однаковому застосуванні прав людини чи у створенні єдиних механізмів їх забезпечення та захисту?

На мою думку, повною мірою говорити про існування універсалізації можна лише за умов поєднання усіх трьох зазначених елементів. Тобто, універсалізація прав людини – це процес нормативного закріплення на національному рівні встановлених на міжнародному та загальносвітовому рівнях єдиних стандартів прав людини, а також запровадження універсальних механізмів їх реалізації, забезпечення та захисту.

Якщо розглядати процес розвитку ідеї про права людини у історичному аспекті, то не можна не зауважити, що еволюція прав людини тісно взаємопов'язана із розвитком глобалізаційних процесів. Не буду вдаватись у ґрунтовний аналіз історичного характеру прав людини, адже дане питання є досить складним, об'ємним та може слугувати об'єктом окремого дослідження. Я візьму за основу найбільш розповсюджений підхід до історії становлення прав людини. Так, ми повинні розуміти, що ідеї прав людини зароджуються у найдавніші часи. Не зважаючи на те, що у часи рабовласництва існувало розмежування «вільних» та «невільних» людей («громадяни» та «негромадяни» у Римській імперії), ідеї, що виникали у ті часи, стали основою, «фундаментом» для побудови майбутньої концепції прав людини. У цілому, найбільш розповсюдженою, такою, що виникла у результаті систематизації прав людини на різних етапах історичного розвитку, є теорія трьох поколінь прав людини. Виділення трьох поколінь прав значною мірою є умовним, але воно наочно показує послідовну еволюцію в розвитку даного інституту, історичний зв'язок часів, загальний прогрес у цій галузі.

Перше покоління прав людини – невідчужувані особисті (громадянські) і політичні права, проголошені свого часу першими буржуазними революціями. До першого покоління прав відносять права на свободу думки, совісті та релігії, на участь у здійсненні державних справ, на рівність перед законом, право на життя, свободу і безпеку особи, право на свободу від довільного арешту, затримання або вигнання, право на гласний розгляд справи незалежним і неупередженим судом та ін. Прийнято вважати, що додані права встановлюють певні обмеження для держави – проводять межу для державного втручання у життя людини.

Друге покоління прав людини характеризується поглибленням особистих і розвитком соціально-економічних і культурних прав (наприклад, право на працю, відпочинок, медичну допомогу та ін.). Це покоління сформувалося під впливом соціалістичних ідей, в процесі боротьби народів за поліпшення свого економічного становища та підвищення культурного статусу. Такі вимоги виникли після Першої світової війни, а вплинули на демократизацію і соціалізацію конституційного права країн світу та міжнародне право після Другої світової війни, коли завдяки бурхливому розвитку виробництва склалися реальні передумови для задоволення соціальних потреб; вони доповнили собою колишні права, отримали відображення у відповідних документах ООН.

Третє покоління прав людини називають солідарними (колективними), тобто правами всього людства – правами людини і правами народів. До таких прав відносять: право на мир, безпеку, незалежність, так і на міжнародному та загальносвітовому рівні. О.С. Смірнова розглядає глобалізацію як довготривалий, такий, що існує протягом багатьох століть, процес засвоєння людством позитивних ідей справедливості, добра, загального блага у різних сферах суспільних відносин, які в подальшому отримали нормативне закріплення, як в національному законодавстві держав, так і в міжнародному праві. Таким чином, глобалізація фактично ототожнюється з процесом становлення та розвитку інституту прав людини.

Отже в умовах глобалізації правові гарантії прав людини, так само як і права людини в цілому, підпадають під дію регіоналізації та універсалізації. І ми повинні розуміти, що в умовах глобалізації можливості людини у сфері реалізації та захисту своїх прав розширюються. Яким чином людина може відстояти свої права у випадку, якщо вичерпано усі правові засоби захисту своїх прав за законодавством держави, громадянином якої вона є? Звернутись до наддержавного органу (до Європейського суду з прав людини, Комісії з прав людини). Проте, слід зауважити, що первинною і основною ланкою гарантування прав людини залишається національна держава. Перед нею стоїть складне

завдання зберегти та посилити свій авторитет як на міжнародному рівні, так і серед власних громадян і, таким чином, самостійно визначати пріоритетні напрямки регулювання для забезпечення набуття та використання людиною прав та свобод. Разом із тим, не слід забувати, що у сучасному світі, на жаль, існує значна кількість загроз та перешкод для реалізації та захисту прав людини, які потребують окремого дослідження та пошуку шляхів їх подолання.

Література:

1. Рабінович П.М. Міжнародні стандарти прав людини: властивості, загальне поняття, класифікація// Вісн. Акад правових наук.–2016.– №1(84).–С. 19-29.
2. Хаустова М.Г. Імплементация міжнародних стандартів у правову систему України // Юридичний науковий електронний журнал .–2016.– №6.– www.lsej.org.ua
3. Яковюк І. В. Правові основи європейської інтеграції та її вплив на державно-правовий розвиток України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01; 12.00.11 / І. В. Яковюк. – Х., 2014. – 474 с.

ПОЯСНЕННЯ ЗАЯВНИКА ТА ЗАІНТЕРЕСОВАНИХ ОСІБ У СПРАВАХ ОКРЕМОГО ПРОВАДЖЕННЯ: СПІРНІ ПИТАННЯ

Санін Богдан Володимирович

аспірант відділу юрисдикційних форм правового захисту суб'єктів приватного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва ім. академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

Особливе місце серед цивільних справ, які розглядаються в порядку окремого провадження, займають справи про підтвердження наявності або відсутності юридичних фактів, що мають значення для охорони прав та інтересів особи. Для окремого провадження характерна відсутність змагальності сторін, що певною мірою підсилює роль доказів для об'єктивного розгляду справи і ухвалення справедливого рішення. Як відомо, одним із засобів доказування є пояснення заявника та заінтересованих осіб.

У науковій літературі була висловлена думка, що пояснення заявників та їх представників є прямими доказами у справах окремого провадження, оскільки їх статус у судовому засіданні не змінюється на відміну від пояснень сторін та їх представників у позовному провадженні, коли пояснення останніх визнаються доказами лише тоді, коли їх допитано як свідків (ч. 2 ст. 57 ЦПК України) [5, с. 474]. Така позиція

може бути оцінена критично, виходячи із положень ч. 5 ст. 31 та ч. 3 ст. 235 ЦПК України, якими на справи окремого провадження поширено загальні правила ЦПК України та визначено їх особливості. В. П. Феннич слушно вказує, що як і для справ позовного провадження, так і для справ окремого провадження пояснення сторін та третіх осіб, а відтак – і заявників та заінтересованих осіб, а також їхніх представників, буде мати доказову силу тільки у тому разі, якщо вони, по-перше, свідчать про обставини справи, що стали їм відомі особисто, а по-друге, – дали згоду допитати себе як свідки (ст. 184 ЦПК України). Останнє нововведення поділило представників вітчизняної науки на два протилежні табори, де одні засуджують вказану позицію законодавця, а інші, навпаки, – її схвалюють, хоча і вказують на необхідність доопрацювання цієї новели [4, с. 67, 68].

Є підстави вважати, що у чинному законодавстві передбачено специфічне юридичне значення такого засобу доказування, як пояснення сторін, третіх осіб, їхніх представників (а отже, і заявників, інших заінтересованих осіб та їхніх представників у справах окремого провадження), порівняно з іншими відповідними засобами. Так, як впливає із ч. 2 ст. 57 ЦПК України, фактичні дані встановлюються на підставі пояснень сторін, третіх осіб, їхніх представників, допитаних як свідків, показань свідків, письмових доказів, речових доказів, зокрема звуко - і відеозаписів, висновків експертів. Згідно із ч. 1 ст. 179 ЦПК України предметом доказування під час судового розгляду є факти, які обґрунтовують заявлені вимоги чи заперечення або мають інше значення для вирішення справи (причини пропуску строку позовної давності тощо) і підлягають встановленню при ухваленні судового рішення, а відповідно до ч. 2 цієї статті для встановлення у судовому засіданні фактів, зазначених у ч. 1 цієї статті, досліджуються показання свідків, письмові та речові докази, висновки експертів. Відповідно до ч. 1 ст. 62 ЦПК України, на відміну від ст. 40 ЦПК УРСР (втратив чинність), сторони, треті особи та їхні представники за їх згодою можуть бути допитані як свідки про відомі їм обставини, що мають значення для справи. Як бачимо, значення для розгляду справи мають лише пояснення сторін, третіх осіб, заявників, заінтересованих осіб, їхніх представників, отримані у разі допиту їх у якості свідків.

Таким чином, щодо інших пояснень вказаних учасників цивільного процесу, наданих не в порядку, встановленому для допиту свідків, то щодо них не встановлено обов'язку їх дослідження у процесі судового розгляду і, відповідно, оцінки, результати якої, у свою чергу, суд відображає в своєму рішенні.

Такий підхід законодавця нівелює значення пояснень заявників, заінтересованих осіб, їхніх представників, попри закріплення у ст. 176

ЦПК України процедурних питань, які регламентують надання вказаними учасниками пояснень. У той же час, відповідно до ч. 3 ст. 212 ЦПК України, суд оцінює належність, допустимість, достовірність кожного доказу окремо, а також достатність і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності. Аналізований підхід законодавця не лише закріпив «другорядність» пояснень сторін, третіх осіб, заявників, заінтересованих осіб, їхніх представників, наданих у порядку ст. 176 ЦПК України не в якості свідків, а й створив передумови для критичного ставлення до них – як до наданих завідомо недобросовісно. Разом з тим, згідно із ч. 3 ст. 27 ЦПК України, особи, які беруть участь у справі, зобов'язані добросовісно здійснювати свої процесуальні права і виконувати процесуальні обов'язки. Відповідно до ч. 4 ст. 10 ЦПК України суд сприяє всебічному і повному з'ясуванню обставин справи: роз'яснює особам, які беруть участь у справі, їх права та обов'язки, попереджує про наслідки вчинення або невчинення процесуальних дій і сприяє здійсненню їхніх прав у випадках, встановлених цим Кодексом. Безумовно, може мати суб'єктивізм сторони при наданні нею пояснень, висвітлення обставин справи у вигідному для неї світлі. У правовій літературі простежується спільна думка, що серед пояснень інших осіб, які беруть участь у справах позовного провадження, пояснення сторін, третіх осіб, їхніх представників можуть надати найбільш повні і точні відомості про обставини справи, оскільки вони є суб'єктами спірних правовідносин, що розглядаються судом, але ці пояснення не завжди мають об'єктивний характер через особисту заінтересованість таких осіб [1, с. 80].

Однак зазначене не спростовує самотійного характеру пояснень сторін, третіх осіб, їх представників як засобу доказування, а лише вказує на необхідність належної правової оцінки фактичних даних, що в них містяться, нарівні із іншими доказами у справі та неухильність дотримання учасниками процесу своїх обов'язків.

Згідно із ст. 68 ЦПК Республіки Узбекистан пояснення сторін і третіх осіб та їх законних представників про відомі їм обставини, які мають значення для справи, підлягають перевірці і оцінці разом з іншими зібраними у справі доказами, а на порядок розгляду справ окремого провадження, як і в Україні, поширюються загальні правила цивільного судового провадження (ст. 280 ЦПК Республіки Узбекистан) [2].

Викликає інтерес також досвід врегулювання відповідних відносин у Естонській Республіці. Так, відповідно до ч. 2 ст. 229 ЦПК Естонської Республіки доказами можуть бути, зокрема, показання свідків, пояснення учасників процесу, надані під присягою. В непозовному провадженні суд може вважати достатнім для доказування обставин також інший засіб доказування, зокрема, пояснення учасника процесу, надане під присягою. Згідно із ч. 1 ст. 251 ЦПК Естонської Республіки в якості свідка може бути

допитана будь-яка особа, якій можуть бути відомі будь-які обставини, що мають значення для справи, якщо допитуваний не є учасником процесу у цій справі чи представником учасника процесу [3].

Вищезазначене дозволяє висловити думку, що чинна редакція ст. ст. 57, 62, 179 ЦПК України призвела до певної міри ототожнення статусу свідка та сторони, третьої особи, заявника, заінтересованих осіб, їх представників в частині надання ними пояснень (показань). Як вбачається, свідок належить до інших учасників цивільного процесу і наділяється своїм процесуальним статусом, а тому замість поширення на сторін, третіх осіб, заявників, заінтересованих осіб, їх представників статусу свідка, доцільніше було б закріпити процесуальні вимоги до надання пояснень, які б стимулювали їх належне дотримання.

Джерела:

1. Бичкова С. С. Цивільний процесуальний статус осіб, які беруть участь у справах позовного провадження : [моногр.] / С. С. Бичкова. – К. : Атіка, 2011.– 420 с.
2. Гражданский процессуальный кодекс Республики Узбекистан от 30.08.1997 г. № 477- I - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lex.uz/pages/getpage.aspx?lact_id=186098.
3. Гражданский процессуальный кодекс Эстонской Республики от 20.04.2005. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.juristaitab.ee/sites/www.juristaitab.ee/files/elfinder/ru-seadused/>.
4. Феннич В. П. Процесуальні засоби доказування при розгляді справ окремого провадження / В. П. Феннич // Університетські наукові записки. – 2010. – № 3. – С. 65–69.
5. Цивільний процес України : [підруч.] / За заг. ред. М. М. Ясинка. – К.: Алерта, 2014. – 744 с.

Науковий керівник: Бичкова Світлана Сергіївна, доктор юридичних наук, професор

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАСОБІВ ДОКАЗУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Свіщова Владлена Олегівна

студентка 3 курсу, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Поняття «електронний документ» у правовому полі України з'явилося ще у 2003 році з прийняттям Закону України «Про електронні

документи та електронний документообіг». Відповідно до ст.5 ЗУ «Про електронні документи та електронний документообіг» визначається що, електронний документ – це документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа. Водночас у процесуальних кодексах та інструкції з діловодства правовідносини щодо використання електронних документів залишається майже неврегульованими.

Враховуюче викладене, вважаємо питання використання електронних засобів доказування одним з найактуальніших питань цивільного процесу на сьогодні, оскільки про використання електронного документу в судовій практиці, внаслідок розвитку науково-технічного прогресу, вказує широкомасштабне прийняття переліку нормативно-правових актів України.

Варто відзначити, що використанням електронних засобів доказування в цивільному судочинстві присвячувались наукові роботи таких вчених: Каламайко А.О., Бурганової Р.С., Блажівської Н. Є., Боннера О. Т., Руди Т.В., Горєлової М. В., Луспеника Д. Д., Мітрофанової М. О.

Як відзначає Каламайко А.О., подання дослідження та оцінка доказів в електронній формі до суду тісно пов'язане із дотриманням правил належності доказів та допустимості засобів доказування. Положення статей 58 та 59 ЦПК України встановлюють загальні вимоги до будь-яких доказів, закріплюючи правило перевірки належності доказів та допустимості засобів доказування. У випадку порушення зазначених правил, суд не буде брати такі докази до уваги. Крім того, відповідно до положень ст. 212 ЦПК України, суд має з'ясувати достовірність кожного доказу окремо, а також їх достатність та взаємний зв'язок у сукупності.

О. П. Вершинін пропонує подавати електронні документи до суду не на технічному, а на паперовому носії, тобто в письмовому текстовому вигляді, який дозволяє візуально та усно дослідити та обговорити доказ. Проте, іншу позицію займає Р. О. Халіков, який вважає за можливе подання електронного документа до суду в електронній формі, але за умови скріплення його електронно-цифровим підписом.

Вищенаведені точки зору вказують на те, що дискусії окресленої проблеми в науковому середовищі не припиняються й універсальної точки зору з цього приводу на сьогодні не має. Враховуючи це слід підтримати точку зору тих науковців, які наполягають на необхідності належного законодавчого врегулювання вказаних питань.

В історії вітчизняного судочинства були спроби врегулювати окреслене питання. Аналізуючи практику розгляду судами цивільних справ можна побачити, що суди по-різному розуміють статус електронних засобів доказування. Так, відмовляючи в задоволенні позову, суд

зазначив, що «відповідно до п. 2.1. ГОСТу 6.10.4-84 «Унифицированные системы документации. Придание юридической силы документам на машинном носителе машинограмме, создаваемым средствами вычислительной техники. Основные положения» документи на машинному носії або машинограмі повинні містити обов'язкові реквізити. В іншій ситуації суд після аналізу положень Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» та Закону України «Про електронний цифровий підпис» прийшов до висновку, що особливі вимоги законодавцем встановлено саме до документів, які мають відповідні реквізити та призначення, тому, на моє глибоке переконання, питання про конкретні вимоги до електронних документів, є досить хибним, тому і виникає певний дисонанс в рішеннях судів різних інстанцій.

Електронні засоби доказування, так само як і будь-які інші види засобів доказування, повинні подаватися до суду в тому вигляді, який дозволить з'ясувати їх зміст. Оскільки ЦПК України не передбачає таких засобів доказування, цілком закономірною є відсутність і особливого порядку подання електронних доказів.

Окремим прикладом неоднозначного тлумачення поняття доказів є постанова Київського апеляційного господарського суду від 13.07.2011 р. по справі №35/409, в якому Суд прийняв як належний доказ по справі електронне листування між Позивачем та Відповідачем, при цьому, дане листування було здійснено з електронних адрес та листи не мали електронного цифрового підпису. В мотивувальній частині Суд вказав, що доводи апелянта про те, що електронні листи не можуть бути належним доказом у справі з посиланням на положення Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг», є помилковими, оскільки у відповідності до абз. 2 ч.1 ст. 207 ЦК України під час здійснення правочину воля сторін може бути виражена за допомогою телетайпного, електронного або іншого технічного засобу зв'язку. Спірний договір не містить положень щодо електронного документу, а лише визначає форму надсилання звіту. Отже, суд прийняв як доказ електронний лист, однак не встановив, яка особа його склала, з якою адреси він направлений, чи мала така особа повноваження на його складання та направлення.

Підсумовуючи викладене, вважаємо за необхідним вкотре підкреслити, що питання використання електронного документа в судочинстві потребує процесуального врегулювання на рівні відповідних кодексів. Крім того, потребують належного доповнення також і інструкції з діловодства в судах, які б допомогли поліпшити застосування на практиці законодавчих змін. Зазначені, на нашу думку, кроки сприятимуть усуненню суперечностей під час використання електронних документів як

доказів, а також слугуватимуть учасникам судового процесу орієнтирами при формуванні якісної доказової бази та стануть міцним фундаментом запровадження повноцінного електронного документообігу в державних органах.

Науковий керівник: Попов Олександр Ігорович, кандидат юридичних наук, асистент кафедри цивільного процесуального права, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ШЛЮБНИЙ ДОГОВІР У ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ. ПОРІВНЯЛЬНІ АСПЕКТИ ШЛЮБНИХ ДОГОВОРІВ В УКРАЇНІ ТА В МУСУЛЬМАНСЬКИХ КРАЇНАХ

Хомік Вікторія Олегівна

студентка 3 курсу юридичного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна

Шлюбний договір викликає значний інтерес та чимало запитань як у юристів, так і осіб, які бажають укласти такий договір. Слід зазначити, що в іноземних державах, на відміну від нашої країни, шлюбні договори (контракти) давно стали звичним явищем і забезпечують цивілізовані відносини в сім'ї. Незначна поширеність шлюбного договору в Україні багато в чому пов'язана з низькою інформованістю громадян України про наявність такого правового інституту та його функції.

Сімейне законодавство передбачає існування договірної режиму майна подружжя, що врегульовано Главою 10 Сімейного кодексу України, яка має назву «Шлюбний договір».

Варто зазначити, що шлюбний договір – це домовленість осіб, які подали заяву про реєстрацію шлюбу (наречених) або подружжя, про встановлення, зміну або припинення майнових прав та обов'язків подружжя, пов'язаних з укладенням шлюбу, його існуванням та припиненням. [2]

Цінність шлюбного договору полягає у тому, що кожна подружня пара на власний розсуд має можливість врегулювати свої майнові відносини. Подружжя вільне у своєму виборі укладати шлюбний договір або утримуватися від цієї процедури. В останньому випадку правовий режим їхнього майна визначається відповідно до положень сімейного законодавства, що мають імперативний характер.

Шлюбним договором можуть регулюватися три основних види майнових відносин:

а) правовий режим майна (ст. 97 СКУ);

- б) порядок користування житлом (ст. 98 СКУ);
- в) право на утримання (ст. 99 СКУ). [5]

У вітчизняній системі сімейного права законодавство передбачає, що майно, нажите подружжям у шлюбі, є спільним. Така система сприяє близькості подружжя, тому що вона вимагає співробітництва і взаємної довіри в управлінні активами сім'ї. При укладенні шлюбного договору необхідно враховувати деякі особливості щодо правового режиму майна:

1) допускається вирішувати питання щодо коштовностей, премій та нагород, про порядок погашення спільних або особистих боргів за рахунок спільного чи роздільного майна;

2) сторони можуть передбачити, що майно, яке набуто кожним з подружжя до шлюбу або одержане за час шлюбу в дар та в порядку спадкування, належатиме подружжю разом і набуватиме режиму спільної часткової або спільної сумісної власності подружжя;

3) умови шлюбного договору не можуть погіршувати матеріальний стан будь-кого із подружжя, тобто необхідність закріплення умов договору лише щодо обох з подружжя в рівних частках, що мають відповідати загальним принципам спільного життя. Наприклад, не може бути включено до шлюбного договору умову, що у разі поділу майна подружжя вся нерухомість передаватиметься одному з них, натомість другий отримуватиме рухоме майно незначної вартості;

4) сторони можуть домовитися, що майно, набуто за час шлюбу, буде спільним, або передбачити роздільний режим власності на придбане під час шлюбу майно та в питаннях його розподілу відходити від рівності часток, що належатимуть кожному з них.

5) сторони можуть передбачити, що майном, яке належить одному з них на праві власності, вони володітимуть та користуватимуться спільно;

6) якщо при посвідченні шлюбного договору постане питання про конкретне майно, право власності на яке пропонується визначити в шлюбному договорі, то в такому разі має встановлюватись належність права власності на нього.

Згідно із загальним змістом шлюбного договору — визначення правового стану майна у шлюбних правовідносинах — він має відповідати змісту окремих правочинів, що мають законодавче закріплення;

8) якщо законодавством передбачено спеціальний порядок набуття права власності на нерухоме та інше майно, умови вважаються виконаними (дійовими) лише після належного його оформлення. Так, якщо чоловік бажає подарувати дружині житловий будинок, це має бути оформлене договором дарування і не може бути однією з умов шлюбного договору. Але договір дарування за своїм змістом не може збігатися зі шлюбним договором — якщо майно належить на праві власності одному з подружжя і він хоче передати його безоплатно у власність іншого, то

жодним іншим договором, крім договору дарування, такі відносини опосередковуватися не можуть;

9) сторони можуть домовитися про можливий порядок поділу їх майна.

10) шлюбний договір не є документом, який встановлює та підтверджує право власності на майно;

Сторони можуть включити до шлюбного договору будь-які інші умови щодо правового режиму майна, якщо вони не суперечать моральним засадам суспільства [1]. Важливо пам'ятати, що шлюбний договір не може регулювати особисті відносини подружжя, а також особисті відносини між ними та дітьми. І. В. Жилінкова зазначає: «Передбачена законодавством України заборона на включення в шлюбні договори умов, що стосуються особистих відносин подружжя, визначається двома основними моментами. По-перше, тим, що особисті права та обов'язки подружжя встановлені безпосередньо законом, в силу чого вони невіддільні від самого суб'єкта – їх носія. По-друге, шлюбний контракт (як і будь-які інші цивільно-правові правочини) повинен мати можливість бути виконаний примусово, якщо в цьому виникне необхідність» [3]. Тобто, немає сенсу включати до шлюбного договору ті умови (йдеться про немайнові обов'язки), які державна виконавча служба не в змозі змусити виконати членів подружжя.

У країнах Західної Європи поділ майна чоловіка і дружини є звичайною практикою, там часто укладається шлюбний контракт серед осіб, що вступають у шлюб. Варте уваги те, що в багатьох розвинених країнах, таких як США, Німеччина, Великобританія, предмет шлюбного договору може бути надзвичайно широким і практично не обмежується на законодавчому рівні та може включати ряд специфічних умов. Наприклад, у шлюбному договорі Рассела Кроу та Данієли Спенсер, зазначено, що Данієла отримує 3 мільйони доларів за кожную народжену дитину від Кроу. [4]

Законодавство мусульманських країн встановлює перелік вимог щодо укладення шлюбного договору. Звичайно, шлюбну угоду підписують ті, хто вступає в шлюб, лише в деяких випадках таке право може мати й опікун (з боку нареченої). Під час укладення шлюбного договору потрібна присутність двох повнолітніх і розумово повноцінних свідків, це може бути як чоловік, так і жінка, але обов'язково мусульманської віри. Шлюбний договір укладається, коли наречений і наречена заздалегідь хочуть визначити межі своїх прав і обов'язків як під час шлюбу, так і в разі його розірвання. При цьому подружжя визначають міру своєї відповідальності: взаємне утримання, частину у спільних доходах і витратах тощо.

Питання кількості дружин у мусульманських країнах регулюється по-різному: від двох до чотирьох дружин, але ставлення до всіх має бути однаковим і справедливим. Деякі вчені вважають допустимим, коли жінка ставить умовою відмову чоловіка від другої дружини. І якщо чоловік порушує цю умову, то дружина має право на розлучення.

Ібн Кудама сказав: «Якщо він погоджується з тим, що він не буде відвозити її з її будинку або її міста, або що він не буде відправлятися в подорож з нею, або що не братиме іншу дружину, тоді він зобов'язаний виконувати це. Якщо ж він не зробить цього, тоді у неї є право анулювати шлюб». А інші вчені вважають, це неприпустимим у зв'язку з тим, що в цьому є заборона чоловікові на те, що дозволив Аллах і що це суперечить Корану, в якому сказано: «Одружитися на інших жінках, які подобаються вам: на двох, трьох, чотирьох» (4: 3) [6].

У відповідь на це можна сказати, що це тільки прохання не одружуватися з іншою жінкою і вона не є примусом цим. Чоловік сам відмовляється від такого права. Шлюбний контракт не набрав значної популярності у мусульманських країнах, адже це - вираз повного рівноправ'я подружжя. У мусульманському суспільстві, незважаючи на декларовану рівність між чоловіком і жінкою, жінка фактично займає підлегле становище.

Специфіка шлюбного договору у порівняно з іншими цивільними правочинами, тобто його сімейно-правовий аспект, полягає у його особливому суб'єктному складі та змісті. Шлюбний договір повинен стати тим механізмом, що допомагатиме учасникам цивільно-правових відносин, хоч і з особливим суб'єктним складом, ефективніше використовувати майно, що належить їм на праві спільної сумісної власності, а запровадження державної реєстрації шлюбних договорів, в свою чергу, допоможе уникати спірних питань у майбутньому [7].

Джерела:

1. Білоусов В.М. Шлюбний договір в Україні: практичне втілення [Електронний ресурс] // В.М. Білоусов, В.А. Дмитришена // Юридичний вісник. — 2016. — № 4. — Режим доступу: <http://er.nau.edu.ua:8080/handle/NAU/23846>
2. Гриняк Андрій Богданович. Цивільно-правовий договір як підстава виникнення права спільної власності фізичних осіб : дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / НДІ приватного права і підприємництва Академії правових наук України. — К., 2007. — 199арк.
3. Жилінкова І.В. Шлюбний контракт: чинне законодавство та перспективи його розвитку / І. Жилінкова // Право України. — 2000. — № 6. — С. 108-111

4. Липець Л. В. Шлюбний договір в Україні і в світі: порівняльні аспекти шлюбного і трудового договорів, а також шлюбних договорів в Україні і в США [Електронний ресурс] / Л. В. Липець // Юридична наука. - 2015. - № 8. - С. 27-41. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2015_8_6
5. Сімейний кодекс України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України; Кодекс України, Кодекс, Закон від 10.01.2002 № 2947-III – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
6. Умови в шлюбному договорі [Електронний ресурс] // Ісламське право. - Режим доступу: <https://fatwaonline.net/?view=question&id=108806>
7. Горіславська І. В., Ясинецька Ю. До питання про шлюбний договір: історико-правовий аспект / І. В. Горіславська, Ю. Ясинецька // Порівняльно-аналітичне право / Ред.кол.: Ю. М. Бисага (голова) ат ін. — Ужгород, 2015. — №2 — С. 193—96.

Науковий керівник: Горіславська Інна Вікторівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного і господарського права юридичного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України

CECHY MEDIACJI W PROCESIE KARNYM REPUBLIKI BIAŁORUSI

Skrzydłewska Elżbieta Witoldowna

Student 3 roku, Wydział prawa, Białoruski Uniwersytet Państwowy

Jedną z innowacji w procesie karnym jest procedura mediacji, dla realizacji której Ustawa Republiki Białoruś z dnia 12 lipca 2013 roku № 58-Z «O mediacji» (dalej - Ustawa o mediacji) stworzyła prawdziwy prawny podstaw. Ta Ustawa pozwala używać tej procedury, nie tylko dla rozstrzygania sporów wynikających z cywilnych, rodzinnych i stosunków pracy, ale także «w zasięgu innych rodzajów postępowania w przypadkach przewidzianych w aktach prawnych». Jednakże, ponieważ odpowiednich przepisów Kodeksu postępowania karnego Republiki Białoruś (dalej - KPK) nie istnieje, to zakres Ustawy o mediacji do tej pory nie reguluje rozstrzyganie sporów wynikających ze stosunków karno-prawnych.

Należy zauważyć, że proces karny przewiduje pojednania (p. 5 cz. 1 art. 29, p. 4 cz. 1 art. 30 KPK), ale nie zamocowany sposób realizacji i nie przewidują udziału strony trzeciej. W związku z przypadkiem braku regulacji pogodzenia, konieczne jest zapewnienie wymiany nieefektywnych zasad bardziej produktywnymi, mianowicie ustalenie mediacji w KPK.

Przepisy stanów zagranicznych pozwalają zastosowanie procedury przed rozprawą i po wyroku. Dla celów nienaruszania przepisów prawa karnego oraz procesu Republiki Białoruś jest niezbędne do korzystania z mediacji początkowo przed wydaniem decyzji przez sąd.

Ta możliwość pozwala nie zmieniać podstawowych zasad procesu karnego, ale raczej uzupełnienia go alternatywnym metodom rozwiązywania konfliktów. Dlatego konieczne jest wprowadzenie nowej procedury stopniowo, ostrożnie badając zachowanie społeczeństwa, jego reakcji i chęci skorzystania z mediacji w celu rozwiązania konfliktów w środowisku karno-prawnym.

W Republice Białorusi gdy sprawa kieruje się do mediacji konieczne potrzebują zawiesić postępowanie do czasu zakończeniu procedury (cz. 1 art. 280, cz. 6 art. 302 KPK), co oznacza zawieszenie terminów, a w związku zachowanie zabezpieczeń chroniących prawa osób. Jeśli strony nie dojdą do porozumienia, przegląd sprawy wznawia się na zasadach ogólnych (cz. 4 art. 280 KPK). Możliwe jest, uzupełnić artykuł 280 KPK oraz stanowić podstaw do zawieszenia postępowania karnego «w związku z skierowaniem sprawy do mediacji».

Umowa przyjęta podczas postępowania mediacyjnego, powinna zawierać wyjaśnienie, w jaki sposób sprawa zostanie rozwiązana. Zawartość umowy mediacyjnej, sąd musi wziąć pod uwagę przy podejmowaniu decyzji, które mogą: złagodzić karę; nie stosować kary, a nawet obowiązkową karę we wszystkich przypadkach określonych w ustawie. Jeśli mediacja osiąga generację umowy mediacyjnej to postępowanie zakończy się (art. art. 29, 30, 279, 303 KPK).

Podsumowując, należy zauważyć, że mediacja w sprawach karnych została zainstalowana w wiele stanów zagranicznych. Jednak, każdy z nich ma swoje własne cechy, od pytań konsolidacji ustawodawczych przepisów do możliwości wprowadzenia procesu mediacji w różnych stadiach postępowania karnego. W związku z tym trzeba opracować: projekt modeli mediacji w stosunku do postępowania karnego Republiki Białorusi; przepisy, które powinny być ustalone w KPK Republiki Białorusi.

Literatura:

1. О медиации: Закон Респ. Беларусь, 12 июля 2013 года № 58-3 // [Электронный ресурс]. Минск, 2017. Режим доступа: <http://www.court.gov.by/brest/mediation/a343401c>. Дата доступа: 12.04.2017.
2. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь от 16 июля 1999 года № 295-3 // Консультант Плюс: Версия Проф. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «Спектр». – М., 2017.
3. Уголовный кодекс Республики Беларусь от 9 июля 1999 года № 275-3 // Консультант Плюс: Версия Проф. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «Спектр». – М., 2017.

ТИМЧАСОВІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Алексеева-Процюк Діана Олександрівна

кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, Національна академія внутрішніх справ

Брисковська Оксана Миколаївна

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, Національна академія внутрішніх справ

07 жовтня 2014 року Верховною Радою України прийнято Закон України № 1689-VII «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності

покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини», яким запроваджено в Україні інститут спеціального досудового розслідування кримінальних правопорушень (глава 24-1 КПК України). Також Законом України від 12 травня 2016 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності Генеральної прокуратури України» в Перехідні положення КПК України було внесено п. 20-1, яким встановлені тимчасові (до 15 квітня 2017 року) положення щодо здійснення спеціального досудового розслідування з відповідними особливостями, згодом Законом України від 16 березня 2017 р. № 1950-VIII «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення механізмів забезпечення завдань кримінального провадження» термін дії тимчасових положень був продовжений та внесені додаткові зміни.

Законодавцем визначено, що тимчасово, але не пізніше дня початку діяльності Державного бюро розслідувань положення глави 24-1 можуть застосовуватися із відповідними особливостями.

Підстави здійснення спеціального досудового розслідування за тимчасовими положеннями:

1. За тимчасовими положеннями здійснення спеціального досудового розслідування можливе у кримінальних провадженнях щодо злочинів передбачених статтями 109, 110, 110-2, 111, 112, 113, 114, 114-1, 115, частинами другою - п'ятою статті 191 (у випадку зловживання службовою особою своїм службовим становищем), статтями 209, 255-258, 258-1, 258-2, 258-3, 258-4, 258-5, 348, 364, 365, 368, 368-2, 379, 400, 436, 436-1, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 446, 447 Кримінального кодексу України.

Неможливо проведення спеціального досудового розслідування за тимчасовими положеннями у кримінальних провадженнях щодо злочинів, передбачених статтями 116, 118, 364-1 365-2, 368-3, 368-4, 369, 369-2, 370, 445 Кримінального кодексу України. Здійснення спеціального досудового розслідування щодо цих злочинів допускається тільки за підстав, зазначених в ст. 297-1 КПК України.

Здійснення спеціального досудового розслідування щодо інших злочинів не допускається, крім випадків, коли злочини вчинені особами, які переховуються від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та оголошені у міждержавний та/або міжнародний розшук, чи які понад шість місяців переховуються від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або стосовно яких наявні фактичні дані, що вони перебувають за межами України, на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції, та вони

розслідуються в одному кримінальному провадженні із злочинами, зазначеними у цьому абзаці, а виділення матеріалів щодо них може негативно вплинути на повноту досудового розслідування та судового розгляду.

2. Наявність підозрюваного, крім неповнолітнього.

3. Коли злочини вчинені особами, які переховуються від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та оголошені у міждержавний та/або міжнародний розшук (загальні підстави здійснення спеціального досудового розслідування).

4. Які понад шість місяців переховуються від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності.

Відмінністю від загальних положень здійснення спеціального досудового розслідування є встановлення законодавцем строку в 6 місяців переховування від органів слідства та суду, при перебігу якого з'являються підстави для здійснення спеціального досудового розслідування за тимчасовими положеннями КПК України щодо здійснення спеціального досудового розслідування.

Також Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини» від 07 жовт. 2014 № 1689-VII зі змінами, внесеними згідно Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо невідворотності покарання осіб, які переховуються на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції» від 15 січня 2015 р. доповнено ст. 139 КПК України «Наслідки неприбуття на виклик» частиною 5, в якій зазначено, що ухилення від явки на виклик слідчого, прокурора чи судовий виклик слідчого судді, суду (неприбуття на виклик без поважної причини більш як два рази) підозрюваним, обвинуваченим та оголошення його у міждержавний та/або міжнародний розшук є підставою для здійснення спеціального досудового розслідування чи спеціального судового провадження.

Відповідно до абзацу 3 п. 20-1 Перехідних положень КПК України, положення частини п'ятої статті 139 КПК України у разі вчинення злочинів, визначених в абзаці другому пункту 20-1 КПК України, поширюються також на осіб, які понад шість місяців переховуються від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або стосовно яких наявні фактичні дані, що вони перебувають за межами України, на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції.

5. Та/або стосовно яких наявні фактичні дані, що вони перебувають за межами України, на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції.

Запроваджені тимчасові положення відрізняються від зазначених в главі 24-1 КПК України тим, що спеціальне досудове розслідування може здійснюватись не лише тоді, коли особа перебуває за межами України, а й на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції.

Це означає, що така обов'язкова підстава здійснення спеціального досудового розслідування як вимога про оголошення у міждержавний або міжнародний розшук не поширюється на випадки, якщо вирішується питання про застосування до осіб, які перебувають на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції стосовно цих осіб спеціального кримінального провадження.

Поняття «територія України» визначається нормами національного та міжнародного права. Основні положення щодо цього поняття закріплено у статтях 1-6 Закону «Про державний кордон України» від 4 листопада 1991 р. Стаття 1 цього Закону визначає: «Державний кордон України є лінія і вертикальна поверхня, що проходить по цій лінії, які визначають межі території України – суші, вод, надр, повітряного простору».

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15 квітня 2014 р. № 1207-VII тимчасово окупованою територією визначається: 1) сухопутна територія Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, внутрішні води України цих територій; 2) внутрішні морські води і територіальне море України навколо Кримського півострова, територія виключної (морської) економічної зони України вздовж узбережжя Кримського півострова та прилеглого до узбережжя континентального шельфу України, на які поширюється юрисдикція органів державної влади України відповідно до норм міжнародного права, Конституції та законів України; 3) повітряний простір над цими територіями.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про боротьбу із тероризмом» від 20 березня 2003 р. № 638-IV, район проведення антитерористичної операції – визначені керівництвом антитерористичної операції ділянки місцевості або акваторії, транспортні засоби, будівлі, споруди, приміщення та території чи акваторії, що прилягають до них і в межах яких проводиться зазначена операція. Такий наказ стосовно визначення районів проведення АТО був виданий – останній і чинний на поточний день є Наказ керівника Антитерористичного центру при СБУ від 07 жовтня 2014 р. № 33/6/а «Про визначення районів проведення

антитерористичної операції та термінів її проведення», відповідно до якого районами проведення АТО визначені Донецька і Луганська області – з 07 квітня 2014 року; Харківська область – з 07 квітня 2014 року до 14 вересня 2014 року. Також 02 грудня 2015 року Кабінетом Міністрів України було видане Розпорядження № 1053-р «Про затвердження переліку населених пунктів, на території яких здійснювалася антитерористична операція», яким був затверджений перелік населених пунктів, в яких проводиться АТО, а також скасована дія попередніх розпоряджень.

6. Ще однією особливістю тимчасових положень здійснення спеціального досудового розслідування є те, що у клопотанні слідчого, прокурора про здійснення спеціального досудового розслідування мають окрім визначених в ст. 297-2 КПК України зазначатися фактичні дані про перебування особи за межами України, на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції.

МЕТОДИКА РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ТЕРОРИЗМУ

Вітик Юліанна Ігорівна

*студентка, Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна*

Останнім часом в Україні збільшується кількість злочинів, пов'язаних з терористичною діяльністю (терористичний акт (ст. 258), втягнення у вчинення терористичного акту (ст. 258-1), публічні заклики до вчинення терористичного акту (ст. 258-2), створення терористичної групи чи терористичної організації (258-3), сприяння вчиненню терористичного акту (258-4), фінансування тероризму (ст.258-5) Кримінального кодексу України) [1].

Згідно з частиною другою ст. 216 Кримінального процесуального кодексу України досудове розслідування цих злочинів здійснюється слідчими органами безпеки (Служби безпеки України) [2].

Аналіз статистичної звітності Генеральної прокуратури України дає усі підстави для висновку про різке зростання таких злочинів за останні роки. Так, Службою безпеки України у 2013 році було зареєстровано сім злочинів терористичної спрямованості, у 2014 році – 1391, у 2015 році – 1020, у 2016 році – 1389 таких злочинів.

При цьому, згідно з Аналітично-статистичною інформацією про стан законності та протидії злочинності, найбільше таких злочинів фіксується в Луганській, Донецькій, Дніпропетровській, Одеській, Харківській областях.

Останнім часом змінилася структура таких злочинів. Відбувається їх трансформація від кримінального тероризму, що не має чітко визначеної політичної мети до політичного тероризму. Політичний тероризм характеризується причетністю представників спеціальних служб іноземних держав, а також представників терористичних організацій до вчинення окремих злочинів.

Така структурна зміна кримінальних злочинів, пов'язаних із терористичною діяльністю, безпосередньо впливають з напруженої суспільно-політичною ситуацією в Україні та у світі в цілому.

Тому, розслідування злочинів терористичної спрямованості потребує насамперед чіткої організації та проведення слідчим комплексу заходів на різних етапах, що мають забезпечити повне і об'єктивне встановлення обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні [3].

Структурно, організація кримінального розслідування таких злочинів охоплює такий комплекс взаємопов'язаних дій і заходів:

- підготовку відповідного плану заходів здійснення слідчих дій, відповідних експертиз, оперативно-розшукових заходів;
- вивчення, аналіз та оцінку слідчої ситуації спільно з процесуальним керівником;
- чіткий розподіл обов'язків між учасниками розслідування;
- встановлення належної взаємодії під час розслідування між слідчим, працівниками прокуратури, оперативними працівниками, експертами, що передбачає їх координацію;
- забезпечення фахового керівництва розслідування, як процесуальної, так і оперативної роботи.

Важливою умовою розслідування злочинів проти тероризму є побудова та перевірка слідчих версій. У цьому процесі слідча версія виконує роль імовірних моделей злочинних діянь.

У цьому аспекті систематизація доказового матеріалу, його аналіз, перевірка є найбільш швидким та ефективним шляхом встановлення істини. Однак, що стосується розслідування злочинів проти тероризму ця діяльність має свою специфіку, що обумовлена загрозою створення небезпеки для життя чи здоров'я людей або ж заподіяння значної майнової шкоди, чи настання інших тяжких наслідків, а також характеризується відповідною метою (порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення, вплив на прийняття рішень тощо).

Можливо виділити такі слідчі ситуації у розслідуванні злочинів проти тероризму:

- коли особа, яка вчинила злочин терористичної спрямованості встановлена. Тоді розслідування здійснюється шляхом побудови та

перевірки версій стосовно суб'єкта злочину, коли є підстави припускати винуватість певної особи;

- підозрюваний (підозрювані) встановлений, але переховується від органів слідства з метою ухилення від кримінальної відповідальності. У цьому випадку відповідно до ст. 280 КПК України особа оголошується в розшук;

- особа, яка вчинила злочин терористичної спрямованості не встановлена.

Тоді здійснюється побудова версій за напрямками: за слідами та предметами, залишеними на місці вчинення злочину; за ознаками зовнішності підозрюваного (підозрюваних) залишеними у пам'яті свідків, потерпілих, на записах із камер відеоспостереження тощо; за способом вчинення злочину (якщо кримінальний почерк збігається); за слідами, залишеними на тілі та одязі злочинців [4].

Наразі проблемами, які перешкоджають належному розслідуванню злочинів проти тероризму є:

- військовий конфлікт на Сході нашої Батьківщини, що культивує в українському суспільстві культ насильства;

- різке зростання злочинності, і злочинів терористичної спрямованості зокрема;

- незавершеність реформування правоохоронних органів України;

- неналежна практична взаємодія між правоохоронними органами в ході розслідування злочинів проти тероризму;

- значний відтік професійних кадрів з правоохоронних органів, внаслідок низької заробітної плати та соціального захисту працівників правоохоронних органів України;

- відсутність усталеної методики розслідування злочинів проти тероризму.

Саме вирішивши ці проблеми можна добитись позитивної динаміки у боротьбі з тероризмом.

Література:

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III //Відомості Верховної Ради України. – 2001. - №25-26. – Ст. 131.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4551-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – 9-13. – Ст. 88.
3. Аналітично-статистичні матеріали про стан злочинності та протидії злочинності, Генеральна прокуратура України, Управління організації ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань та статистичної інформації. – К.:ГПУ, 2016. – 65 с.

4. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за 2013, 2014, 2016, 2016 роки [Електронний ресурс] //Офіційний сайт Генеральної прокуратури України. – Режим доступу: [http// www.gov.ua](http://www.gov.ua).

Науковий керівник: Кучинська Оксана Петрівна, доктор юридичних наук, професор кафедри правосуддя Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ, ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ: УКРАЇНО-ІСПАНСЬКИЙ ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Гродзинська Ксенія Миколаївна

*студентка 2 курсу ОР «Магістр», Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

Сучасний стан розвитку української держави на шляху до євроінтеграції диктує необхідність звернення до досвіду країн-учасниць Європейського союзу, серед яких досвід Королівства Іспанії та його законодавства посідає одне з чільних місць.

Здоров'я - є одним з найважливіших особистих благ людини, одним з компонентів людського щастя та умов успішного соціального та економічного розвитку. Всім добре відомий той факт, що заподіяння шкоди здоров'ю особи може викликати як фізичну, психічну, моральну так і матеріальну шкоду (у вигляді витрат на відновлення, лікування або реабілітацію здоров'я). Тому, передбачення на рівні кримінального закону комплексної відповідальності за завдання шкоди здоров'ю людини є необхідним.

Ще у 1946 році Статутом Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ, англ. World Health Organization (WHO)) було визначено, що здоров'я – це стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб і фізичних недоліків [1].

Злочини проти здоров'я людини визначені у Розділі II Кримінального кодексу України (далі КК України). Відповідно до українського законодавства та доктрини, до злочинів проти здоров'я відносять: тілесні ушкодження (статті 121-125, 128 КК України), побої та мордування (ст. 126 КК України), катування (ст. 127 КК України), спеціальні види тілесних ушкоджень: зараження людини вірусом імунодефіциту, чи іншою невиліковною інфекційною хворобою (ст. 130 КК України), зараження венеричною хворобою (ст. 133 КК) [2].

Тобто, умовно в українському кримінальному праві виділяють 3 групи злочинів проти здоров'я особи:

1.Тілесні ушкодження (умисні тяжкі, умисні середньої тяжкості, умисні легкі, необережні тяжкі та середньої тяжкості тілесні ушкодження).

2.Завдання фізичних та/або моральних страждань (удар, побої та інші насильницькі дії, що завдали фізичного болю, мордування, катування тощо); 3.Зараження хворобами (невиліковною інфекційною хворобою, венеричною хворобою [5].

В ході дослідження було встановлено суттєвий недолік українського кримінального законодавства в частині розуміння здоров'я, як об'єкта охорони. В даному разі, слід відзначити, що у відповідності до тексту українського кримінального законодавства, здоров'я людини сприймається лише через призму фізичного здоров'я. Деякі сумніви може викликати формулювання статті 121 КК України, оскільки в даній нормі передбачено відповідальність за нанесення умисного тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило психічну хворобу. Але, в даному разі, йдеться все ж про спричинення фізичної шкоди здоров'ю, в результаті чого виникають психічні розлади.

Тому, на нашу думку, необхідно звернутися до позитивного прикладу іспанського законодавця в частині розуміння здоров'я як об'єкта охорони в кримінальному праві.

Фундаментальне право на здоров'я людини, її фізичної та психічної цілісності визначається на рівні Конституції Іспанії ст. 15: «Кожна людина має право на життя, фізичну та психічну недоторканість, ніхто не може ні в якому разі бути підданий катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню».

Що ж стосується, кримінального законодавства, то Розділ III книги II Кримінального кодексу Королівства Іспанії (далі КК Іспанії) під назвою «Травми» присвячений охороні фізичної та психічної недоторканості людини [3].

Відповідно, в іспанській кримінально-правовій доктрині поняття «*lesiones*» (з ісп. – *травма*) визначається, як будь-яка умисна шкода, завдана цілісності тіла або фізичному чи психічному здоров'ю людини. Наголошується на умисності таких дій, оскільки порушення цілісності тіла людини або нанесення травми, зроблені з лікарських потреб або ж за згодою потерпілого, до таких не відносяться. Травма може бути як фізичною, так і психічною[4].

З юридичної точки зору, поняття травми визначається, виходячи з формулювання основного типу травми, передбаченого ч.1 ст.147 ККІ: «будь-яке погіршення цілісності тілесного, фізичного або психічного здоров'я» [6, с.79].

Верховний суд Іспанії визначив, що під травмою слід розуміти будь-яке пошкодження тілесної субстанції, порушення функцій організму,

зміну форми частини тіла, виникнення певного фізичного дискомфорту особи (страх, відраза), в результаті чого відбувся вплив на центральну нервову систему, після чого потерпіла особа потребує лікування (рішення TS No. 785/1998 від 9 червня)[7].

Свого часу об'єкт злочинів проти здоров'я особи в іспанській доктрині викликав численні суперечки та дискусії, окреслюючи досить багато джерел, які повинні бути захищені – захист особи від: фізичних травм, психічного впливу, впливу на загальний стан здоров'я особи, тобто у широкому сенсі – захист особистого благополуччя особи. Тому в іспанському кримінальному праві визнаються як фізичне насильство стосовно особи, так і психічне. На сьогодні, без сумніву, головна доктрина, що сформувалася, проголошує, що юридичному захисту підлягає фізична недоторканність, фізичне та психічне здоров'я людини [7].

Окрім того, звертає на себе увагу більш вдалий термін «Травми», що є ширшим за український відповідник «тілесні ушкодження» та передбачає більший спектр дій проти здоров'я людини, що, в свою чергу, підвищує в подальшому рівень захисту здоров'я людини, як об'єкта кримінально-правової охорони.

Таким чином, застаріле пострадянське трактування здоров'я людини лише як фізичного стану в кримінальному законодавстві України, безперечно, слід вдосконалювати, керуючись сучасними прогресивними прикладами законодавств західних країн, зокрема королівства Іспанії.

Джерела:

Нормативні джерела

1. Статут (Конституція) Всесвітньої організації охорони здоров'я від 22.07.1946. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_599
2. Кримінальний кодекс України 2001 року, в редакції від 21 грудня 2016 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
3. Кримінальний кодекс Королівства Іспанія/ під ред. В.Л. Менчинського. Переклад на українську мову О.В. Лішевської. - К.: ОВК, 2016. - 284 с.

Спеціальна література

4. Бердуго Гомес де ла Торе, И./Арройо Сапатеро, Л./ Гарсиа Ривас, Н./ Ферре Оливе, Дж.С./ Серрано Пьедекасас, Дж.Р., Лекции по уголовному праву. Общая часть, 2-е изд., Барселона, 1999, с. 14 (перевод с испанского языка). Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. – К.:2014. – 944 с.

5. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. – К.:2014. – 944 с.
6. Conde A.Z., Torrejón P.D., Campo E.G., de Orduña A.M., de la Rosa J.M. Derecho Penal. Parte especial: Obra adaptada al temario de oposición para el acceso a la Carrera Judicial y Fiscal / Editorial Centro de Estudios Ramon Areces SA.- 2016.-p.1136 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :https://books.google.com.ua/books?id=LSe7DQAAQBAJ&dq=Sujeto++en+articulo+156+ter&hl=ru&source=gbp_navlinks_s
7. Wolters Kluwer. Guías Jurídicas // Lesiones. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
http://guiasjuridicas.wolterskluwer.es/Content/Documento.aspx?params=H4sIAAAAAAEAMtMSbF1jTAAAUNjQzMjtbLUouLM_DxbIwMDCwNzAwu1vPyU1BAXZxRVnobGxiCVmWmVLvnJIZUFqbYlRaWpaqIJ-fnZKCrlYeYAABDq9r5pAAAAWKE

Науковий керівник: Усатий Григорій Олександрович, кандидат юридичних наук

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ ОСОБИ ЗА КПК УКРАЇНИ

Комракова Дар'я Сергіївна

10 факультет, 3 курс, 1 група, Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого

На сьогоднішній день існує велика кількість випадків порушення кримінального процесуального законодавства України уповноваженими органами, і зокрема, недотримання процедури здійснення досудового розслідування, істотне порушення основоположних прав і свобод людини і громадянина. У зв'язку з цим, в представленій роботі необхідним є зосередити увагу на ч. 5 ст. 236 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України). Так, у названій частині вказано: обшук на підставі ухвали слідчого судді повинен проводитися в обсязі, необхідному для досягнення мети обшуку. За рішенням слідчого чи прокурора може бути проведено обшук осіб, які перебувають в житлі чи іншому володінні, якщо є достатні підстави вважати, що вони переховують при собі предмети або документи, які мають значення для кримінального провадження. Обшук особи повинен бути здійснений особами тієї ж статі. Статті 235 і 236 КПК України містять підстави і процедуру проведення обшуку, що чітко регламентовані в даному Кодексі і повинні здійснюватися в межах і у спосіб, передбачених законодавцем.

Для більш детального аналізу виявлення порушень при застосуванні ст. 236 КПК України можна звернутися до Єдиного державного реєстру судових рішень, а саме, до справи № 753/4212/15-к, фабула якої говорить про невизнання вини особою у вчиненні інкримінованих їй злочинів, передбачених статтями 307, 309, 263 КК України. Під час з'ясування обставин справи обвинувачена особа дала пояснення, з яких вбачається, що з боку правоохоронних органів відбулося грубе порушення прав і свобод вищезазначеної особи, що розпочалося з порушення норм кримінального процесуального законодавства, а саме ч. 4 ст. 208 КПК України, за якою уповноважена службова особа, що здійснила затримання особи, повинна негайно повідомити затриманому зрозумілою для нього мовою підстави затримання та у вчиненні якого злочину він підозрюється, а також роз'яснити право мати захисника, отримувати медичну допомогу, давати пояснення, показання або не говорити нічого з приводу підозри проти нього, негайно повідомити інших осіб про його затримання і місце перебування відповідно до положень ст. 213 КПК України, вимагати перевірку обґрунтованості затримання та інші процесуальні права, передбачені цим Кодексом. Як зазначено в даній справі, в ході затримання обвинуваченої особи її права і обов'язки не були належним чином їй розтлумачені, більш того такі дії були вчинені з боку правоохоронних органів без складання протоколу, який має бути складеним, виходячи з норм кримінально процесуального законодавства.

Що стосується питання проведення обшуку особи, то ч. 3 ст. 208 КПК України передбачає: уповноважена службова особа, слідчий, прокурор може здійснити обшук затриманої особи з дотриманням правил, передбачених ч.7 ст. 223 і ст. 236 цього Кодексу. За загальними правилами, викладеними у чинному КПК України, обшук має проводитися лише на підставі ухвали слідчого судді (ч. 2 ст. 234 КПК України); обшук особи має проводитися з обов'язковою участю не менш як двох понятих незалежно, від використання технічних засобів фіксації відповідної слідчої дії (ч. 7 ст. 223 КПК України).

Таким чином, аналіз норм КПК України дозволяє виділити два випадки, коли може здійснюватися обшук особи: 1) під час затримання особи в порядку ст. 208 КПК України (негайне затримання під час або після вчинення злочину або за можливості втечі особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину); 2) під час проведення обшуку житла чи іншого володіння особи (якщо є достатні підстави вважати, що особи, які перебувають у помешканні чи іншому володінні, переховують при собі предмети чи документи, які мають значення для кримінального провадження).

При цьому, в будь-якому разі в обох цих випадках повинні дотримуватися вимоги ч.7 ст. 223 КПК України – присутність двох

незаінтересованих осіб (понятих), незалежно від здійснення технічної фіксації здійснюваних процесуальних дій та ч. 5 ст. 236 КПК України – проведення особистого обшуку особами тієї ж статі.

У частина 7 ст. 223 КПК України однозначно закріплено: обшук або огляд житла чи іншого володіння особи, обшук особи здійснюються з обов'язковою участю не менше двох понять незалежно від застосування технічних засобів фіксування відповідної слідчої (розшукової) дії. При цьому понятими не можуть бути потерпілий, родичі підозрюваного, обвинуваченого і потерпілого, працівники правоохоронних органів, а також особи, заінтересовані в результатах кримінального провадження.

Відтак, виходячи з вищезазначеного, можна дійти висновку про те, що оскільки такі процесуальні дії як обшук або огляд житла чи іншого володіння особи та обшук особи перелічені законодавцем через кому, то ці дії є однорідними, а отже залучення понять розповсюджується як на перші два види процесуальних дій, так і на обшук особи. З цього випливає, що при всіх цих процесуальних діях понятими є ті самі особи як при обшуку житла, так і при обшуку особи. До повноважень слідчого або прокурора КПК України не відносить залучення інших понять або заміну понять при проведенні цих процесуальних дій. Більше того, в даній статті зазначається, що поняті можуть бути запрошені для участі в інших процесуальних діях, якщо слідчий, прокурор вважатиме це за доцільне. Отже, враховуючи викладене вище, ми можемо припустити, що зміна або заміна понять в даному конкретному випадку не передбачена кримінальним процесуальним законодавством.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України.
2. Єдиний державний реєстр судових рішень.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ СТ. 168 ККУ

Комракова Дар'я Сергіївна

10 факультет, 3 курс, 1 група, Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого

Згідно із ст. 168 ККУ передбачено відповідальність за розголошення таємниці усиновлення (удочеріння) всупереч волі усиновителя (удочерителя). Відповідно до ч.2 ст.168 ККУ, ознаками, що обтяжують відповідальність є вчинення такого діяння службовою особою або працівником медичного закладу, яким відомості про усиновлення

(удочеріння) стали відомі по службі чи по роботі, або якщо воно спричинило тяжкі наслідки.

Розголошення таємниці усиновлення (удочеріння) передбачає протиправне розкриття такої таємниці і поширення відомостей, що її становлять, серед осіб, яким не було відомо про факт усиновлення (удочеріння). Таке поширення може полягати у повідомленні таємниці усиновлення (удочеріння) якійсь конкретній особі, наприклад самому усиновленому, або невизначеному колу осіб. Суспільна небезпечність даного злочину полягає в тому, що його вчинення може призвести до родинних конфліктів, до розриву сімейних відносин, спричинити серйозну моральну травму усиновленому. На сьогоднішній день є дуже поширеним таке явище, як усиновлення дитини. Зазвичай, дітей усиновляють люди, які внаслідок певних обставин не можуть мати своїх дітей, або трапилась певна ситуація в результаті якої батьки залишилися без дитини (смерть в результаті нещасного випадку або через хворобу, умисне вбивство). Приймаючи дитину в сім'ю як рідного сина чи дочку, в більшості випадків усиновлювачі бажають, щоб оточуючі, і в першу чергу дитина, не знали про факт усиновлення. Насамперед, перед тим як усиновити дитину майбутні батьки психологічно працюють над собою задля того, щоб така дитина ніколи не була чужою, а назавжди стала рідною ніби ніякого усиновлення не було. Якщо дитина зовсім мала (до 3 років), вона не може повністю усвідомлювати і пам'ятати себе в цьому віці, а отже вона до кінця свого життя може не знати, що була усиновлена. Дана стаття ККУ коментується так, що суб'єктивною стороною цього злочину є прямий умисел. Його можна розглядати в контексті корисливого мотиву, а саме отримання грошей за мовчання. Не рідкість, коли працівники дитячих будинків за своїми переконаннями намагаються з'явитись в житті усиновителів через деякий проміжок часу з метою отримання грошей за нерозголошення такої інформації саме дитині. Батьки дуже часто опиняються в такому становищі, коли іншого виходу із ситуації немає і вони повинні віддати такі гроші задля стабільного психічного стану своєї дитини та уникнути саме психологічних травм. Також існують випадки, коли дітей забирають у батьків, або окремо у батька чи матері в результаті позбавлення останніх батьківських прав. Спливає час і біологічні батьки проявлять велике бажання поспілкуватися зі своєю дитиною, що також може призвести до психічних проблем, незважаючи на вік, доросла то людина, чи підліток. Хоча вважається, що самий важкий вік в період розвитку особистості- це підлітковий, тому інформація, отримана від таких біологічних батьків може призвести до тяжких наслідків.

Дана ситуація також розглядається Сімейним Кодексом України. СКУ надав право братам та сестрам усиновленої дитини знати про її нове

місце проживання, якщо усиновлення щодо останньої не було таємним. Напевно, таке беззастережне надання права братам та сестрам усиновленого на розкриття таємниці усиновлення є не дуже обачним. Тому, напевно, на практиці застосування цієї норми кодексу не завжди буде мати позитивний результат як для усиновленого, так і для його братів та сестер.

Враховуючи вищесказане, можна зробити підсумки, а саме: важливим питанням у законодавстві необхідно передбачити такі заходи цивільно-правової відповідальності осіб, які розголошують таємницю усиновлення, як відшкодування моральної шкоди особам, які постраждали від розголошення. Більш того, необхідно удосконалити процедуру усиновлення та зробити її не частково таємною, а повністю, що не зможе призвести до негативних наслідків у майбутньому та унеможливить зловживання правом службовими особами.

Література:

1. Кримінальний кодекс України
2. Науково- практичний коментар до ст. 168 ККУ.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ СТ. 409 ККУ

Комракова Дар'я Сергіївна

10 факультет, 3 курс, 1 група, Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого

Згідно із ст. 409 ККУ передбачено відповідальність за ухилення військовослужбовця від несення обов'язків військової служби шляхом самокалічення або шляхом симуляції хвороби, підроблення документів чи іншого обману. Відповідно до ч. 2, 3 ст. 409 ККУ ознаками, що обтяжують відповідальність є відмова від несення обов'язків військової служби та діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці. Злочин, передбачений ст. 409 КК України, належить до найнебезпечніших посягань на порядок несення або проходження військової служби. Вчиняючи його, військовослужбовець тим самим злісно порушує військову дисципліну, вимоги Військової присяги і статутів Збройних сил України щодо чесного і добросовісного виконання обов'язків військової служби. При цьому військовослужбовець добивається здійснення свого наміру ухиленням від несення обов'язків з військової служби, вдаючись до різноманітних форм обману військового командування, або демонстративно відмовляється від несення обов'язків з військової служби.

Безпосереднім об'єктом такого злочину є порядок проходження військової служби. Ухилення чи відмова від несення таких обов'язків передбачає ухилення чи відмову від несення військової служби а) взагалі, назавжди, б) протягом певного терміну, в) постійно або тимчасово - у певній військовій частині (підрозділі) на певній території (місцевості), у певному військовому формуванні, роді військ, під час надзвичайного чи воєнного стану, військового конфлікту чи бойової обстановки, в умовах тривалого закордонного відрядження. Самокалічення - це штучне покалічення самому собі будь якого органу чи тканини тіла, порушення їх функцій, викликання якого-небудь захворювання або загострення захворювання, яке вже було. Самокалічення має бути суттєвим, тобто таким, що фактично унеможливорює постійне або тимчасове несення військовослужбовцем усіх або окремих обов'язків з військової служби. Симуляція хвороби полягає у тому, що військовослужбовець, зображуючи певні симптоми чи синдроми удає з себе хворого, у т. ч. перебільшує захворювання, яке у нього є насправді.

На сьогоднішній день це питання є досить актуальним, адже існує статистика, яка доводить той факт, що особи чоловічої статі готові зробити багато вчинків задля того, щоб ухилитись від несення військових обов'язків. У цьому питанні є аргументи, що доводять їх правоту, але більшість аргументів має негативний підтекст. Що стосується аргументів «за» небажання нести військові обов'язки з боку військовослужбовців, то, насамперед, це прогалини в зовнішній і внутрішній діяльності Голови держави, як Верховного головнокомандувача Збройних Сил України, статус якого закріплений Конституцією та іншими НПА. На думку багатьох вчених, сучасні країни розвиваються в досить сприятливих умовах і мають той соціальний, економічний і політичний рівень, що унеможливорює заздалегідь виникнення обставин, за яких настане необхідність несення військових обов'язків. Конституції всіх країн проголошують права і свободи людини - найвищою соціальною цінністю, які держава повинна захищати та дбати про неможливість порушення цих прав і свобод. А наявність такої статті в Кримінальному кодексі нашої країни, що має також своє закріплення і в Конституції свідчить про те, що настання обставин, що вимагають проходження і несення військових обов'язків дуже імовірні. Що стосується іншого аспекту, то не виключають таку можливість, коли військовослужбовець може вчинити самокалічення, наприклад з метою інсценування нападу на нього й одержання заохочення. Я вважаю, що до норм, які потребують вдосконалення можна віднести ст. 409 ККУ і додати варіанти проходження альтернативної військової служби і несення військових обов'язків, а також посилити відповідальність Голови держави за допущення на території країни військових конфліктів, що тягнуть за

собою необхідність введення воєнного і надзвичайного станів, а також активне залучення осіб до проходження військової служби, що не є ординарним явищем для суспільства 21 століття.

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ЗМІНИ ДО КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН

Коробецький Михайло Дмитрович

студент, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Суспільно-політична ситуація в Україні наразі не є стабільною, що позначається майже на всіх сферах громадського життя, як і на законодавстві.

Аналізуючи зміни до окремих статей чинного Кримінального кодексу України, помітним є те, що законодавець прагне використати кримінальний закон в якості засобу вирішення власних інтересів, що видається недоцільним й нелогічним кроком з його боку.

Чинний Кримінальний кодекс України за 14 років свого існування зазнав більше 140 змін і доповнень, з яких більше 30 було внесено протягом 2014-2015 років. Натомість КК України 1960 р. приблизно стільки ж змін зазнав за всі 40 років свого існування (близько 70 за період 1991-2001 років).

Відповідно до ЗУ «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за порушення виборчих прав громадян» від 14.10.2014 №1703-VII, було внесено зміни і посилено відповідальність до ст. 157, 158, 158¹, 159¹, 160 КК, які були обумовлені, насамперед, проведенням позачергових виборів до Парламенту у 2014 році та посилення відповідальності за порушення виборчих прав громадян.

Суспільна небезпека зазначених злочинів полягає в тому, що порушуються основоположні принципи демократії, реальне волевиявлення громадян щодо вирішення важливих державних та суспільних питань, які виносяться на загальнодержавні чи місцеві вибори. Громадяни втрачають можливість брати участь в управлінні державними справами через вибори, тобто втрачають одне з основоположних політичних прав, гарантованих Конституцією України. Масовість та поширеність порушень виборчих прав може призвести до нівелювання демократії, створити умови для розвитку тоталітаризму, знизити авторитет держави у міжнародному співтоваристві.

Так, у диспозиції ст. 157 КК було вилучено такий спосіб перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у

референдумі, роботі виборчої комісії або комісії з референдуму чи діяльності офіційного спостерігача, як підкуп. Однак, була введена нова стаття під назвою «Підкуп виборця, учасника референдуму». Проте така зміна є не зовсім вдалою, оскільки внаслідок таких змін за порушення виборчих прав шляхом підкупу кримінальна відповідальність передбачається лише таким суб'єктам, як виборець або учасник референдуму. Натомість раніше кримінальній відповідальності підлягали ще й інші учасники виборчих правовідносин, такі, наприклад, як ініціативна група референдуму, комісія з референдуму, член виборчої комісії, член ініціативної групи референдуму, член комісії з референдуму, офіційний спостерігач та інші. Тобто, ми бачимо звуження суб'єктів кримінальної відповідальності за порушення виборчих прав громадян, що не відповідає меті внесення змін до Кримінального кодексу України, а саме забезпечення захисту виборчих прав громадян, посилення відповідальності за їх порушення тощо. Крім того, перешкоджання не може обмежуватися лише трьома способами, зокрема підкупом, обманом чи примушуванням, адже ще можуть бути такі способи, як спонукання, шантаж, тощо. Варто додати, що внаслідок внесення відповідних змін від 2014 року з санкції ч.4 ст.157 КК було виключено такий вид покарання, як штраф. Але на думку науковців, це не зовсім вдале рішення законодавців, оскільки, зважаючи на складну економічну ситуацію в країні, не виправдано та не доцільно позбавляти державний бюджет відповідних коштів.

Також, після проведення виборів у 2014 році, громадянська мережа ОПОРА за результатами проведеного моніторингу злочинів проти виборчих прав громадян висунула наступні рекомендації: уточнити формулювання частин 1, 2, 3 статті 160 Кримінального Кодексу України «Підкуп виборця, учасника референдуму» з метою уникнення подвійних трактувань положень КК України та посилення спроможності правоохоронних органів щодо попередження та розслідування технологій підкупу виборців; законодавчо унеможливити застосування статті 48 КК внаслідок активного використання (щодо звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки) до злочинів, передбачених статтею 157-160 КК України через недоцільність трактування закінчення конкретного виборчого процесу як втрату суспільної небезпеки вчиненого діяння внаслідок зміни обстановки; дати законодавче визначення «обману» та «примушуванню» як способам перешкоджання вільному здійсненню громадянином свого виборчого права; призначати додаткове покарання у вигляді позбавлення права брати участь у роботі виборчих комісій не лише у випадку вчинення членом виборчої комісії злочинів проти виборчих прав громадян, а і за вчинення

будь-яких інших злочинів під час реалізації статусу члена виборчої комісії.[1]

Незважаючи на негативні моменти, слід вказати на позитивні аспекти вказаних змін. Так, було збільшено розмір покарання у санкціях відповідних частин ст.157 КК; суттєво підвищено відповідальність за розкрадання, приховування або знищення виборчої урни з документами, підсумкового протоколу виборів - до 7-ми років позбавлення волі (ч. 3 ст. 158 КК України). Аналогічна відповідальність передбачена за підробку, використання чи зберігання підроблених виборчих документів (ч. 2 ст. 158 КК України); за фальсифікацію виборчих документів та подання неправдивих відомостей до Держреєстру (ст. 158 КК) особа може бути позбавлена волі на строк від 3-х до 10-ти років. Такі ж зміни торкнулись і санкцій статті 159-1 КК (Порушення порядку фінансування виборчої кампанії кандидата, політичної партії (блоку)). Саме ці законодавчі новели надають можливість слідчим документувати таку злочинну діяльність в першу чергу шляхом проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Крім того, встановлюється кримінальна відповідальність не тільки для осіб, які здійснюють підкуп виборців, а й тих, хто на це погоджується. Посилено і відповідальність за вчинення підкупу виборця (ч.2 ст.160 КК України), який може бути вчинений представниками кандидата в депутати, уповноваженими ним особами (в тому числі, які на підставі договорів залучаються ним до здійснення незаконної агітації у тому числі шляхом пропозиції чи обіцянки неправомірної винагороди), безпосередньо кандидатом, службовими та посадовими особами на його користь та іншими суб'єктами.

Отже, попри наявні недоліки, система кримінальної відповідальності за порушення виборчих прав громадян забезпечується достатньо широким колом складів злочинів, у якому представленні як загальні, так і специфічні порушення встановлених виборчих процедур, що забезпечуватиме належне покарання винних осіб.

Література:

1. Звіт. Розслідування злочинів, пов'язаних із виборчим процесом 2014 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : URL : <https://www.opora.ua.org/novyyny/7993-zvit-rozsliduvannja-zlochyniv-povjazanyh-iz-vyborchym-procesom-2014-r>

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 366¹ ККУ (ДЕКЛАРУВАННЯ НЕДОСТОВІРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ)

Коробецький Михайло Дмитрович

студент, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Наприкінці жовтня 2016 року більшість українських громадян ретельно слідувала за новинами в країні, адже завершувався перший етап подання електронних декларацій особами, які відповідно до ст. 50 ЗУ «Про запобігання корупції» займають відповідальне та особливо відповідальне становище (особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування). Дедлайном було визначено 1 листопада. Наше суспільство та зарубіжний простір були сильно вражені, коли побачили задекларовані доходи та майно, якими володіють Президент України, Прем'єр-міністр, народні депутати та інші суб'єкти декларування, визначені законом. Крім того, за процесом електронного декларування пильно слідував Європейський Союз, тому що введення цього інструменту контролю за держслужбовцями було вимогою європейських інститутів та обов'язковою умовою введення безвізового режиму України, а також надання чергового траншу від Міжнародного валютного фонду.

Контроль за поданням електронних декларацій здійснює Національне агенство з питань запобігання корупції (НАЗК). У своєму Рішенні № 3 від 11 серпня 2016 року НАЗК щодо порядку перевірки факту подання та своєчасності подання декларації встановило наступне: за несвоєчасне подання без поважних причин декларації передбачено адміністративну відповідальність відповідно до статті 172⁶ Кодексу України про адміністративні правопорушення, а за умисне неподання декларації — кримінальну відповідальність згідно із статтею 366¹ Кримінального кодексу України». Стаття 366¹ ККУ закріплює: Подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої Законом України «Про запобігання корупції», або умисне неподання суб'єктом декларування зазначеної декларації - караються штрафом від двох тисяч п'ятисот до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин, або позбавленням волі на строк до двох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років. Кримінальна відповідальність за цією статтею за подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації стосовно майна або іншого об'єкта декларування, що має вартість, настає

у випадку, якщо такі відомості відрізняються від достовірних на суму понад 250 прожиткових мінімумів для працездатних осіб.

Яким чином представники Українського народу минають відповідальність від вищевказаної норми Кримінального кодексу? Виходячи із проведених журналістами розслідувань, на прикладі народних депутатів можна побачити, що деякі з них не декларують свої вілли, які знаходяться за кордоном, яхти, літаки та інші об'єкти як майно, що їм належить, а записують на юридичні особи (кінцевим бенефіціарним власником (контролером) яких є суб'єкт декларування або члени його сім'ї), тобто вказуються лише відповідні закордонні фірми або офшорні компанії. Відповідно до статті 1 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» кінцевий бенефіціарний власник (контролер) — це фізична особа, яка незалежно від формального володіння має можливість здійснювати вирішальний вплив на управління або господарську діяльність юридичної особи безпосередньо або через інших осіб, що здійснюється, зокрема, шляхом реалізації права володіння або користування всіма активами чи їх значною часткою, права вирішального впливу на формування складу, результати голосування, а також вчинення правочинів, які надають можливість визначати умови господарської діяльності, давати обов'язкові до виконання вказівки або виконувати функції органу управління, або яка має можливість здійснювати вплив шляхом прямого або опосередкованого (через іншу фізичну чи юридичну особу) володіння однією особою самотійно або спільно з пов'язаними фізичними та/або юридичними особами часткою в юридичній особі у розмірі 25 чи більше відсотків статутного капіталу або прав голосу в юридичній особі. Тобто, якщо людина вказала, що вона є бенефіціарним власником фірми, і ця фірма володіє відповідною нерухомістю, і цією нерухомістю користується високопосадовець, — закон не вимагає обов'язково йому це декларувати. Нажаль, це прогалина, якою впевнено користуються. Проте ч.3 ст. 46 ЗУ «Про запобігання корупції» вказує, що у декларації зазначаються також відомості про об'єкти декларування, передбачені пунктами 2-8 частини першої цієї статті, що є об'єктами права власності третьої особи, якщо суб'єкт декларування або член його сім'ї отримує чи має право на отримання доходу від такого об'єкта або може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти щодо такого об'єкта дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним, якщо вони не використовуються для господарської діяльності такої юридичної особи. Крім того, представник комітету ВРУ з питань запобігання та протидії корупції підтвердив, якщо особа має відповідне майно, яким вона користується і розпоряджається, не

важливо на кого воно записано, таке майно має бути належним чином зазначено в е-декларації. Через юридичну особу чи як фізичній особі.

Отже, проаналізувавши вищезазначене, можна зробити висновок, що на практиці ст. 366¹ КК на даний момент має декларативний характер через прогалини відповідного закону та невідповідність його тлумачення з боку членів НАЗК та авторів закону «Про запобігання корупції». Крім того, з кінця 2016 року відкрито й досі триває чимало кримінальних проваджень на підставі аналізу інформації з е-декларацій. Поки що не має очікуваних результатів.

МІСЦЕ І РОЛЬ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ПЕРЕДУМОВ ТЕРОРИСТИЧНИХ НАПАДІВ НА БОРТУ ЛІТАКА

Кравчук Марія Іванівна

*студентка групи ПР-201 Навчально-наукового Юридичного інституту,
"Національний авіаційний університет"*

Можна впевнено стверджувати, що боротьба з масово-озброєними атаками реалізується в масштабах міжнародного співробітництва. Спільні зусилля держав формально виражає узгоджене видання правової (регулятивної) основи: наразі, до неї належать Конвенції: «Про злочини та деякі інші акти, що вчиняються на борту повітряних суден» (1963 р.); «Про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден» (1970 р.); «Про боротьбу із захопленням заручників» (1979 р.); «Про боротьбу з бомбовим тероризмом» (1997 р.) і «Про боротьбу з фінансуванням тероризму» (1999 р.) [1, с. 27-28]. Та варто зауважити про недостатність запобіжних заходів, яких уживають сьогодні з огляду на підвищений рівень ризику виникнення терористичних актів у світі: підставою тому є нинішній стан охорони польотів. Оскільки безпека пасажирів і досі бажає кращого, а загроза вибухів повністю ще не вичерпана, фахівці радять чинити пасивний опір загарбникам. Свідчення хроніки виправдовують його, адже притуплена пильність бандитів допомагає невільниках виграти час, що майже завжди на їхньому боці [2, с. 43].

Динаміка сучасного прогресу, крім протидіючої методики, торкається й кмітливості мислення злочинця. Значні фінансові ресурси створюють усі можливості для відстеження новітніх наукових досягнень: зокрема, вони сприяють налагодженню високорозвинених систем комунікації, тому підготовлені координовані підступи нерідко увінчуються успіхом, суттєво збільшуючи ступінь руйнації [3]. Логічно виникає питання з приводу захисту громадян від несанкціонованих дій осіб, що викликають підозру – а саме, насильницького захоплення з використанням різноманітних методів залякування та полону. Своєрідну

роль в аспекті пошуку доступних шляхів вирішення даної проблеми відіграє оснащення спеціальними надчутливими установками. Принцип їх роботи передбачає застосування металодетекторів та інших допоміжних засобів, які дозволяють своєчасно знешкодити детонуючі пристрої, бо все більш поширеним стає пластиковий елемент у виготовленні поверхневих оболонок вибухівки. Разом із тим, невідповідність звичного обладнання теперішнім вимогам часу спричинюватиме їхню неефективність та продовжуватиме піддавати вірогідній небезпеці.

Відтак, істотне значення надається діагностиці технічної сторони об'єкта з метою встановлення істинних причин катастрофи – так званому, «механічному чиннику», проте, звичайно, не лише на ньому потрібно зосереджувати увагу. Запобігти трагедіям надалі допоможе цілісне дослідження психотипу винного, в основі якого лежить обґрунтування мотивів його поведінки, визначення обставин, що спонукали до скоєння злочинних діянь, а також характеристика особливостей соціального середовища – починаючи від інституту сім'ї, де закладалися первинний фундамент виховання та загальні конструкції світосприйняття, що «збагачували» потенційного правопорушника. На нашу думку, з метою полегшеного виконання поставленого завдання, особи, які вчиняють злочини терористичного спрямування часто об'єднуються групами, «гублячись, начебто, серед натовпу» до початку завершального етапу операції, адже сам процес її проведення потребує оперативного реагування і це втілено в кількісній підтримці та попередньому розподілі ролей між співучасниками. Такі схильності слід розцінювати як вроджену спадкову «відмітну рису», що вирізняє особу з-поміж «сірої маси» подібно до шкідливих звичок або творчих здібностей.

Терористичні акти в США 11 вересня 2001 року започаткували «нову добу наступів», для якої характерні відмова терористів від протесту проти політичних режимів, їхніх лідерів і боротьби з ними та зміщення «загального градусу ненависті» на користь етнонаціональної ідеї [3]. Таким чином, спостереження конкретних стійких тенденцій, прийнятних для деяких видів ментальних спільнот, обумовлюється специфікою панування того чи іншого релігійного світогляду – тобто, залежить від «духовного наповнення» суб'єкта злочину. Найімпульсивнішими вважаємо осіб, що сповідують іслам – вчення, яке базується на шіїтській та суннітській течіях. Гострі суперечності, що виникають між ними, знаходять свій прояв у сумнозвісних подіях, пов'язаних з діяльністю близькосхідних терористичних організацій: наприклад, «Аль-Каїди» (на чолі з Осамом Бен Ладеном), палестинських «Ісламського джихаду» і «Халасу», підтримуваної Іраном «Хезбалли», Ісламського руху Узбекистану в СНД тощо. Ясна річ, що рівновагу та спокій повітряного простору кожної хвилини спроможні підірвати й будь-які типові

європейські організації: згадати, хоча б, Ірландську революційну армію (ІРА), від свавілля якої потерпають в Латинській Америці (переважно, Колумбія) [4, с. 4]. Однак, визначним, все ж, залишається яскравий та запальний темперамент мусульман, що надмірно фанатичні у своїх віруваннях й зайвий раз провокують зустрічний спротив. Помітно погіршує стан речей і «крайня різнополюсність» європейського та мусульманського світів, чії традиції далеко не завжди відзначаються толерантним співіснуванням – як наслідок, мають місце відверті непорозуміння між ліберально-демократичним та консервативно-догматичним устроями цивілізацій.

Отже, сучасний тероризм, наділений глобальним і систематичним (організованим) характером, становить реальну небезпеку для громадськості. Через невідворотність загрози життю й здоров'ю, його справедливо відносять до особливо тяжких діянь. Тож, у випадку вчинення злочину особами вперше, доцільно здійснювати кваліфікацію в якості обтяжуючої обставини, згідно встановлених строків відбування покарання та обсягів накладення матеріальних стягнень, а в разі рецидивів, владна політика тим паче має набути жорстких радикальних форм, аж до легалізації відповідної смертної кари (розстрілу терористів) як наочного прикладу з відвернення в майбутньому неправомірного поводження. Узагальнивши вищесказане, ми однозначно переконані, що лише розслідування передумов даного злочину, а також постійне вдосконалення сигнальної системи сповіщення про тривогу забезпечать розв'язання питання з мінімальними втратами. Водночас, прагнення порозумітись у релігійній площині відображатиме на практиці головне призначення юриспруденції – здобуття взаємної згоди між сторонами конфлікту.

Література:

1. Васишин В. О. Міжнародне співробітництво у сфері боротьби з тероризмом / В. О. Васишин // Державна політика у сфері протидії тероризму: міжнародний досвід і його актуальність для України : [зб. матеріалів Інтернет-конф. / наук. ред. Стефанчук Р. О. та ін.]. – Київ: НАПУ, Міжвід. НДЦ, 2015. – 225 с.
2. Малкіна-Пих І. Г. Психологічна допомога в кризових ситуаціях / Ірина Германівна Малкіна-Пих. – Москва : Ексмо, 2005 – 960 с.
3. Новоскольцев Г. Б. Глобальний тероризм як метод політичної боротьби і форма насильства / Г. Б. Новоскольцев // Політологічні записки. – 2013. – № 7. – С. 1 — 11.
4. Галущенко Г. Ю. Боротьба з тероризмом на сучасному етапі / Ганна Юрійівна Галущенко. – К. : Національний авіаційний університет :

Науковий керівник: Катеринчук Катерина Володимирівна, доцент, кандидат юридичних наук, Національний авіаційний університет

СУТНІСТЬ КАТЕГОРІЇ «ІНТЕРЕСИ ДЕРЖАВИ» В СТАТТІ 332-1 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Шапран Олександра Геннадіївна

*10 факультет, 3 курс, 1 група, Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого*

Законом України від 15 квітня 2014 р. «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» Кримінальний кодекс України доповнений ст. 332 – 1 «Порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї», що потребує теоретичного осмислення та роз'яснення питання правової природи категорії «інтереси держави».

Суб'єктивна сторона відповідного злочину характеризується умислом та метою заподіяння шкоди інтересам держави, тобто особа усвідомлює суспільно небезпечний характер своїй дій і бажає в порушенні встановленого порядку в'їхати\виїхати на тимчасову окуповану територію України з метою заподіяння шкоди інтересам держави. Мета заподіяння шкоди інтересам держави є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони складу цього злочину. Порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду без мети заподіяти шкоду інтересам держави за відсутності ознак інших злочинів тягне адміністративну відповідальність за ст. 204-2 КУпАП. Отже, спираючись на вищесказане, можна стверджувати, що встановлення лише самого факту порушення особою порядку в'їзду на тимчасову окуповану територію України чи виїзду з неї не може бути достатнім для висновку про наявність мети заподіяння шкоди інтересам держави.

Коло інтересів держави є дуже широким. Так, відповідно до Конституції України – це, зокрема, забезпечення прав і свобод людини, соціального захисту, захист суверенітету і територіальної цілісності України. Тому для того, щоб встановити була заподіяна шкода саме інтересам держави чи ні, треба звужити зазначене коло інтересів держави. Для цього, треба сказати, що об'єктом даного злочину є суспільні відносини по забезпеченню особливого правового режиму на тимчасово окупованій території України, а саме відновлення конституційного ладу України в межах тимчасово окупованої території. Відтак, і мета буде

полягати у подоланні перешкод державою по відновленню в межах тимчасово окупованої території конституційного ладу України. Так особа, яка буде затримана під час незаконного в'їзду або виїзду на тимчасово окуповану територію України, може мати на меті проведення агітаційних закликів, передачі коштів незаконним органам, які утворенні на тимчасово окупованій території, зброї для вчинення терористичних актів або ж перевезення продуктів харчування для подальшого продажу.

Важливе значення для розуміння категорії «інтереси держави» має Рішення КСУ у справі за конституційними поданнями Вищого арбітражного суду України та Генеральної прокуратури України щодо офіційного тлумачення положень ст. 2 Арбітражного процесуального кодексу України від 8.04.1999 року (справа про представництво прокуратурою України інтересів держави в арбітражному (господарському) суді). В абзаці 2 п. 3 цього Рішення КСУ зазначив, що інтереси держави відрізняються від інтересів інших учасників суспільних відносин. В основі перших завжди наявна потреба у здійсненні загальнодержавних дій, програм, спрямованих на захист суверенітету, територіальної цілісності, державного кордону України, гарантування її державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, охорону землі як національного багатства, захист прав усіх суб'єктів права власності та господарювання тощо.

Отже, викладене вище свідчить, що категорія «інтереси держави» є оціночним поняттям, важливим елементом якого є саме мета. Слідчі та судді обов'язково повинні звертати увагу на необхідність доказування в кожному випадку наявності у особи, яка порушила порядок в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї, саме мети заподіяння шкоди інтересам держави. Враховуючи, що мета вказаного діяння – єдиний критерій для його відмежування від адміністративного правопорушення.

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ КАТЕГОРІЇ «ПОТЕРПІЛОГО» ВІД ПЕРЕШКОДЖАННЯ ЗАКОННИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЖУРНАЛІСТІВ

Шапран Олександра Геннадіївна

*10 факультет, 3 курс, 1 група, Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого*

У чинному Кримінальному кодексі України відсутнє легітимне поняття категорії потерпілий від злочину. Натомість у кримінальному процесуальному законодавстві визначено хто є потерпілим та його

правовий статус. Так у чинному КК України термін потерпілий згадується 85 разів. Окрім узагальненого поняття значно частіше в кримінальному законі вживаються терміни, що позначають окремі види потерпілих від злочинів. Так про неповнолітнього у такому значенні йдеться зокрема у п. 6 ч. 1 ст. 67, ст. 152 КК України; про громадянина України – у статтях 8 і 157 КК України; про державного чи громадського діяча - у статтях 112 і 346 КК України; про журналістів – у ст. 171 КК України.

Взагалі, професія журналіста в Україні в останнє десятиріччя стає однією із найнебезпечніших, за 2014 р. скоєно 286 нападів і 7 убивств журналістів. Але, більш глибокого аналізу потребує категорія «журналіст» як потерпілий від суспільно небезпечних діянь, передбачених ст. 171 КК України. У даний час досить актуальним є питання про визнання близьких осіб журналіста потерпілими від цього злочину. Крім того, відкритою залишається проблема визнання юридичної особи (ЗМІ) потерпілою від перешкоджання законній професійній діяльності журналістів.

Останні зміни які відбувалися в галузі кримінального права не дають підстав беззаперечно підтримувати думку про те, що потерпілим вважають тільки окремі індивіди, а юридичні особи не можуть виступати потерпілими. Останнім часом почали висловлюватися думки категорія «потерпілий» не може обмежуватися лише ознаками фізичної особи. Так, М.В.Сенаторов стверджує, що потерпілий від злочину – це соціальний суб'єкт (фізична чи юридична особа, держава, інше соціальне утворення або суспільство в цілому), благу, праву чи інтересу якого, що знаходиться під охороною кримінального закону, злочином заподіюється шкода або створюється загроза заподіяння такої.

Цікавою є позиція, яка полягає у тому, що потерпілим від злочину може бути як сам журналіст, так і близькі йому особи. При цьому науковці єдино гласно вважають, що потерпілими близькі журналісту особи можуть бути тільки у випадку переслідування журналіста за виконання професійних обов'язків, за критику, здійснюване службовою особою або групою осіб за попередньою змовою. Тому, формулювання «перешкоджання законній професійній діяльності журналістів» дозволяю розглядати тільки журналіста у якості потерпілого. Однак вплив на представника ЗМІ може здійснюватися не безпосередньо, а опосередковано шляхом заподіяння шкоди його близьким. Враховуючи викладене, слід сказати, що переслідування журналіста може мати різні форми посягання на законні права, свободи чи інтереси близьких журналіста, зокрема психологічний тиск на них, відповідні обмеження або фізичний чи психічний примус до вчинення певних дій, поширення неправдивих відомостей чи відомостей, що ганьблять честь і гідність рідних журналіста, компрометують їх. Адже журналіст, який є творчим

працівником та професійно збирає, одержує, створює та займається підготовкою інформації для засобів масової інформації, таким чином виконуючи свої професійні службові обов'язки в засобах масової інформації. При цьому обов'язковим є наявність причинного зв'язку між виконанням журналістом своїх професійних обов'язків чи критикою і скоєнням протиправних діянь відносно його чи близьких для нього осіб.

Отже, питання визнання близьких родичів журналіста потерпілими від суспільно небезпечних діянь, передбачених ст. 171 КК України слід урегулювати у порядку відповідно до законодавства. Тобто за для уникнення неоднозначного тлумачення положень даної норми, диспозицію ч. 2 ст. 171 КК України після слів переслідування журналіста» слід доповнити словосполученням «чи його близького родича».

GIFTS TO PERSONS ENTRUSTED WITH STATE DUTIES: LEGAL REGULATION IN UKRAINE AND OTHER EUROPEAN COUNTRIES

Yelyzaveta O. Kravtsova

Deputy director of the Severodonetsk Institute of IAPM, IPA professor

Denys O. Fomenko

Senior lecturer of the Department of Jurisprudence, Severodonetsk Institute of IAPM, Severodonetsk

Corruption among some European and Ukrainian officials remains a very serious problem. In the civil service system, it threatens security and the successful development of a country and society in general. Therefore, actions against this international and anti-social phenomenon are an important issue for any state.

The most widespread crime in the sphere of corruption is bribery, which is sure to reduce trust in power. Bribery is generally defined as the offering, giving, receiving, or soliciting of something of value for the purpose of influencing the action of an official in the discharge of his or her public or legal duties [1]. Here it is defined as «any gift, advantage, or emolument offered, given, promised to, or asked or accepted by, any public officer to influence his behavior in office» [2].

In many European states the prevalence of these crimes and civil service corruption is forcing legislators to take especially severe measures to crack down on bribery and to lay special emphasis on the not less dangerous and even more widespread crime of officials, i.e. receiving a low-value gift. It is the act of taking gifts, even inferior ones, that can become the first step to corruption. The area between gifts and bribery is too narrow, and for that reason we could conclude that in all countries it is not possible to accept gifts when they seriously affect the public official's independence [3].

Most European countries have strengthened their anti-corruption legislation and are aiming to identify corruption prevention mechanisms. Among the most important anti-corruption instruments is the ban on civil servants accepting gifts.

Demanding or accepting an improper advantage that might influence the exercise of official duties or decisions that the civil servants might take is considered quite inappropriate and is an offence punishable under the Criminal Codes in most European countries. For example, the Criminal Codes of Denmark, Finland, France, Germany, and the Netherlands – all specify that

offering and accepting gifts, presents or advantage of any kind by a civil servant must be undue and shall be liable to imprisonment or, in mitigating circumstances, to a fine.

Moreover, the ban on accepting gifts by a civil servant is carried out not only by means of recognition of such an act as a crime, but by prescribing moral rules of conduct to the public servants under different Codes.

The Civil Service Code (the UK), the Code of Civil Servants (Greece), the Code of Conduct for Government Employees (Italy), the Civil Service Code of Ethics (Poland), the Civil Service Code of Standards and Behaviour (Ireland) and others «reinforce the idea that civil servants must have higher standards of conduct than others in society» and «emphasize the avoidance of conflict of interest, attitudes towards gifts and other benefits» [4].

Thus, bans on accepting gifts by a civil servant and other anti-bribery legislation do exist in many European countries. Among these are the Penal Codes, criminalizing the receipt of gifts by civil servants, and the Codes of Conduct, regulating the taking of gifts and other advantages and giving a value-based guideline for striving to reduce corruption and build an atmosphere of ethics.

In October 2014 the Verkhovna Rada of Ukraine adopted and the President of Ukraine signed a number of laws against corruption, including the Law of Ukraine «On Prevention of Corruption» (took effect on 26 October 2014 to become effective on 26 April 2015) [5].

The Law of Ukraine «On Prevention of Corruption» provides for a comprehensive reform of the anti-corruption framework to be developed in line with international standards and best practices existing in the foreign states. This shall include (but not limited to): (1) introducing the new terminology, including "gift"; (2) altering the limit for cost of the one-time gift, as well as the total cost of gifts allowed to be obtained from a single source within the year; (3) providing for an algorithm for preventing acceptance of unjustified benefits and gifts, and for dealing with them when provided.

Under Article 1 of the Law of Ukraine «On Prevention of Corruption», the notion of a “gift” is defined as money or other property, advantages, preferences, services, intangible assets provided/received free of charge or at a price lower than the minimum market price [5]. This legal definition of a gift is rather broad and the only clear test for distinguishing between a gift and an unjustified benefit seems to be the pecuniary nature of the gift. Analysis of the relevant provisions of the Anti-Corruption Law allows another test for differentiating between a gift and an unjustified benefit, being the illegitimate ground for providing/receiving unjustified benefits. Finally, a gift is something that can be given/received, while an unjustified benefit is something that can also be promised/offered.

Based on the above, a company or an individual presenting a gift to an

Official may bear a risk of such gift being treated as a corrupt payment or provision of unjustified benefits (i.e. commit corruption crimes punishable under the Criminal Code), depending on the value of the gift, intent of the gift giver, circumstances and the timeframe.

Article 23 of the Anti-Corruption Law bans Officials, as well as Public Entity Officers and Public Services Officials (the “Restricted Individuals”) from demanding, asking and receiving, either directly or through closely associated persons, gifts from legal entities and individuals: (1) with respect to conducting activity related to the implementation of state or municipal government functions by liable individuals; and (2) from subordinates of such persons [5].

An Official can be held criminally liable for receiving unjustified benefits only if s/he received those unjustified benefits for performance (non-performance) of actions, which could have been performed only by using his/her powers or duties in his/her capacity as an Official or related to his/her position.

An Official can be charged for committing the act of corruption notwithstanding his/her actual performance or non-performance of any actions (their consequences) for the benefit of a person who provided this Official with the valuables, services, preferences or other benefits (i.e. the mere fact of the receipt of benefits is sufficient for bringing the charges).

Notwithstanding that the abovementioned prohibition on Officials and Restricted Individuals receiving gifts from companies and individuals, these individuals may accept personal gifts consistent with the generally recognized ideas for hospitality. The Anti-Corruption Law establishes a value threshold for such gifts. The value of a one-time gift may not exceed one minimum subsistence level amount established on the date of a particular gift acceptance. The aggregate value of gifts from the same person (group of persons) within a given year should not exceed two minimum subsistence level amounts established for individuals capable of working as of 1 January of the year during which the gifts were received.

The above «group of persons» notion is a recently introduced amendment. Therefore, there is no official or any commonly accepted interpretation of it yet. The «group of persons» can mean either several persons visiting an official and presenting a gift to him/her at the same time, or just people from the same organisation presenting gifts to such official during a given year. In the latter case, this amendment appears to be a more precise equivalent of the “same source” notion under the previous anti-corruption statute. Therefore, until there is more clarity on this issue, it is recommended to interpret the «group of persons» as people from the same organisation.

It should be emphasised that not only the gift’s value, but also the circumstances under which it is presented are important for determining the

corporate policy for giving gifts to Officials. Under certain conditions, even a gift of the equivalent of €20 or a private lunch with an Official could raise the suspicion of the law enforcement authorities and result in allegations of corruption. Therefore, in addition to the value/timeframe established by the Anti-Corruption Law, it is always important to consider circumstances under which each particular gift is presented. Otherwise, there is a significant risk of prosecution against responsible Officials, a company's officers or a company itself.

Adoption of the aforesaid law is very welcomed for two reasons. First, it is important in the context of the fulfilment of Ukraine's obligations to the international organizations and the implementation of the EU-Ukraine Association Agreement. Second, it harmonizes the Ukrainian legislation with European standards and thus improves overall investment climate in Ukraine.

References:

1. Sten Bonsing & Lars B. Langsted, 'Undue' Gifts for Public Employees: An Administrative and Criminal Analysis, 21(2) European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice 163 (2013), available at <http://www.langsted.dk/artikler/ECCL_2025_bonsing_langsted.pdf>
2. Henry C. Black, Black's Law Dictionary: Definitions of the Terms and Phrases of American and English Jurisprudence, Ancient and Modern 191 (6th ed., West Pub. 1990), available at <https://archive.org/stream/BlacksLaw6th/Blacks%20Law%206th#page/n203/mode/2up>
3. Manuel Villoria Mendieta, Conflicts of Interest Policies and Practices in Nine EU Member States, in Corruption and Democracy: Political Finances – Conflicts of Interests – Lobbying – Justice 85, 95 (Council of Europe Pub. 2008).
4. Michiel S. de Vries & Pan Suk Kim, Conclusions, in Values and Virtue in Public Administration: A Comparative Perspective 275, 281 (Michiel S. de Vries & Pan Suk Kim, eds.) (Palgrave Macmillan 2011).
5. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 49. – ст. 2056.

**ПИТАННЯ ПОРЯДКУ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ НКРЕП ТА ОРГАНІВ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЩОДО ТАРИФІКАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ**

Грудницька Світлана Миколаївна

*доктор юридичних наук, професор, Інститут економіко-правових
досліджень НАН України (м.Київ)*

Реформування енергетичного ринку України вийшло на порядок денний у зв'язку зі взятим Україною курсом на євроінтеграцію та підписанням Угоди про асоціацію з ЄС. Зроблено перші кроки, але просування по шляху реформ на жаль ще не демонструє великих успіхів через серйозні хиби вже на рівні концептуального забезпечення реформ. У цих тезах звертається увага на необхідність налагодження ефективної системи формування економічної політики у відповідній сфері, збалансованого правового статусу Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики і комунальних послуг (НКРЕКП), суб'єктів господарювання, що є учасниками енергоринку, а також органів місцевого самоврядування та споживачів, що перебувають під впливом Регулятора (НКРЕП). А саме на необхідність системного підходу до здійснення реформ, який має забезпечувати Національна комісія, та неприпустимість дискретного розбивання реформ на континуально не пов'язані їх фрагменти, на потребу напрацювання та проведення цілісної концепції реформування в рамках енергетичного сектору економіки в цілому.

Нещодавно НКРЕКП передала повноваження зі встановлення тарифів житлово-комунальних послуг місцевій владі, вважається, що саме остання добре розуміє потреби й особливості місцевих споживачів, вона зацікавлена у підвищенні рівня відповідних послуг, тому це підвищить якість тепло- і водопостачання. Суттєвою перевагою при цьому також вважається те, що споживачі/жителі зможуть контролювати відповідність ціни і якості отриманих комунальних послуг. При цьому основна надія покладається на політичний контроль. Як пояснив Президент України Петро Порошенко, «хто краще працює, хто співпрацює з банками, з Європейським інвестиційним банком, ЄБРР, запроваджує програми енергозбереження, має конкурентні тарифи, знижує їх, той і має підтримку територіальних громад на наступних виборах. Хто хоче витратити кошти місцевих бюджетів, щоб компенсувати частину тарифів – це їх право, їх повноваження, але право буде належати територіальним громадам».

В цілому тарифна децентралізація відповідає взятому курсу на децентралізацію економіки, що є невід’ємною складовою євроінтеграції. Однак щодо ЖКХ неможливо не відзначити і негативну сторону зазначеного процесу. Фактично, передавши повноваження зі встановлення тарифів на місця, НКРЕП звільнила себе від відповідальності за розвиток критичної ситуації в житлово-комунальному господарстві, адже багато українських міст мають застарілі системи опалення і комунікаційних мереж. Викликає занепокоєння, що виключно на місцеву владу покладається вирішення критичної ситуації та розвиток інфраструктури. Як засновники комунальних підприємств органи місцевого самоврядування відповідають за їх діяльність перед територіальною громадою, запровадження енергоощадних технологій, ремонт тепломереж та безпосередньо зацікавлені у стимулюванні розумного споживання. В таких умовах чи зможе місцева влада забезпечувати підхід до формування тарифів з точки зору непомірного тягара за житлово-комунальні послуги, який вже сьогодні покладається на споживачів.

Головну надію НКРЕП покладає на те, що формування тарифів буде прозорим: усі місцеві підприємства мають проводити публічні закупівлі (система Prozorro) і проводити аудит фінансової звітності. Це має мінімізувати ризик корупційної складової, забезпечувати раціональне використання наявних ресурсів, але в умовах недостатності останніх просто спеціальні кол-центри для зворотного зв’язку із місцевими жителями, які мають з’явитися найближчим часом, навряд чи зможуть забезпечити формування виваженого тарифу на комунальні послуги. Навіть з урахуванням більш об’єктивної оцінки ресурсів, які витрачаються, та переваг щодо впровадження режиму економії, поки що невідомо, у який бік зміститься тарифна позначка внаслідок децентралізації. Тож на даний момент у споживачів залишається лише три шляхи платити менше: економити ресурси, застосовувати енергоощадні технології або ж перерозподілити обсяг отримуваних послуг.

Натомість виходячи з декларованих лозунгів, що менші комунальні платежі – це командна робота споживачів і постачальників, НКРЕП слід потурбуватися про те, щоб ширші повноваження щодо формування тарифів отримала не лише місцева влада, а й місцева громадськість, яка вже сьогодні нарікає на розмір тарифів, так само як і на якість комунальних послуг, але не має реальних важелів впливу на вирішення відповідних питань.

Для упередження формування «бутафорних» органів громадськості та перетворення процесу погодження тарифів з населенням в чергову «фікцію» пропонується передбачити у законодавстві, а до його прийняття у рішеннях НКРЕП право громадських організацій споживачів комунальних послуг, до яких входять представники трудових колективів,

обраних на загальних зборах (конференціях) трудових колективів або РТК, яким делеговані такі повноваження, вимагати укладання колективних договорів з органами місцевого самоврядування щодо порядку тарифоутворення та граничних показників відповідних тарифів, а також інших показників та напрямів діяльності органів місцевого самоврядування у зазначеній сфері. З цим органом громадськості органи місцевого самоврядування мають погоджувати й методику розрахунку тарифів на газ для населення (для експертизи можуть залучатися спеціалісти), так само як і з НКРЕКП, яка повинна зберігати функції Регулятора і в зазначеній сфері та ефективно реалізовувати їх.

Не менш важливою є участь громадськості у діяльності НКРЕП. Як один з прикладів можна згадати Постанову «Про скасування деяких постанов Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики і комунальних послуг», яка набрала чинності 28 квітня 2017 р., що передбачає скасування абонентської плати за газ. Цією постановою НКРЕКП скасувала 46 своїх постанов, які встановлюють тарифи на послуги транспортування природного газу для споживачів України для точок входу і точок виходу для ПАТ «Укртрансгазу» і регіональних облгазів, прийнятих 28 березня 2017 року. Влада зробила черговий класичний розворот на 180 градусів, що на думку народного депутата Ігора Луценко, свідчить про відсутність стратегії у галузі енергетики і взагалі управлінський хаос.

Постанови НКРЕП про введення абонплати на газ викликали великий спротив громадськості, оскільки нові правила оплати за спожитий газ потягли за собою зростання тарифів, при цьому найбільше зростання припало на невеликі квартири, тобто на малозабезпечені верстви населення, а зменшились рахунки у великих будинків, котрі споживали дуже великі обсяги газу. У результаті окремі міста відмовилися від централізованого опалення й перейшли на автономне, окремі органи місцевого самоврядування звернулися до керівництва держави з вимогою скасувати абонентську плату за газ. Це свідчить про незбалансованість прийнятих НКРЕП рішень з цього питання. Така незбалансованість може мати місце і в інших випадках, адже без напрацьованого механізму збалансування приватних і публічних інтересів перекосів не уникнути. Тому для упередження негативних наслідків рішення НКРЕП повинні погоджуватися з громадськістю на стадії їх прийняття.

Експерт Стратегічної групи радників з підтримки реформ (SAGSUR) Карел Хірман резонно вважає, що встановлювати тарифи повинен професійний і незалежний орган, оскільки тарифи можуть стати предметом політичних маніпуляцій і непрозорих місцевих інтересів. Крім того, це рішення не створює стійких умов для роботи теплокомуненерго.

Нововведення незрозуміле для великих іноземних інвесторів у сфері центрального опалення. Для мінімізації ризиків необхідно, щоб рішення місцевої влади підлягало схваленню регулятора – НКРЕКП.

Як уявляється, відповідне схвалення також має відбуватися за участі громадськості. Тому пропонується створення всеукраїнських громадських організацій споживачів комунальних послуг, до яких входять представники відповідних регіональних організацій, та право таких організацій вимагати укладення колективних договорів з НКРЕКП, де визначати порядок і форми участі громадськості у прийнятті нею рішень. Відповідні права мають бути гарантовані і громадським організаціям, створеним суб'єктами господарювання – учасниками енергоринку, господарська діяльність яких впливає на формування тарифів на газ.

Це має посприяти реалізації системного підходу до реформування енергетичної галузі та виконання НКРЕП покладених на неї функцій Регулятора.

**ІНФОРМАЦІЙНІ ПРАВА ЛЮДИНИ У СУЧАСНОМУ
СУСПІЛЬСТВІ**

Бондаренко Тетяна Вадимівна

Національна Академія Служби Безпеки України м.Київ

Актуальність теми: Сучасний світ неможливо уявити без прав людини, які засновані на принципах свободи, рівності, справедливості і носять універсальний характер. Інформаційні права - особливий та специфічний вид прав людини, адже інформаційне суспільство ставить проблеми пошуку більш адекватних засобів і механізмів регулювання відносин на всіх рівнях.

Інтенсивний та динамічний розвиток інформаційних та телекомунікаційних технологій, впровадження їх у життєдіяльність суспільства і функціонування органів державної влади, стали передумовою формування інформаційного суспільства.

Цілий комплекс прав і свобод людини і громадянина, що визначають її правовий статус в сфері інформаційних відносин, міститься в Конституції України. Норми ст. ст. 32 і 34 Конституції є ключовими в цьому аспекті. Так ст. 34 Конституції визначає: «Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір. Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя [1]».

Деталізують цю конституційну норму положення Цивільного кодексу України, закони України «Про інформацію», «Про звернення громадян». Цивільний кодекс України визначає правові можливості фізичної особи вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію[2].

Діюча до 9 травня 2011 року редакція Закону України «Про інформацію» закріплює право особи на інформацію в багатьох галузях суспільного і державного життя України[3]. Вказується, що всі громадяни України, юридичні особи і державні органи мають право на інформацію, що завбачає наявність вільного отримання, використання, поширення та зберігання відомостей, необхідних їм для реалізації ними своїх прав,

свобод і законних інтересів, здійснення завдань і функцій[3] .

Нова редакція Закону України «Про інформацію» звужує суб'єктний склад права на інформацію, зазначаючи: «Кожен має право на інформацію, що передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів. Реалізація права на інформацію не повинна порушувати громадські, політичні, економічні, соціальні, духовні, екологічні та інші права, свободи і законні інтереси інших громадян, права та інтереси юридичних осіб»[4] . Послідовним висновком щодо роз'яснення цієї норми є те, що із переліку суб'єктів права на інформацію виключено юридичних осіб і державні органи.

Як висновок можна зазначити що, інформаційне законодавство України є адекватним глобальним тенденціям й потребам подальшого розвитку України. Водночас, воно ще потребує подальшого розвитку і вдосконалення у багатьох аспектах.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // Офіційний Вісник України. – 2003. – № 11.
3. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48.
4. Про внесення змін до Закону України “Про інформацію” : Закон України від 13.01.11 р. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 10.

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАВ

Бондаренко Тетяна Вадимівна

Національна Академія Служби Безпеки України м.Київ

Відповідно до ст.5 Закону України “Про доступ до публічної інформації” доступ до інформації забезпечується шляхом:

1) систематичного та оперативного оприлюднення інформації: в офіційних друкованих виданнях; на офіційних веб-сайтах в мережі Інтернет; на єдиному державному веб-порталі відкритих даних; на інформаційних стендах; будь-яким іншим способом;

2) надання інформації за запитами на інформацію.

А обмеження доступу до інформації здійснюється відповідно до закону при дотриманні сукупності таких вимог:

1) виключно в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя;

2) розголошення інформації може завдати істотної шкоди цим інтересам;

3) шкода від оприлюднення такої інформації переважає суспільний інтерес в її отриманні.[1]

В 2011 році Закон України «Про доступ до публічної інформації» став найвищим досягненням України в світових рейтингах. Тоді Україна посіла 9 місце серед 89 країн світу за рейтингом забезпечення права на інформацію, розробленим двома провідними міжнародними організаціями Access Info Europe (Іспанія) та Centre for Law and Democracy (Канада). [2]

Станом на 2016 рік відповідно до The Right to Information Rating (рейтинг свободи інформації), що ведеться Access Info Europe та Centre for Law and Democracy Україна за якістю тексту закону посідає 22 місце у світі. Втрата позицій за роки дії закону пов'язана з ухваленням нових більш прогресивних законів в різних країнах світу (загальна кількість - 111), зокрема український закон втрачає позиції через відсутність положень щодо незалежної інституції (інформаційний комісар, омбудсмен з доступу тощо), який є важливою ланкою у забезпеченні ефективної реалізації права на доступ.

Реалізації права на доступ до інформації за інформаційним запитом присвячено IV розділ Закону України “Про доступ до публічної інформації”.

До позитивних новацій цього закону можна віднести, зокрема, те, що у порівнянні з нормами старого Закону “Про інформацію” подолано штучний поділ запитів на “запит про надання письмової інформації” та “інформаційний запит”, неврахування чого запитувачами іноді слугувало підставою незадоволення запитів та довгоочікуване чітке відокремлення правовідносин у сфері доступу до інформації від правовідносин у сфері звернень громадян.[1]

Крім того, чітко передбачено, що “запитувач має право звернутися до розпорядника інформації із запитом незалежно від того, стосується ця інформація його особисто чи ні, без пояснення причини подання запиту.” Іншими словами – ви маєте право вимагати надання вам будь-якої інформації, котра не є відповідно до закону інформацією з обмеженим доступом просто тому, що ви хочете її знати, тому, що вона вас цікавить, бо цікавить.

Хоча закон передбачає, що запити можуть подаватися “в усній, письмовій чи іншій формі (поштою, факсом, телефоном, електронною поштою) на вибір запитувача”, ми рекомендуємо вам, як і раніше, надсилати запити у письмовому вигляді, рекомендованим листом зі зворотнім поштовим повідомленням, вимагаючи письмової відповіді – тільки у такому випадку ви гарантуєте собі, що вашого запита не “загублять” та залишаєте у себе юридично вагомий доказ його надсилання і отримання адресатом, що може знадобитися в суді.

Закон невдало визначає запит на інформацію як “прохання особи до розпорядника інформації надати публічну інформацію, що знаходиться в його володінні”, на наш погляд, будь-який запит варто розглядати не як “прохання”, а як “ввічливу вимогу” уповноваженої особи до особи зобов’язаної.[1]

Література:

1. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011//Верховна Рада України; Закон -2011-№ 2939-VI
2. О. Демчук: Право на доступ до інформації як елемент правового статусу особи Сайт Мін'юсту України.

ПОНЯТТЯ ЗАБОРОНЕНОЇ ТА ШКІДЛИВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В КОНТЕНТІ ІНТЕРНЕТ-ЗМІ

Костенко Анна Володимирівна

*студентка 5 курсу, Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

Питання правого визначення діяльності інтернет-ЗМІ в Україні досі залишається не вирішеним, однак не залежно від того, сучасні ЗМІ активно працюють на теренах нашої держави. Отримавши найбільш осяжну публіку ніж класичні ЗМІ, вони стали основним джерелом швидкого розповсюдження інформації. Така функція сучасних ЗМІ несе у собі позитивний та негативний характер. Незалежні від стороннього впливу, такі інтернет-ЗМІ реально стають «четвертою владою» у сьогоднішні важкі часи інформаційної війни. Вони висвітлюють події чесно та виважено, керуються міжнародними нормами та кодексом етики журналіста. Однак на противагу їм, в Україні також діють й ті інтернет-ЗМІ, що несуть негативний вплив та є осередком брехні та аморальності. Фактично їх можливо притягнути до відповідальності за Кримінальним та Цивільним законодавствами, та це важко здійснити в умовах сьогодення. Також можна використовувати принцип аналогії закону. Але все ж таки

виникає проблема, що в Україні ефективно працюють інтернет-ЗМІ, але правове підґрунтя їх діяльності залишається не визначеним, навіть через майже 20-ть років від початку їх існування.

Україна не раз була присутня на міжнародних обговореннях щодо питань та проблем, що виникли з появою інтернету та нових ЗМІ. Та не зважаючи на це, вона виступала майже увесь час у ролі слухача— не відповідача. У Києві, у 2005 та 2007 рр. відбувалися Європейські конференції міністрів з питань політики засобів масової інформації, на яких були розглянуті проблеми, що стосуються прав людини і регулювання засобів масової інформації, а також нових комунікаційних послуг в інформаційному суспільстві. Тобто ми бачимо, наскільки важливим є питання інтернет-ЗМІ для міжнародної спільноти. Чому ж тоді Україна ігнорує нагальність законодавчого врегулювання (це не означає втручання держави у їх діяльність — *прим.*).

Основною причиною терміновості вирішення цього питання є розповсюдження деякими інтернет-ЗМІ інформації, що несе негативний вплив на споживача контенту. Розмежування інформації на «заборонену» (або «незаконну») і «шкідливу» обумовлено різними механізмами регулювання. У більшості європейських країн в рамках концепції саморегулювання створені й активно працюють безліч співтовариств і об'єднань з контролю інформаційних потоків. Щоб зрозуміти різницю між цими поняттями, ми звернулися до українського законодавства та документів міжнародних організацій. У загальному вигляді до «незаконної» прийнято відносити ту інформацію, поширення якої заборонено Законом.

Міжнародне право встановлює позитивні зобов'язання для держав щодо обмеження свободи вираження. До обмежень, що вимагають прийняття на національному рівні відповідних забороняючих положень у законодавстві, відносять пропаганду війни і підбурювання до національної, расової чи релігійної ненависті, пряме і публічне підбурювання до вчинення геноциду, підбурювання до тероризму, а також дитячу порнографію. Спеціальний доповідач ООН з питань про заохочення і захист права на свободу думок і їх вільне вираження у своїй доповіді до Генеральної Асамблеї за 2011 рік підкреслив, що існує різниця між незаконними матеріалами, які держави відповідно до міжнародного права зобов'язана заборонити, такі як дитяча порнографія, і матеріалами, які вважаються шкідливими, образливими, негожими або небажаними, але які державам не потрібно забороняти або оголошувати кримінально караними. У зв'язку з цим Спеціальний доповідач вважає, що необхідно проводити чітке розмежування між трьома формами вираження поглядів: а) інформація, розповсюдження якої є порушенням міжнародного права і може бути кримінально караним; б) розповсюдження якої не є

кримінально караним, але може послужити підставою для обмеження і цивільного позову; в) розповсюдження якої не може переслідуватися у кримінальному або цивільному порядку, але, тим не менше, викликає стурбованість з приводу терпимості, благопристойності і поваги по відношенню до інших. Ці категорії відрізняються одна від одної, тому що зачіпають різні принципові питання і вимагають прийняття відповідних юридичних і технічних заходів -[3, с. 133].

У частині 2 статті 34 Конституції України визначені види інформації, права щодо якої можуть бути обмежені законом. У Кримінальному Кодексі України (далі — ККУ) вказано перелік забороненої інформації. До неї відносять:

1) Згідно з ч. 2 ст. 109 — публічні заклики до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади, а також розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення таких дій.

2) Згідно з ч. 1 ст. 161 — умисні дії, спрямовані на розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті, на приниження національної честі та гідності, або образу почуттів громадян у зв'язку з їхніми релігійними переконаннями, а також пряме чи непряме обмеження прав або встановлення прямих чи непрямих привілеїв громадян за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, інвалідності, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

3) Згідно з ч. 1 ст. 258² — публічні заклики до вчинення терористичного акту, а також розповсюдження, виготовлення чи зберігання з метою розповсюдження матеріалів з такими закликами.

4) Згідно зі ст. 295 — публічні заклики до погромів, підпалів, знищення майна, захоплення будівель чи споруд, насильницького виселення громадян, що загрожують громадському порядку, а також розповсюдження, виготовлення чи зберігання з метою розповсюдження матеріалів такого змісту.

5) Згідно з ч. 1 ст. 300 — ввезення в Україну творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію, з метою збуту чи розповсюдження або їх виготовлення, зберігання, перевезення чи інше переміщення з тією самою метою або їх збут чи розповсюдження, а також примушування до участі в їх створенні.

6) Згідно з ч. 2 ст. 300 — ввезення в Україну кіно- та відеопродукції, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію, а також збут неповнолітнім чи розповсюдження серед них творів, що пропагують культ насильства і

жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію.

7) Згідно з ч. 2 ст. 301 — ввезення в Україну кіно- та відеопродукції, комп'ютерних програм порнографічного характеру, а також збут неповнолітнім чи розповсюдження серед них творів, зображень або інших предметів порнографічного характеру.

8) Згідно зі ст. 436 — публічні заклики до агресивної війни або до розв'язування воєнного конфлікту, а також виготовлення матеріалів із закликами до вчинення таких дій з метою їх розповсюдження або розповсюдження таких матеріалів.

9) Згідно з ч. 1 ст. 436¹ — виготовлення, поширення, а також публічне використання символіки комуністичного, націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, у тому числі у вигляді сувенірної продукції, публічне виконання гімнів СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних та автономних радянських республік або їх фрагментів на всій території України, крім випадків, передбачених частинами другою і третьою статті 4 Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їх символіки».

10) Згідно з ч. 2 ст. 442 — публічні заклики до геноциду, а також виготовлення матеріалів із закликами до геноциду з метою їх розповсюдження або розповсюдження таких матеріалів.

Положення щодо забороненої інформації у ККУ викладено відповідно до Конституції України та норм міжнародного права. Отже, незаконна інформація — це та, що прямо заборонена законом, порушення норм якого, несе за собою застосування санкцій до суб'єкта, що її поширив. Щоб визначити таку інформацію у контенті інтернет-ЗМІ, ми можемо керуватися вищевикладеними нормами та іншими нормативно-правовими актами України та міжнародного права.

Поняття «шкідливої» інформації у такому випадку більш розмите і включає в себе матеріали, не заборонені законами про кримінальну відповідальність, але здатні завдати шкоди цінностям і почуттям оточуючих. Предматами захисту є акти Євросоюзу, зокрема, вироблена Європейською Комісією «Зелена книга», де захищають неповнолітніх і вразливі категорії населення. Як правило, різниця між незаконним і шкідливим контентом полягає в тому, що незаконний контент криміналізується національним законодавством, а шкідливий контент вважається образливим, негожим або небажаним, але, як правило, порушують чий-то права. Якщо заклики до війни можна вважати явним прикладом інформації, забороненої у багатьох, якщо не у всіх, державах, то інформація, часто іменована «шкідливою», може включати в себе матеріали явного сексуального характеру або матеріали з вмістом

зображень насильства. Екстремістські політичні або релігійні погляди можуть також розглядатися державами як шкідливі [4].

Поняття «шкідлива» інформація згадується у пунктах 16, 17 Резолюції №3 «Права людини та регулювання медіа і нових комунікаційних послуг в інформаційному суспільстві», але саме визначення цього поняття там відсутнє. Шкідлива інформація розглядається крізь призму її розповсюдження через різні канали комунікації з різними негативними наслідками.

Маурін В.С. у своєму дослідженні виділив такі основні ознаки шкідливої інформації:

- поширення (надання) помилкової (неповної, спотвореної) інформації;
- загроза заподіяння (спричинення) шкоди життю, здоров'ю, іншим інтересам;
- інформаційно-психологічний вплив (з метою стимулювання певного типу поведінки)- [5, с. 8].

Отже, шкідливою є та інформація, що не є забороненою законом, але не залежно від того, вона може спричиняти шкоду читачам, що слідкують за контентом інтернет-ЗМІ. Перелік такої інформації є не вичерпним і може доповнюватися у процесі розвитку суспільства та інформаційно-комунікаційних технологій. Тому, нагальність правового визначення поняття, ознак та функцій інтернет-ЗМІ в Україні є важливим етапом для врегулювання суспільних відносин, що виникають у процесі їх діяльності. Такий крок допоможе на правових засадах реагувати на правопорушення в частині опублікування забороненої та шкідливої інформації у контенті таких ЗМІ.

Література:

1. Media and Internet Division Directorate General of Human Rights and Rule of Law : Recommendations and Declarations of the Committee of Ministers of the Council of Europe in the eld of media and information society [Електронний ресурс] : Strasbourg, July 2015. — Режим доступу: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680645b44>
2. Конституція України : 28.06.1996 р., №254к/96-ВР [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
3. Кримінальний Кодекс України : 05.04.2001 р., № 2341-III [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
4. Задорожний А. Международное информационное право : учеб. пособие / А. Задорожний, А. Пазюк : КНУ Т. Шевченка [Електронний

ресурс]. — 282 с. — Режим доступа : http://cyberpeace.org.ua/files/razdel_2-2.pdf

5. Понятие незаконной и вредной информации. Право на защиту от информации: опыт западных стран [Статья]. — Режим доступа : <http://msd.com.ua/internet-v-sisteme-mirovyyx-informacionnyx-processov/ponyatie-nezakonnoj-i-vrednoj-informacii-pravo-na-zashhitu-ot-informacii-opyt-zapadnyx-stran/>

6. Маурин В. С. Правовой анализ вредной информации в условиях информационного общества : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.14 / В. С. Маурин. — М., 2004. — 24 с.

ЗМІСТ

Теорія та історія держави і права. Історія політичних і правових вчень. Філософія права

<i>Yurii Sheliashenko</i> BALANCING SOVEREIGNTY OF INDIVIDUAL AND STATE WHEN IMPOSING SANCTIONS.....	3
<i>Верьовкін Віктор Васильович</i> ДЕФЕНЗИВА – ЯК РЕПРЕСИВНИЙ АПАРАТ НА ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	4
<i>Воробйова Любов Сергіївна</i> МОРАЛЬНОЕ ВОЗРОЖДЕНИЕ ОБЩЕСТВА – НОВАЯ ФИЛОСОФИЯ ПРАВА УКРАИНСКОЙ ДЕМОКРАТИИ.....	6
<i>Платоненко Дарина Сергіївна</i> ЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВИ ЯК КОРПОРАЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕНІ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В УКРАЇНІ.....	8
<i>Платоненко Олександр Сергійович</i> РОЛЬ ВСТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВИХ ЗАБОРОН ТА ОБМЕЖЕНЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕНІ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В УКРАЇНІ.....	10

Конституційне право. Конституційне процесуальне право. Міжнародне право

<i>Ажмякова Тетяна Геннадіївна</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ.....	13
<i>Демченко Пилип Станіславович</i> ХАРАКТЕРИСТИКА БУНДЕСРАТУ ЯК ОКРЕМОГО ОРГАНУ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В ФРН.....	18
<i>Думка Соломія Миколаївна</i> ДОТРИМАННЯ ДИСЦИПЛІНИ ТА НОРМ ЕТИКИ ДЕПУТАТАМИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД.....	21
<i>Шрам Єлизавета Олександрівна</i> ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА ОСОБИ НА СВОБОДУ ПЕРЕСУВАННЯ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ЧЕРЕЗ ЛІНІЮ ЗІТКНЕННЯ У МЕЖАХ ДОНЕЦЬКОЇ ТА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ.....	24

**Цивільне та сімейне право. Цивільне процесуальне право.
Комерційне право. Житлове право. Зобов'язальне право.
Міжнародне приватне право**

<i>Дуняткіна Катерина Володимирівна</i> ПРАВО ВЛАСНОСТІ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ З ПРАВ ЛЮДИНИ.....	30
<i>Костюченко Ангеліна Миколаївна, Горіславська Інна Вікторівна</i> ПРОТЕХНІЧНІ ВИРОБИ ЯК ДЖЕРЕЛО ПІДВИЩЕНОЇ НЕБЕЗПЕКИ.....	32
<i>Кривченко Дарія Сергіївна</i> АЛЬТЕРНАТИВНІ СПОСОБИ ВИРІШЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ СПОРІВ.....	35
<i>Окіпняк Тетяна Ігорівна</i> ДО ПИТАННЯ РОЗМЕЖУВАННЯ СПІЛЬНОЇ СУМІСНОЮ ВЛАСНОСТІ ПОДРУЖЖЯ ТА ОСОБИСТОЇ ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	37
<i>Поліщук Олена Юріївна</i> ПОЖЕРТВА ЯК РІЗНОВИД ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ.....	39
<i>Радь Василь Михайлович</i> ПРАВА ЛЮДИНИ, ЇХ СУТНІСТЬ ТА РОЗВИТОК В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	42
<i>Санін Богдан Володимирович</i> ПОЯСНЕННЯ ЗАЯВНИКА ТА ЗАІНТЕРЕСОВАНИХ ОСІБ У СПРАВАХ ОКРЕМОГО ПРОВАДЖЕННЯ: СПІРНІ ПИТАННЯ.....	45
<i>Свіщова Владлена Олегівна</i> ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАСОБІВ ДОКАЗУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	48
<i>Хомік Вікторія Олегівна</i> ШЛЮБНИЙ ДОГОВІР У ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ. ПОРІВНЯЛЬНІ АСПЕКТИ ШЛЮБНИХ ДОГОВОРІВ В УКРАЇНІ ТА В МУСУЛЬМАНСЬКИХ КРАЇНАХ.....	51

**Кримінальне право. Кримінальне процесуальне право.
Криміналістика. Кримінологія. Кримінально-виконавче право.
Медичне право**

<i>Skrzydłewska Elżbieta Witoldowna</i> CECZY MEDIACJI W PROCESIE KARNYM REPUBLIKI BIAŁORUSI.....	56
<i>Алексеева-Процюк Діана Олександрівна, Брисковська Оксана Миколаївна</i> ТИМЧАСОВІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....	57
<i>Вітик Юліанна Ігорівна</i> МЕТОДИКА РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ТЕРОРИЗМУ	61
<i>Гродзинська Ксенія Миколаївна</i> ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ, ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ: УКРАЇНО-ІСПАНСЬКИЙ ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ.....	64
<i>Комракова Дар'я Сергіївна</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ ОСОБИ ЗА КПК УКРАЇНИ.....	67
<i>Комракова Дар'я Сергіївна</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ СТ. 168 ККУ	69
<i>Комракова Дар'я Сергіївна</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ СТ. 409 ККУ	71
<i>Коробецький Михайло Дмитрович</i> ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ЗМІНИ ДО КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН.....	73
<i>Коробецький Михайло Дмитрович</i> ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 3661 ККУ (ДЕКЛАРУВАННЯ НЕДОСТОВІРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ).....	76
<i>Кравчук Марія Іванівна</i> МІСЦЕ І РОЛЬ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ПЕРЕДУМОВ ТЕРОРИСТИЧНИХ НАПАДІВ НА БОРТУ ЛІТАКА.....	78
<i>Шапран Олександра Геннадіївна</i> СУТНІСТЬ КАТЕГОРІЇ «ІНТЕРЕСИ ДЕРЖАВИ» В СТАТТІ 332-1 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....	81

<i>Шапран Олександра Геннадіївна</i> КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ КАТЕГОРІЇ «ПОТЕРПІЛОГО» ВІД ПЕРЕШКОДЖАННЯ ЗАКОННІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЖУРНАЛІСТІВ.....	82
---	----

**Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право.
Митне та податкове право. Муніципальне право**

<i>Yelyzaveta O. Kravtsova, Denys O. Fomenko</i> GIFTS TO PERSONS ENTRUSTED WITH STATE DUTIES: LEGAL REGULATION IN UKRAINE AND OTHER EUROPEAN COUNTRIES.....	85
--	----

Господарське право. Господарське процесуальне право

<i>Грудницька Світлана Миколаївна</i> ПИТАННЯ ПОРЯДКУ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ НКРЕП ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЩОДО ТАРИФІКАЦІЇ КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ.....	89
---	----

Право інтелектуальної власності та його захист. Інформаційне право

<i>Бондаренко Тетяна Вадимівна</i> ІНФОРМАЦІЙНІ ПРАВА ЛЮДИНИ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	93
---	----

<i>Бондаренко Тетяна Вадимівна</i> ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАВ.....	94
--	----

<i>Костенко Анна Володимирівна</i> ПОНЯТТЯ ЗАБОРОНЕНОЇ ТА ШКІДЛИВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В КОНТЕНТІ ІНТЕРНЕТ-ЗМІ.....	96
---	----

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

**Можливості та перспективи
забезпечення верховенства права в
Україні**

www.lex-line.com.ua
Юридична лінія

16 травня 2017 р.

Підписано до друку 26.05.2017
Формат 60х84/16. Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов.-друк. арк. 4,5. Обл.-вид. Арк 4,95.
Тираж 70 прим.

Віддруковано ФО-П Шпак В.Б.
Свідectво про державну реєстрацію № 073743
СПП № 465644
Тел. 097 299 38 99, 063 300 86 72
E-mail: tooums@ukr.net

